

ADVOCATENBLAD

SINDS 1918

PORTRET

Vaders en moeders met hun zonen en dochters

CORONA

Arbeidsrechtadvocaten beleven topdrukte

KRONIEKEN

Bestuursprocesrecht, Insolventierecht

Nachtmerrie van de fiscus

Dirkzwager zoekt talent!

Dirkzwager is een topspeler waar ambitieuze, gemotiveerde juristen en fiscalisten dienstverlening op hoog niveau leveren. Dat doen wij in een mooie omgeving en in een prettig werkklimaat. Dirkzwager is innovatief, gedreven en toekomstgericht. Dirkzwager zoekt regelmatig medewerkers die bij dit profiel passen. Ben jij ambitieus? Heb je het zelfvertrouwen en ga je hard aan de slag om de kansen die wij bieden op te pakken? Wil je het beste uit jezelf halen en werken bij het grootste kantoor buiten de Randstad?

Een greep uit onze actuele vacatures:

- Advocaat-medewerker Ondernemingsrecht
- Advocaat-medewerker Energierecht
- Advocaat-medewerker Banking & Finance
- Advocaat-medewerker Aansprakelijkheids- en Verzekeringsrecht
- Advocaat-medewerker IT & Privacyrecht

Voor een compleet overzicht kijk op www.werkenbijdirkzwager.nl!

Dirkzwager zoekt talent en heeft jou veel te bieden. Jij ons ook?

Maak kennis met **Dirkzwager**
legal & tax

100e jaargang

Het *Advocatenblad*, het blad voor de Nederlandse advocatuur, verschijnt 10 keer per jaar en wordt uitgegeven door Boom juridisch. De van de Nederlandse orde van advocaten onafhankelijke redactie stelt de inhoud samen. De redactie werkt volgens de Leidraad van de Raad voor de Journalistiek. Het volgende nummer van het *Advocatenblad* verschijnt op 22 december.

Hoofdredacteur

Kees Pijnappels

Redactie

Sabine Droogleever Fortuyn, Stijn Dunk, Francisca Mebius

Advocaat-redactieleden

Jan Wouter Alt, Aldert van der Bent, Yola Geradts, Karol Hillebrandt, Jack Linssen, Robert Malewicz, Coline Norde, Christiane Verfuurden, Paulien Willemsen, Rogier Wolf

Beeldredactie

Charlotte Helmer

Vormgeving

Textcetera, Den Haag

Correctie

Sandra Braakmann

Druk

Wilco, Amersfoort

Citeerwijze

Adv.bl. 2020-9, p.

Aan dit nummer werken mee

Jan Wouter Alt, Floris Bakels, Erik Jan Bolsius, Erik van der Burgt, Martijn Gijsbertsen, Mark van der Heijden, Hedy Jak, Lars Kuipers, Pieter de Leeuw, Tatiana Scheltema, Trudeke Sillevius Smitt, Willem van Tongeren, Barend Zevenbergen.

Redactionele bijdragen

Bijdragen kunnen naar redactie@advocatenorde.nl.

Per 500 woorden leveren deze 1 opleidingspunt op.

De redactie heeft het recht bijdragen in te korten.

De redactie is telefonisch bereikbaar op nummer 070 - 335 35 70.

Boom juridisch

Selma Soetenhorst-Hoedt (uitgever)

Nederlandse orde van advocaten

Postbus 30851, 2500 GW Den Haag,

info@advocatenorde.nl, 070-335 35 35.

Informatiepunt voor advocaten:

informatiepunt@advocatenorde.nl, 070-335 35 54.

Abonnementen

De abonnementsprijs bedraagt € 246 per jaar (excl. btw, incl. verzendkosten). Een abonnement biedt u naast de gedrukte nummers tevens het online-archief vanaf 2001 én een e-mailtendering. Kijk op www.advocatenblad.nl voor meer informatie en het afsluiten van een abonnement. Abonnementen kunnen op elk gewenst tijdstip ingaan en worden stilzwijgend verlengd, tenzij het abonnement schriftelijk wordt opgezegd. Na afloop van het eerste abonnementsjaar dient u rekening te houden met een opzegtermijn van één maand. Kijk op www.tijdschriften.boomjuridisch.nl voor meer informatie. Wilt u een abonnement afsluiten of heeft u vragen? Neem dan contact op via klantenservice@boomdenhaag.nl of via telefoonnummer 070-330 70 33.

Adreswijzigingen

Boom juridisch via klantenservice@boomdenhaag.nl of via telefoonnummer 070-330 70 33. Adreswijzigingen van advocaten: adres@advocatenorde.nl.

Media-advies

Maarten Schüttel

Advertentiedeelname

Capital Media Services B.V., Staringstraat 11, 6521 AE Nijmegen
Tel. 024-360 77 10, mail@capitalmediaservices.nl.

Behoudens door de Auteurswet gestelde uitzonderingen, mag niets uit deze uitgave worden vervoelvoudigd of openbaar gemaakt zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, aanvaarden de auteur(s), redacteur(en) en uitgever geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten of onvolkomenheden. Het al dan niet op verzoek van de redactie aanbieden van artikelen aan het *Advocatenblad* impliceert toestemming voor openbaarmaking en vervoelvoudiging t.b.v. de (elektronische) ontsluiting van (delen van) het *Advocatenblad* in enige vorm.

ISSN 0165-1331

Omslagfoto: Erik van der Burgt

© Sjoerd van der Hucht

REDACTIONEEL

GEUZENNAAM

DOOR / KEES PIJNAPPELS

Het is uitputtend hoor, het beheerst ons gezin al zes jaar, zegt sociaal advocaat Eva González Pérez in het omslagartikel. Eva is de advocaat die de toeslagenaffaire aan de oppervlakte bracht, momenteel onderwerp van een heuse parlementaire (mini-)enquête.

Vasthoudendheid is geen kernwaarde van de advocatuur, maar alleen al om die eigenschap verdient González een gouden medaille. Ondanks alle tegenwerking, ondanks de overmacht die ze tegenover zich vond, ondanks de impact op haar persoonlijke leven, bleef ze sterk, voor haar cliënten. Een betere ambassadeur kan de advocatuur zich niet wensen. Vandaar de wat filmische kop op de cover, met dank aan *Trouw*-journalist Jan Kleinnijenhuis voor de geuzennaam.

Slechte pleitbezorgers voor de balie zijn er natuurlijk ook. Nog maar enkele weken geleden werd in de rechtbank van Breda een voormalig civiel advocaat veroordeeld, onder meer omdat hij in zijn actieve jaren namens zijn criminele cliënt briefjes uit de cel had gesmokkeld. Gelukkig was hij al geschrapt. Ook *Elsevier*-journalist Gerlof Leistra maakt in zijn boek *De drugsmafia dicteert* (zie pagina 28) gewag van advocaten die optreden als *consigliere* voor hun cliënt. Terecht of niet, het draagt niet bij aan de reputatie van de vaderlandse balie. Het is natuurlijk geen doel op zich een rooskleurig beeld te schetsen van de advocatuur. Maar in een tijd waarin politieke populistten terrein winnen, rechtsstatelijke zekerheden aan het wankelen worden gebracht en zowel het verschoningsrecht als het toevoegingenstelsel onder druk staat, kan het geen kwaad met een schuin oog op de publieke opinie te letten.

Een goed zelfreinigend vermogen van de beroepsgroep is daarbij onontbeerlijk. Het is ook om die reden dat het college van toezicht (wie kent het niet?) vindt dat de dekens extra huiswerk te verrichten hebben. Op pagina 48 en 49 kunt u lezen wat de kroonleden Van Es en Kremers daarover te zeggen hebben.

Hebt u daarna behoefte aan wat luchtigers, dan moet u beslist even terugbladeren naar pagina 32, naar de portrettenreeks van vaders en moeders met hun zonen en dochters, allen advocaat. Bijzonder om te lezen hoe ze elkaar weten te inspireren en op die manier een extra dimensie aan hun vak geven.

Wie weet, gaat de zoon van Eva González straks ook rechten studeren.

DEZE EDITIE

14

**Alle hens
aan dek**

28

**Wereldwijd
en divers**

RUBRIEKEN

3 Redactioneel, Colofon

6 Interactie

7 Cijfers, Citaat,
Column Matthijs Kaaks

27 Ter zitting, Kort nieuws

28 Het Verskil:
Wereldwijd en divers

29 Tuchtrectcolumn
Trudeke Silleviss Smitt

30 Gezien

45 Buitenlandse balie,
De Dealmaker

46 Jubileum: Negentig jaar
sociaal bewogen

ACTUEEL

22 Ideologisch schijngevecht
om griffierechten

25 Verandering van binnenuit

51 Lawyers for Lawyers:
Geschrapt om kritiek op
regime Loekasjenko

COVER

8 Nachtmerrie van de fiscus

THEMA CORONA

14 Alle hens aan dek

18 Ver weg, toch dichtbij

ACHTERGROND

32 In de voetsporen van

PRAKTIJK

41 Sterker uit de crisis

54 Tips en tricks van een
rechter in ruste

INTERVIEW

48 'Toezicht dekens
moet snel beter'

JURIDISCH

53 Even opfrissen:
Wie moet wat bewijzen?

58 Juridische opinie:
Wel of niet meedelen in
waardestijging woning

KRONIEKEN

62 Kroniek Bestuursprocesrecht,
Kroniek Insolventierecht

VAN DE NOVA

82 Ordeberichten

94 Uitspraken van de tuchtrechter

96 Transfers

In de voetsporen van

*'Ik heb de procedure
verloren?
Maar ik ga de rechter
wraken!'*

62

**Kroniek
Bestuursprocesrecht,
Kroniek
Insolventierecht**

Incompany: een oplossing op maat

Een professioneel team dat betere resultaten boekt. Omdat iedere organisatie en afdeling haar eigen leer- en ontwikkelvragen heeft, bieden wij een oplossing op maat.

Wij ontwikkelen regelmatig cursussen voor advocatenkantoren: groot, middelgroot en klein. Zo verzorgen we een ambitieus leiderschapsprogramma voor een groot kantoor; voor andere kantoren organiseren we bijvoorbeeld een programma voor (online) intervisie. Daarnaast verzorgen we regelmatig verschillende beroepsvaardigheids-trainingen en kennisinhoudelijke incompany cursussen.

Fijn dat het op de praktijk gericht was, dat we rechtstreekse feedback kregen en dat de opdrachtbrief kritisch nagekeken werd.

Cursist Legal English

Stoelen aan de kant

Ook in het coronatijdperk waarin bijna iedereen thuiswerkt, verzorgen wij "gewoon" cursussen aan kantoren. Af en toe gingen alle stoelen aan de kant; vaker werd de geplande cursus online gegeven met een docent die vanaf zijn eigen (thuis)werkplek of vanuit OSR met een digitale verbinding de cursisten van kennis en inzichten voorzag. Ook bij deze digitale variant staat interactie en samenwerking voorop.

Ieder jaar verzorgen wij meer dan 100 incompany cursussen in een enorme diversiteit. Gemiddeld scoren onze incompany cursussen een 8,5.

Meer informatie over de mogelijkheden voor jouw kantoor? Kijk op osr.nl/incompany

Pluspunten van een incompany cursus:

- Programma afgestemd op de specifieke leerbehoefte en casuïstiek van de organisatie.
- Het hele team komt op efficiënte wijze op een hoger niveau.
- Nieuw gedrag wordt bijna automatisch gevormd omdat medewerkers dezelfde handvatten aangereikt krijgen.
- We faciliteren de hele opleiding: docent, passend studiemateriaal, evaluatie en (indien gewenst) locatie en certificering.
- Alle opleidingen uit ons open aanbod zijn als incompany te volgen.

GESPOT OP SOCIAL MEDIA

Renée van den Kerkhof • 2nd
Visualises what matters
3w •

Tijdens **#DDW** plaats ik elke dag een nieuwe illustratie van mijn project € Before the Law,-

Die van vandaag gaat over de kaasschaaf die over de sociale advocatuur heen aan het gaan is.

Advocatenkantoor Bos
@AdvocaatBos

Even serieus. Mailbox van **@HofDenHaag** is vol en telefonisch sta ik al 10 minuten als eerstvolgende in de wacht? **@RechtspraakNL** dit is niet de eerste keer dat dit gebeurt.

an Marco Bos

Uw bericht kan niet worden bezorgd bij de volgende geadresseerden of groepen:

rp.hof.denhaag.algemeen@om.nl (rp.hof.denhaag.algemeen@om.nl)

Het postvak van de geadresseerde is vol en kan momenteel geen berichten ontvangen. Proef het opnieuw met de geadresseerde.

De volgende organisatie heeft uw bericht geweigerd: omwvmexp002.org.om.local.

MediocreMigrant
@seadanourhussen

De **@2Docnl** 'De laatste sociaal advocaten': mijn hemel, wat prachtig gemaakt, en wat ontroerend, van **#toeslagenaffaire** tot **#gentrificatie**, IND. Wat een helden, deze advocaten. En wat een leed.

marieke_nass
Nass & Nass Advocaten

marieke_nass Afgelopen donderdag is mijn jongste broer beëdigd tot advocaat. De vierde Nass is daarmee toegetreden tot ons kantoor. Trots! 🥂

loyensloeff

loyensloeff De aanmeldingen voor ons Top Skills Traject zijn weer geopend! In vijf interactieve sessies met coach Eveline Horbach ga jij op zoek naar hoe jij jouw skills kunt inzetten in je verdere carrière! Een traject volledig gefocust op jou! Wie ben je en waar sta je voor? En uiteraard een gelegenheid om ons kantoor en vooral de mensen beter te leren kennen! Meer informatie? Kijk op de link in bio! **#loyensloeff** **#werkenbijloyensloeff** **#personality**

CIJFERS

€222

Dat is dit jaar het gemiddelde uurtarief van kleine en middelgrote kantoren, blijkt uit de Kleos Benchmark Advocatuur van Wolters Kluwer. Vorig jaar was het nog € 217.

CITAAT

‘Ik haat advocaten die laten uitschijnen dat ze voor de maatschappij werken... Niks van.’

De Vlaamse advocaat Pol Vandemeulebroucke hekelt collegiale hypocrisie in de tv-show *Justice for All*. ‘Ik verdedig een privaat belang en dat gaat vaak in tegen het openbaar belang. Ik word betaald – liefst zo veel mogelijk – door de gast die een probleem heeft met de overheid.’

COLUMN

DOOR / MATTHIJS KAAKS

‘Liberaal’

Bescheidenheid van de machtingen is de eerste voorwaarde voor de vrijheid van de burgers.’ Deze zin uit het Liberaal Manifest van de VVD dateert van 1972, maar is actueler dan ooit. In 1981 kwam Hans Wiegel met een vervolg dat een ‘richtsnoer diende te zijn voor het handelen van liberalen op lange termijn’. Het beginselprogramma van de VVD had destijds een liberale visie: ‘De burger vindt tegen de overheid maar gedeeltelijk bescherming in en door grondrechten. Tenminste zo belangrijk is dat front wordt gemaakt tegen te grote machtsconcentraties bij de overheid. De bedreiging, die van overheidsmacht uitgaat, kan slechts worden gekeerd, door die macht te spreiden, door hardnekkig te streven naar een evenwichtiger machtsverdeling.’ Ja, de rechtsstaat was vroeger bij de VVD in goede handen.

Die VVD bestaat niet meer. De ooit liberale partij is een gouvèrnementele partij geworden. Recent werd het nieuwe programma van de VVD gepresenteerd. De rechtspraak staat in het hoofdstuk Veiligheid. Waar de liberalen in de vorige eeuw nog pleitten voor een constitutioneel hof, dat nodig was om de overheidswetten aan de grondwet te kunnen toetsen, verfoeit de VVD in 2020 de rechterlijke toetsing van wetten en overheidsbesluiten aan grondrechten en internationale verdragen. De overheid mag van de VVD niet langer door burgers worden gehinderd in de aanleg van vliegvelden of het kappen van bossen. Actiegroepen die opkomen voor de natuur, bedreigde dieren of volksgezondheid mogen van de VVD

niet meer naar de rechter. Het leidt alleen maar tot politieke uitspraken. Lees: uitspraken die ingaan tegen de staat, oordelen die overheidsbeleid hinderen. De uitvoerende macht moet de bovenliggende partij worden. Niet eerder pleitte een democratische politieke partij zo openlijk voor een beperking van de rechtsstaat. De *rule of law* krijgt een plafond van de VVD. Tegen machtsmisbruik werkt alleen een onafhankelijke andere macht. Montesquieu is daarom nog altijd springlevend: *le pouvoir arrête le pouvoir*. De rechtsstaat is een burcht die dagelijks wordt belegerd. Deze maand verscheen van de hand van Geert Corstens en Reindert Kuiper het boek *De rechter grijpt de macht en andere misvattingen over de democratische rechtsstaat*. Zij schrijven dat de wetgevende macht en uitvoerende macht de rechtsstaat steeds moeten uitdragen in wat ze doen en zeggen: ‘(...) zoals de Opel-reclame (*Wir leben Autos*), maar dan voor de rechtsstaat. Dat is nodig, omdat de levensvatbaarheid en de kwaliteit van de rechtsstaat uiteindelijk vooral steunen op de burgers zelf. Kiezen zij leiders die de rechtspraak op een zijspoor willen zetten en de toegang tot de rechter afknijpen, of die toetsing aan mensenrechtenverdragen willen afschaffen, dan kan het met de rechtsstaat snel bergafwaarts gaan.’

Lees dat boek VVD. En lees het eigen manifest uit 1972 nog eens. Neelie Kroes schreef er destijds aan mee. Kopieer de oude passages desnoods. De tijd dringt want in maart zijn er verkiezingen en wie een advocateneed heeft afgelegd, kan in gemoede zo geen VVD meer stemmen.

NACHTMERRIE VAN DE FISCUS

Iedereen is het erover eens: zonder haar was de kinderopvangtoeslagaffaire niet boven water gekomen. Sociaal advocaat Eva González vecht voor haar cliënten jarenlang tegen de almachtige fiscus. Met succes.

DOOR / TRUDEKE SILLEVIS SMITT BEELD / ERIK VAN DER BURGT

Ze had een 'prinsheerlijk leven', zegt Eva González: gelukkig getrouwd, twee kinderen, hij een gastouderbureau, zij sociaal advocaat in Eindhoven. Alles liep op rolletjes, totdat op een kwade dag in 2014 haar man telefoontjes van klanten begon te krijgen: 'Onze toeslag is stopgezet. Heb jij iets gedaan?' Hij zei: 'Mijn vrouw is advocaat, ik zal navragen of die brief wel klopt.'

Zo begon het, aan de keukentafel waar ze nu ook haar verhaal vertelt. 'In die brieven stond dat de Belastingdienst onvoldoende gegevens had. Alle ouders moesten langskomen met bewijsstukken,' vertelt González. 'Het waren rare brieven: met rechtsgevolg, maar zonder inhoudelijke motivering en zonder bezwaarclausule. En waarom niet rappelleren als je gegevens mist? Waarom stopzetten, niet opschorten, conform de wet?'

Dat kon zo niet, maar als de ouders netjes de stukken lieten zien zou het vast goedkomen, luidde haar advies.

Maar wat men ook aan arbeidscontracten, kinderopvangnota's en betalingsafschriften inleverde, alle ouders kregen een definitieve negatieve beslissing. Uitbetaalde toeslagen moesten worden gerestitueerd. Waarom? Onduidelijk.

González: 'We bleven de hele tijd bellen met de Belastingdienst: wat mist u nog? Het antwoord was: dat hoort u in bezwaar. Daar maak ik me nog steeds kwaad over. Dat past niet in mijn hoofd. Hoe kun je in bezwaar als je de reden niet kent? En dan hoor je de laatste jaren minister Dekker steeds zeggen: de overheid moet er samen met de burger uitkomen... Maar zij zeiden gewoon: we pakken je iets af, en die rechtsbescherming, die komt pas in bezwaar.'

AFGROND

'Ik dacht eigenlijk,' vervolgt González, 'ik heb hier geen tijd voor. Maar je ziet die ouders de afgrond ingaan. Mijn man nam een eigen advocaat, anders kwam het te dichtbij. Voor de ouders maakte ik ►

‘Het zit in de familie’

Eva González Pérez (1973) bracht haar eerste levensjaren door in het Spaanse dorpje San Martín de Trevejo. Haar vader was net begonnen als gastarbeider in Eindhoven. Zes maanden na haar geboorte reisde haar moeder hem na. Terwijl haar ouders een bestaan in Nederland opbouwden, bleef Eva nog twee jaar bij haar opa en oma in Spanje wonen. ‘Mijn oma was heel vastberaden en standvastig, dat zit in de familie.’ Toen Eva naar Nederland kwam, vond ze haar vader maar een enge man met een baard.

Huishoudschool

Na de basisschool ging Eva naar de huishoudschool. ‘Toen ik thuis vertelde dat ik op school gekookt had, waren mijn ouders verontwaardigd. “Wat is dat voor school?” Doorleren was belangrijk thuis, maar mijn ouders hadden geen idee, ze hadden nog nooit van een Cito-toets gehoord.’ Eva wilde toen al advocaat worden. Ze klom van mavo naar havo naar vwo. ‘Omdat ik goed kon typen, zeiden leraren vaak: zou je geen secretaresse worden of zo? Maar er waren er altijd wel één of twee die in me geloofden.’ In 2000 studeerde ze af en begon ze als advocaat op een klein kantoor in Eindhoven. Later trad ze in dienst bij het Bureau voor Rechtshulp in Helmond. Aansluitend begon ze met enkele collega’s Advocatencollectief Trias in Helmond. Ze deed arbeids- en sociaal verzekeringsrecht en Bopz- (nu Wvvgz)-zaken. Alleen die laatste zaken is ze blijven doen toen ze door de kinderopvangtoeslagaffaire werd opgeslokt. Kantoorruimte en -kosten heeft ze sterk moeten inperken.

een model-bezwaarschrift: dat ze het dossier wilden zien en de exacte redenen wilden weten.’ De bezwaarprocedures – normaal zes weken – duurden twee jaar. Intussen ontvingen de ouders niets, ze waren geblokkeerd dus konden niet opnieuw aanvragen. Alles wat ze ontvangen hadden, moest acuut worden terugbetaald. Afhankelijk van het aantal kinderen kon dat oplopen tot 40.000 euro. Mensen kregen loonbeslag, konden hun kinderen niet meer wegbrengen, stopten noodgedwongen met werken, werden hun huis uitgezet. ‘Maar het ergste was,’ zegt González, ‘om bij voorbaat te zijn veroordeeld. Sommigen zijn het vertrouwen in de Belastingdienst zo kwijtgeraakt dat ze zelfs geen zorgtoeslag meer durven aanvragen.’ Hoe kreeg ze de zaak uiteindelijk vooruit? ‘Bij toeslagzaken is de dwangsom geen 1.200 euro bij niet-beslissen, zoals in gewone bestuursrechtzaken, maar 60 of 70 euro. Dat zet geen zoden aan de dijk, ook na ingebrekestelling krijg je gewoon de beslissing niet. Ik ging klachten indienen, probeerde tever-

geefs een voorlopige voorziening te krijgen en ben uiteindelijk naar de Nationale ombudsman gestapt.’ Toen de beslissingen op bezwaar eindelijk binnenkwamen, was Kafka compleet. De ouders kregen tegengeworpen dat ze geen gegevens hadden overgelegd over de periode ná de stopzetting op 1 juli. En tja, de Belastingdienst keek naar het hele jaar, dus hadden ouders over heel 2014 geen recht op de toeslag. González: ‘Ze gingen er dus vanuit dat je moest doorgaan met de volledige kinderopvang betalen, maar dat konden veel ouders juist niet omdat de toeslag ten onrechte was stopgezet. Ik had tegen cliënten kunnen zeggen: zo zit het nu eenmaal, ze kijken naar het hele jaar. Maar het ging er bij mij niet in, en als er iets niet klopt, kan ik dat niet laten zitten. Andersom zal ik ook nooit met cliënten meeliegen of meedraaien.’

DILEMMA

De vraag om gegevens na 1 juli was voor González een van de vele dilemma’s. Ze wilde een principiële lijn trekken, want als cliënten het na de stopzetting niet meer hadden

kunnen voortzetten, moest dat voor rekening van de Belastingdienst komen. Maar soms was het voor de cliënt gunstiger om de gegevens wel te verstrekken. ‘Ik heb heel vaak met de deken gebeld: Jan Frederik, ik weet niet meer wat ik moet doen... Er kwam ook heel vaak een herziening vlak voor de zitting – u krijgt gelijk, dus u heeft geen belang meer. Vrees voor precedentwerking ja, dat kun je wel boven je stuk zetten. Maar ik wilde een uitspraak, ook voor de proceskosten, want het was geen vetpot... Dus ging ik op zoek naar belangen. Ik haalde het recht op opvang erbij uit artikel 18 lid 3 Verdrag inzake de Rechten van het Kind, en de redelijke-termijnoverschrijding...’ In november 2015 kwam het eerste inhoudelijke succes: González won een zaak bij de rechtbank. Maar toen ging de overheid in hoger beroep. ‘Ik zei tegen ze: doe nou gewoon niet! Het klopt toch niet? Los nou gewoon op!’ Op een dag had ze vijf zaken bij de Raad van State. ‘Dan zaten er achterin drie advocaten van de landsadvocaat, die losten elkaar af. En ik

zit in mijn eentje die vijf mensen bij te staan. Ik geloof dat ik tegen ze gezegd heb: “Jullie berekenen dat toch niet allemaal door hè?”

Waarom begon ze zelf geen team, of deed ze geen beroep op een procesfonds? ‘Ik heb heel veel mensen om advies gevraagd. En ik vind dat de overheid mijn kosten moet betalen, die heeft de schade gemaakt.’

HET WAAROM

De grote vraag was natuurlijk waarom alle klanten van haar man – en naar later bleek, van vele andere bureaus – zo werden aangepakt. Een eerste glimp van wat er aan de hand was, kreeg ze per post toegestuurd – van wie, dat zal wel altijd een raadsel blijven.

‘In een beroepszaak kreeg ik niet alleen het voor mij bestemde dossier, maar ook het dossier voor de rechtbank en dat van de Belastingdienst-medewerker zelf. De dossiers voor de rechtbank en mij bleken kaalgeplukt. In dat andere dossier zaten bevindingen en een afvinklijst. Er stond in dat mevrouw netjes alles had ingeleverd, dat alles in orde leek. En toch was haar toeslag dus stopgezet!’

‘Boven aan dat dossier stond: Casus Hawaï, en verderop: CAF 11. Ik dacht: wat is dat? Ik ben gaan googelen en vond in een Wob-publicatie dat “mede gezien het gebrek aan handhavingsmogelijkheden” ze nog niet alle bureaus tot stoppen hadden kunnen bewegen, maar dat de “onderzochte dubieuze bureaus” inmiddels aanmerkelijk minder klanten hadden. CAF bleek te staan voor Combinatieteam Aanpak Facilitators.’ En Hawaï? ‘Degene die dat bedacht, hield zeker van verre oorden,’ zegt González. Kennelijk vond men het bureau van haar man dus ‘dubieus’; naar later uit de rapporten Donner (zie kader) bleek was dit vooringegenomenheid.

VISSEN

Vanaf toen ging González vissen. ‘Ik vroeg in andere zaken: “Is dit ook ►

Wat is er gebeurd?

Juli 2014	Ouders krijgen bericht stopzetting, moeten informatie aanleveren.
Vanaf september 2014	Informatie ingeleverd, toch afgewezen zonder inhoudelijke motivering – ‘die hoort u in bezwaar’.
2014-2015	Bezwaarfase duurt bij velen twee jaar.
November 2015	Eerste zaak bij rechtbank gewonnen; Belastingdienst in beroep.
2016	Ombudsman benaderd: mensen krijgen geen beslissing. Echtgenoot González ontdekt dat tweede nationaliteit wordt bijgehouden, Autoriteit Persoonsgegevens gaat na klachtprocedure onderzoeken.
Begin 2017	González ontdekt dat Belastingdienst stukken achterhoudt .
17 maart 2017	Uitspraak Afdeling bestuursrechtspraak Raad van State.
Juni 2017	González benadert Kamerlid Pieter Omtzigt.
9 augustus 2017	Rapport ombudsman ‘Geen powerplay maar fair play – Onevenredig harde aanpak van 232 gezinnen met Kinderopvangtoeslag’.
Maart 2018	Gonzalez benadert <i>Nieuwsuur</i> . Uitzending ‘Belastingdienst houdt stukken achter’.
November 2019 en maart 2020	Rapporten Donner: Belastingdienst zat fout, 28.000 gezinnen moeten gecompenseerd worden.
18 december 2019	Staatssecretaris Snel treedt af.
19 mei 2020	Opvolger Van Huffelen doet aangifte tegen Belastingdienst
17 juli 2020	Rapport Autoriteit Persoonsgegevens: werkwijze Belastingdienst in strijd met de wet en discriminerend.
1 november 2020	– Van de mensen aan wie opzet/grove schuld werd verweten, bleek 96 procent geen fraudeur. – Overheid besteedde dit jaar 3,5 miljoen euro aan consultants en nam 501 mensen aan om het op te lossen. – De benadeelden kregen tot nu toe 2 miljoen euro. Er werden 300 tot 600 gezinnen gecompenseerd. 26.000 ouders wachten nog.

Wat zeggen anderen?

González werkte uiteindelijk intensief samen met journalisten en politici om een doorbraak te forceren. De deken was haar regelmatig tot steun. Een greep uit hun reacties.

Pieter Omtzigt (CDA-Kamerlid):

'In het begin geloofde ik het eerlijk gezegd niet. We hebben haar aardig doorgezaagd, klopt het wel? Ze bleef altijd netjes antwoorden. Je kon haar om twee uur 's nachts appen, en dan had je een kwartier later de informatie die je nodig had. (...) Ze heeft een echte advocatenhouding, zoekt dingen tot de bodem uit. Als ik een advocaat nodig had zou ik haar graag inhuren.'

Jan Kleinnijenhuis (journalist Trouw):

'Het is begonnen bij haar, en dankzij haar is het boven tafel gekomen. Ondanks alle spelletjes en bedrog zette ze door, en bleef ze vrolijk en monter. Ze is de nachtmerrie van de Belastingdienst, en dat is een enorm compliment.'

Jan Frederik Schnitzler (deken Oost-Brabant):

'Een echte advocaat. Zo'n dappere, vasthoudende houding, dat is wel de buitencategorie. Het moet ontzettend frustrerend geweest zijn, telkens het lid op de neus. Zij doet dat op toegevoegde basis en voor een deel helemaal voor niks.'

een CAF-zaak?", alsof ik er alles van wist. En: "Zijn er geen telefoonnotities?" In één zaak heeft iemand mij de notities gegeven. Daarin stond dat alles in orde was. Er zitten bij de Belastingdienst mensen die integriteit bovenaan hebben staan. Daarom is mijn wereldbeeld ook niet veranderd.'

Net in die tijd nam Jan Kleinnijenhuis van *Trouw* contact met González op. 'Ik zei: ga mee naar de zitting, en daar heb ik die notities geciteerd. De journalist viel denk ik wel van zijn stoel.'

Een andere aanwijzing kwam via haar man, die naast de Nederlandse ook de Turkse nationaliteit heeft. 'Hij zag tijdens een gesprek met de Belastingdienst op een scherm achter de namen staan: Turks, Marokkaans, Marokkaans, Turks... Toen hij vroeg of ze dat bijhielden, werd het niet tegengesproken. We zijn daarmee naar de Autoriteit Persoonsgegevens gestapt, maar die wilde het niet onderzoeken omdat "tweede nationaliteit niet meer werd bijgehouden..."'

González diende een klacht in, er kwam toch een onderzoek, en op 15 juni 2019 kwam het eerste rapport: de Belastingdienst had deze gegevens tegen de regels in verwerkt,

en had gediscrimineerd door tweede nationaliteit als risicofactor aan te merken.

LOSTREKKEN

Op 8 maart 2017 kreeg González voor het eerst gelijk bij de Raad van State. Een doorbraak! Of toch niet? 'Je wilt het lostrekken, maar wéér zeiden

ze: "We gaan het niet hebben over de stopzetting. Lever alle gegevens in vanaf juli 2014." 'Ze maakt een gebaar alsof ze iemand de

nek omdraait. 'En dan krijg je te horen: "jij snapt het niet, en jij wilt niet luisteren." Toen heb ik Pieter Omtzigt om twaalf uur 's nachts een mail gestuurd. Binnen tien minuten had ik antwoord.'

CDA-Kamerlid Omtzigt stelde Kamervragen en beet zich met SP-collega Renske Leijten in de zaak vast. González benaderde ook RTL-journalist Pieter Klein, die Wob-verzoeken deed en samen met journalist Kleinnijenhuis de zaak in de media bracht. Ze werden er in 2019 Journalist van het Jaar mee. Ook Omtzigt en Leijten werden onderscheiden, zij leverden 'De Politieke Prestatie van 2019'.

'Mijn gezin houdt me op de been, maar het is uitputtend'

Maar de strijd is nog niet gestreden. González' groep 'CAF Hawaï' heeft in december 2019 als eerste een vergoeding gekregen, maar veertig ouders gaan door voor een hoger bedrag.

Op 16 november (na de deadline van dit nummer) verscheen González als eerste voor de parlementaire onder-

vragingscommissie die de affaire onderzoekt. Heeft ze nog moed? 'Mijn fijne gezin houdt me op de been, maar het is uitputtend hoor. Het beheerst ons al zes jaar. Mijn zoon

riep toen hij nog klein was tijdens het spelen: "We gaan vergaderen, ik ben de ombudsman!" Het gastouderbureau van mijn man is bijna ter ziele, hij heeft vanaf 2016 met vertraging een kinderdagverblijf opgezet.

De dag nadat mijn vader overleed, verscheen het rapport-Donner en zat ik bij het televisieprogramma *Beau*. Dat zou mijn vader ook hebben gewild...' Even breekt ze. 'Maar wacht, de landsadvocaat leest dit misschien ook – ik ben sterk! Ik wil er geen levenswerk van maken, maar dit kan niet. Ik maak het af voor mijn cliënten, en als ze me erg boos maken voor de rest van Nederland ook.' ■

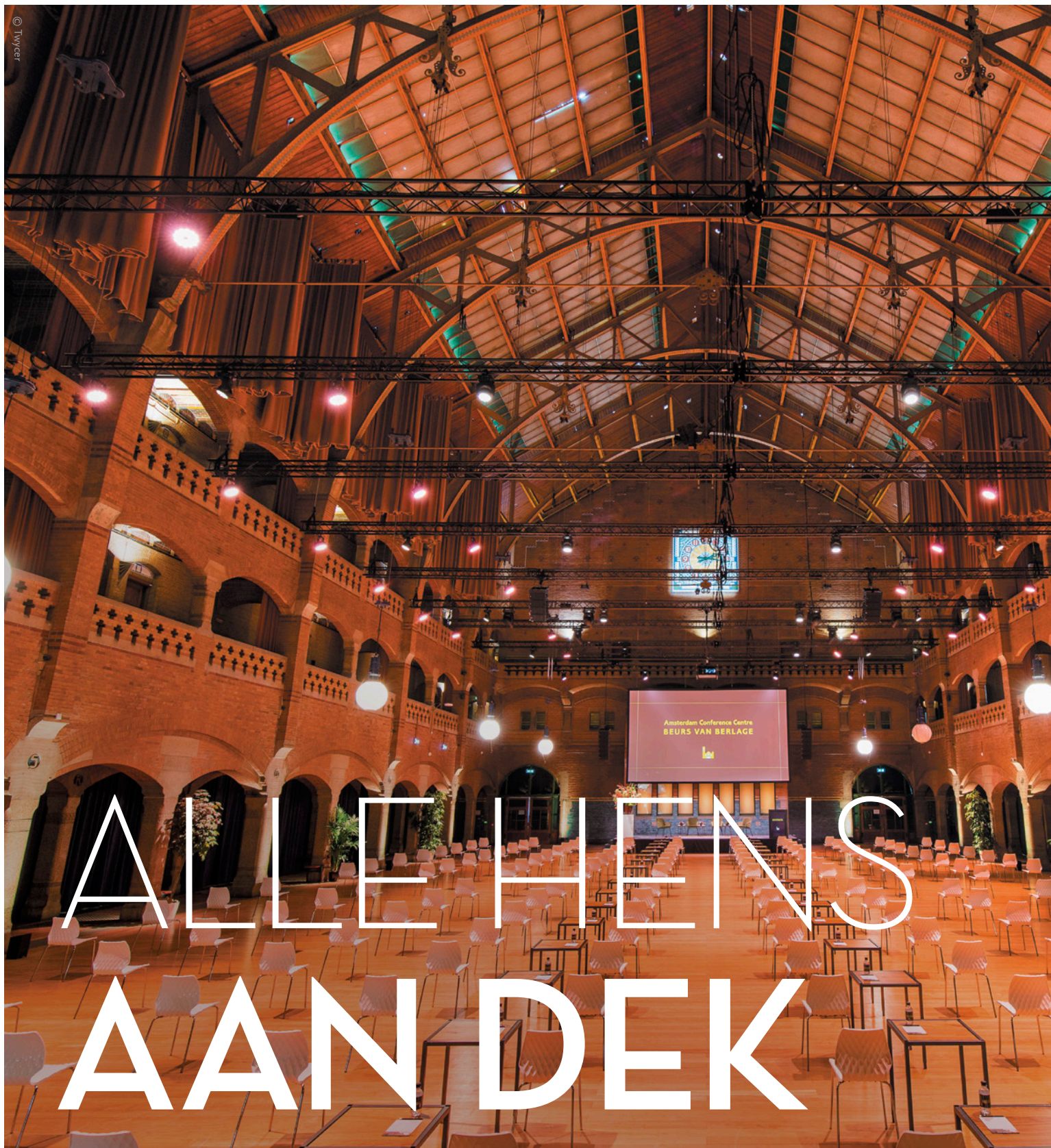
ONS VERTAALTEAM STAAT VOOR U KLAAR

Juridisch vertalen, een vak apart!

Of u zich nu toelegt op insolventierecht, contractenrecht, arbeidsrecht, bouwrecht of huurrecht, wij staan altijd klaar om direct met uw vertaalproject aan de slag te gaan.

Met ons team van 15 in-house juridisch vertalers en ons internationale netwerk ervaren freelance vertalers realiseren wij graag uw juridische vertaalopdrachten, in elke gewenste taalcombinatie en altijd binnen de gewenste deadline. Wij doen u graag een vrijblijvende offerte.

DOOR / STIJN DUNK

Waar sommige bedrijfstakken helemaal stilvallen, beleven arbeidsrechtadvocaten topdrukke. Zowel werkgevers als werknemers hebben advies nodig, op soms onbekend terrein. 'Het is pionieren met het recht.'

Je ziet dat werkgevers tijdens de coronacrisis inventief worden in het bedenken of gebruiken van bepaalde regelingen in hun voordeel. Dan is het onze taak als vakbondsadvocaat om daar scherp op te zijn,' vertelt Ramon Severijn, advocaat in dienst van de FNV. 'Zo proberen enkele werkgevers in

de metaalindustrie nu de zogeheten urenbankregeling in het leven te roepen. Die urenbank houdt in dat in tijden waarin er minder gewerkt wordt, deze zogeheten minuren op de bank worden gezet om ze vervolgens in drukkere tijden weer in te zetten. Zonder die extra uren op dat moment uit te betalen. Zo wentel je het risico van de crisis volledig af op je werknemer.' In de twee bodemprocedures die de FNV hiertegen heeft aangespannen, komt de specifieke expertise van de vakbondsadvocaten goed van pas. 'Wij betrekken daar de meest actuele wetgeving in. Die is in dit geval heel recent, per 1 januari 2020, gewijzigd. Voorheen gold het principe: geen arbeid, geen loon, nu is het uitgangspunt: geen arbeid toch loon, tenzij het niet werken voor rekening en risico van de werknemer komt. Om dat hard te kunnen maken, moet je als werkgever met een goed verhaal komen.'

De coronacrisis levert de arbeidsrechtadvocatuur veel werk op. De gemiddelde dagomzet steeg in de eerste drie kwartalen van dit jaar met 17 procent naar 1.108 euro, aldus de Benchmark Advocatuur van Wolters Kluwer. In juli meldde het CBS een recordstijging van 74.000 werklozen. Het aantal faillissementen blijft voorsnog beperkt, maar er is een groeiende behoefte aan advies over aanstaande reorganisaties. Daarnaast staat de arbeidsrechtadvocaat de werkgever en werknemer bij in het omgaan met de specifieke maatregelen en regelingen die voortvloeien uit de pandemie. 'Onze specialisatie heeft het tijdens een economische crisis altijd druk,' stelt Charlotte Dingemans, voorzitter van de Vereniging Arbeidsrecht Advocaten Nederland (VAAN). 'Maar anders dan tijdens de kredietcrisis wordt er als gevolg van corona nu veel nieuwe regelgeving over ons uitgestrooid. Alleen al met

het adviseren over de NOW-regeling zijn arbeidsrechtadvocaten ontzettend druk geweest. Maar ook andere coronamaatregelen hebben impact op de arbeidsverhoudingen: "Mag ik mijn personeel aan een verplichte test onderwerpen, mag ik een verlof-aanvraag voor vakantie naar een geel land weigeren?"'

PIONIEREN

Met zulke vragen waar werkgevers mee worstelen, houdt Ea Visser van Stibbe zich bezig. 'Ik vergelijk voor internationale bedrijven vaak het Nederlandse beleid met dat van andere landen. Mag je werknemers verplichten naar het werk te komen en hoe ga je dan de werkplek inrichten?' Wat Visser opvalt, is dat ze bij het beantwoorden van die vragen vaker dan voorheen aan het pionieren is en meer overlegt met kantoorgenoten uit andere disciplines. 'De kwestie van testen op het werk raakt ook aan het privacyrecht, terwijl overheidsmaatregelen kennis van het bestuursrecht vereisen. Die win ik in bij collega's, bijvoorbeeld tijdens de digitale jurisprudentielunch die Stibbe elke twee weken houdt. Dat is vakinhoudelijk interessant. Het is allemaal nieuw, je kunt niet terugvallen op routine.' ►

Ramon Severijn

Karol Hillebrandt

Karol Hillebrandt (Palthe Oberman, Amsterdam), die met name werkgevers adviseert, herkent dit: 'Het is juridisch gezien een interessante tijd. Neem een vraag die speelt vanaf het begin van de lockdown in maart: moet je, als werknemers niet kunnen werken, in alle gevallen verplicht loon doorbetalen? Normaal is daarop het antwoord relatief simpel, maar corona is een bijzondere omstandigheid. Daardoor kijken we op een andere manier naar het arbeidsrecht. Mag je de arbeidsvoorwaarden eenzijdig wijzigen, bijvoorbeeld met het doel verplicht salaris in te leveren of vakantiedagen op te nemen?' Dat is volgens Hillebrandt normaal praktisch onhaalbaar bij primaire arbeidsvoorwaarden, alleen in uitzonderlijke gevallen. 'Is corona zo'n uitzondering? De rechterlijke uitspraken hierover laten tot op heden weinig succes zien. Wel nemen rechters in hun overwegingen op dat corona aanleiding kan zijn voor dergelijke eenzijdige wijzigingen. Die ruimte daarvoor lijkt te zijn toegenomen.'

In hoeverre speelt corona werkgevers in de kaart die toch al wilden reorganiseren? 'De crisis maakt het makkelijker voor werkgevers om meer arbeidsovereenkomsten te beëindigen. Ze kunnen betrekkelijk eenvoudig duidelijk maken dat hun omzetten drastisch dalen,' zegt Frank Peeters (Frank Peeters Advocatuur), die een solo-arbeidsrechtsp praktijk in Winterswijk runt. 'Hier in de Achterhoek zijn veel mkb-bedrijven van een tot tien werknemers. Als er dan een à twee weg moeten, hakt dat erin. Ik zie langzaam een

bedrijfseconomische gekte ontstaan: ook bij grotere ondernemingen is het makkelijker mensen te ontslaan.' Visser ziet eveneens dat meer bedrijven een reorganisatie voorbereiden.

'Er is sprake van een uitgestelde sanering. Door de NOW-regeling kon men daar mee wachten, maar uiteindelijk moet je wel beslissingen gaan nemen. Ik zie niet vaak dat een concreet ontslag wordt gelegitimeerd door de crisis. Het heeft eerder invloed op de timing van beslissingen: we wilden al langer met deze activiteit stoppen, nu doen we het ook.'

VOEDINGSBODEM

Severijn ziet ook dat de slechte bedrijfseconomische voedingsbodem werkgevers extra grond voor ontslag geeft. Tegelijk staan werknemers juridisch sterk, is zijn ervaring: 'Bij de rechter worden ze vaak in bescherming genomen. De wetgeving biedt die bescherming ook. Zo won de FNV laatst een rechtszaak over de beloning van flexibele arbeiders met een oproepcontract. Dat is een groep die snel de dupe is van zo'n crisis. Op basis van recente wetgeving hebben wij met succes kunnen claimen dat zij een vast contract kunnen krijgen op basis van een gemiddeld gewerkt aantal uren.' De NOW-regeling is voor de vakbond een belangrijke steun in dit soort zaken. Die is immers opgetuigd met als doel de werkgelegenheid en de loonbetaling waar mogelijk overeind te houden. 'Daar wijzen wij werkgevers die gebruikmaken van die regeling natuurlijk vaak op. Het is jammer dat in de NOW 3-regeling de boeteclausule van vijf procent korting als sanctie is wegvallen.' Arbeidsgeschillen leiden gedurende de coronacrisis meestal niet tot een formele procedure. Schikken is een belangrijk alternatief en daarin speelt de arbeidsrechtadvocaat een

grote rol. 'Er wordt ontzettend veel onderling geregeld,' is de ervaring van Peeters. 'Een werkgever wil snelheid. Dan kiest hij in de regel liever voor een vaststellingsovereen-

komst dan voor de behoorlijk complexe UWV-route.' Die route heeft voor de werknemer ook vaak de voorkeur, stelt hij. 'Recent stond ik iemand bij die al vóór corona ziek was gewor-

den en hoewel hersteld toch niet meer welkom was. Het ging om een klein mkb-bedrijf, dat toch nog een behoorlijke vergoeding kon betalen.' Ook Hillebrandt signaleert dat er tijdens deze crisis meer draagvlak is om zaken in goed overleg te regelen. 'Werknemers kunnen meer begrip tonen voor de problemen van hun werkgever. Als je voorafgaand aan corona vroeg om tijdelijk twintig procent salaris in te leveren, was dat ondenkbaar. Nu heb ik wel voorbeelden gezien waarin zo'n moreel appel werkte: we zitten met z'n allen in de problemen, laten we het samen oplossen.'

BREDER ADVIES

Naast hun traditionele rol als belangenbehartiger merken arbeidsrechtadvocaten dat er tijdens corona breder behoefte is aan meer algemene adviezen. Men name werkgevers vragen daarom. 'Bedrijven willen vaker niet alleen maar weten wat juridisch verantwoord is, maar ook hoe

Charlotte Dingemans

Anouk de Klerk

ze iets het best kunnen uitvoeren,' aldus Visser. 'Zo betrekken ze ons meer in de concrete voorbereiding van slecht-nieuws-gesprekken, bijvoorbeeld op directieniveau. Dat gaat tot het letterlijke script, zoals wat kunnen we wel en niet zeggen. Het lijkt alsof men voorzichtiger is geworden. Daardoor kun je er beter op tijd bij zijn en problemen voorkomen.' Peeters verbreedt op andere wijze zijn advies. 'Aan het begin van de crisis liep een ondernemer in paniek mijn spreekuur binnen. Hij kon de huur van zijn bedrijfspand niet meer betalen. Wat moet ik die goede man nou vertellen, dacht ik, ik kan het geld ook niet uit mijn portemonnee toveren. Ik adviseerde hem in zijn netwerk mensen te zoeken die de ruimte tijdelijk van hem over wilden nemen. Dat is niet altijd een juridisch advies, maar het wordt gewaardeerd als je meedenkt.' Het intensievere beroep op de kwaliteiten van de arbeidsrechtadvocaat is volgens Dingemans een extra

Frank Peeters

Anouk de Klerk, HR-manager Beurs van Berlage

'De coronacrisis heeft een enorme impact op onze onderneming, zowel op de horecagelegenheid als op de evenementenlocatie. De onduidelijkheid over het toepassen van de wisselende richtlijnen is soms frustrerend. In zo'n onzekere situatie is het advies van een advocaat heel belangrijk. Je kunt aankloppen bij brancheorganisaties, echter voor gericht juridische oplossingen werkten we samen met Karol Hillebrandt (Palthe Oberman). Met hem keken we wat er binnen de beperkingen en wet- en regelgeving wel kan.

Karol adviseerde bij de toepassing van de WTV-/NOW-regelingen en ons reorganisatietraject. Wat zijn de rechten van de medewerkers, wat is een goede voorbereiding richting or? We hebben niet gewacht met het bekendmaken van de reorganisatie teneinde eerst de ontslagaanvraag bij UWV in te kunnen dienen. Soms gebeurt dat enkel om ziekmeldingen te voorkomen. Wij wilden liever de onrust binnen de organisatie wegnemen. Het is een kernwaarde om integer met onze medewerkers om te gaan. Dat voelde Karol goed aan.'

argument je aan te sluiten bij een specialisatievereniging als de VAAN. 'Na het uitbreken van corona hebben wij als een malle gewerkt om onze leden de juiste kennis aan te bieden.' De goed ingevoerde arbeidsrechtadvocaat is volgens Dingemans een ideale crisisadviseur. 'Het arbeidsrecht kent altijd al relatief snelle procedures en veel regelgeving zodat je gewend bent om snel te schakelen. Juist om die *hands-on* mentaliteit vragen werkgevers en werknemers tijdens een crisis.'

Een voorbeeld is de pragmatische wijze waarop Hillebrandt evenementenlocatie Beurs van Berlage adviseerde over hun reorganisatieplannen (zie kader). 'In zo'n situatie ga je met een bedrijf aan de teken tafel staan om de diverse opties te bespreken en door te rekenen. Wil je arbeidsvoorwaarden versoberen, mensen ontslaan, gebruikmaken van de NOW? De beurs heeft goed werkgeverschap hoog in het vaandel staan, dus hebben we de werknemers nauw bij het proces betrokken.'

ONGEMAKKELIJK

Meer omzet draaien omdat bedrijven in nood zijn en werknemers voor hun positie vrezen: voelt de arbeidsrechtadvocaat zich weleens ongemakkelijk doordat hij garen spint bij de crisis? 'Daar heb ik zeker de eerste maanden wel over nagedacht,' beaamt Hillebrandt. 'De wereld was opeens in twee groepen opgedeeld: mensen die thuis niks

te doen hebben en mensen die heel druk zijn. Dan voel je je gezegend dat je tot die laatste groep behoort.' Ook Peeters heeft dit bewustzijn. Hij voelt zich betrokken bij de lokale ondernemers die het moeilijk hebben door de crisis. 'Ik varieer met mijn tarieven als bedrijven het moeilijk hebben. Ook brainstorm ik pro Deo over oplossingen voor de crisis. Zo heb ik een initiatief bedacht waarbijriendengroepen elkaar mobiliseren om producten bij lokale ondernemers te kopen. Dat kan variëren van een spijkerbroek tot een wasmachine.' Visser ervaart in deze pandemie nog een ander engagement: tussen arbeidsrechtadvocaten onderling. Ze werkt veel voor internationale bedrijven en heeft daardoor wereldwijd videoconferenties. 'Normaal zaten buitenlandse contactpersonen dan op kantoor, maar nu gebeurt dit vaak vanuit thuis. Je krijgt dan meer mee van iemands persoonlijke omstandigheden: kinderen komen binnenrennen, je ontdekt hoe iemands huis eruitziet. Daardoor krijg je ook meer aandacht voor elkaar.' Dat bleek bijvoorbeeld tijdens een internationale *call* met onder meer contactpersonen uit Texas. 'Daar hield corona op dat moment heel erg huis. Daar vraag je dan heel gericht naar: hoe ervaren jullie dat? Een ander vertelde over de situatie in Londen, ik over Nederland. Voorheen werd zo'n persoonlijk uitstapje niet snel gemaakt. Het leidde tot een heel warme en goede samenwerking.' ■

Online is nu het sleutelwoord bij het delen van kennis met klanten en prospects, van kleinschalige tot drukbezochte webinars en zelfs podcasts. 'Ons doel blijft kennis delen.'

VER WEG, TOCH DICHTBIJ

ADVOCATENKANTOREN VINDEN ONLINE HUN WEG OM KENNIS TE DELEN

DOOR / MARK VAN DER HEIJDEN

Hij loopt.' 'Zijn we live?' 'We zijn live. De eerste podcast.'

Zo trapt Vincent de Groot en Tom Profijt, allebei advocaat arbeidsrecht bij KienhuisHoving, de eerste aflevering van de podcast *Over Recht Gesproken* af, een nieuw initiatief van het advocaten- en notarissenkantoor uit Enschede en Utrecht. In deze podcast, ze zijn nu vijf afleveringen onderweg, bespreken steeds twee advocaten en/of notarissen van KienhuisHoving op een laagdrempelige manier juridische actualiteiten. In normale tijden organiseren veel kantoren ontbijtsessies, seminars of masterclasses waarin ze kennis delen en netwerken met klanten en prospects. Nu de coronaregels daar een streep doorheen zetten, en het sowieso onverstandig is met meerdere mensen in een ruimte te zijn, zoeken

kantoren naar andere manieren om contact te houden. Webinars met name, maar dus ook een podcast.

UITSTEL, GEEN AFSTEL

KienhuisHoving organiseerde voordat corona het land deels stillegde regelmatig masterclasses of events, vertelt Fokkelien Boorsma, verantwoordelijk voor de marketing en communicatie bij het kantoor en daarmee ook voor de onlineseminars en podcasts. 'Op jaarbasis tussen de 20 en 25 over actualiteiten of uitspraken. Hoofdzakelijk komen daar cliënten langs, de ondernemer zelf of bijvoorbeeld iemand van de afdeling HR, maar ook prospects.

In maart, net voor de intelligente lockdown, hadden we een volle agenda voor de maanden daarna. We hebben besloten alle evenementen uit te stellen tot het einde van het jaar,

in de hoop ze dan te kunnen organiseren. Op 22 september hadden we ons eerste fysieke event, en dat was direct de laatste.'

Maurice Sijben, oprichter van Sijben & Partners Advocaten in Heerlen, organiseert vaak kleinschalige ontbijtsessies voor tien tot vijftien deelnemers. 'We kiezen bewust voor kleinschalige sessies. In groepen van 35 tot 40 mensen heb je geen discussie. Met minder deelnemers kunnen mensen onderling ideeën opdoen en leren wij eveneens van onze deelnemers.'

Corona zette daar een streep door. 'Aankankelijk dacht ik, ik doe niets online, maar het duurt nu al zo lang. Ik mis het klantcontact en de mogelijkheid met anderen over onderwerpen te discussiëren. Ik geniet van de interactie met de deelnemers.' Nysingh advocaten en notarissen

Fokkelien Boorsma van KienhuisHoving, met op de achtergrond het team podcastmakers.

ziet zichzelf als een kenniskan-
toor. 'Kennisoeverdracht is een van
onze pijlers,' zegt Géri Delfgou,
businessdeveloper bij het kantoor
met vestigingen in Utrecht, Arnhem,
Zwolle en Apeldoorn. Nysingh is een
erkend opleidingsinstituut en biedt
naast live-evenementen al acht jaar
onlineseminars aan.

'We hadden een goede balans
tussen onlineseminars en live-
bijeenkomsten en -cursussen;
ongeveer twee derde online en een
derde live. Vanwege corona zijn we de
cursussen en bijeenkomsten online
gaan aanbieden. Juist nu er zoveel
vragen spelen, is het belangrijk om
het contact met de klant te houden
en kennis over te dragen.'

ROEP OM KENNIS

Nysingh heeft in Zwolle en Arnhem
een volledig ingerichte studio met
speciale achterwand voor projecties
en meerdere schermen waarop de ad-
vocaat zijn presentatie en kijkers kan
zien. Hiervandaan worden de events
gestreamd. Via chat kunnen vra-
gen worden gesteld en beantwoord.
Nysingh richt zich op onderwijs, zorg,

overheid en ondernemingen en biedt
hen events op relevante gebieden als
arbeids- en contractenrecht, privaatrecht
en bestuursrecht. 'Ons enorme
databestand is ons grote voordeel.
Er wordt specifiek gekeken voor wie
het event geschikt is, naar vakgebied
of functie. We hebben LinkedIn-
campagnes en er zijn veel geïnteres-
seerden die ons na mond-tot-mond-
reclame benaderen.'

Het kantoor biedt meer seminars en
cursussen aan en ziet ook een signi-
ficant groter aantal deelnemers per
event. Delfgou: 'Juist ondernemers en
juristen zijn kritisch in de besteding
van hun tijd. Ik heb de indruk dat
zij het heel prettig vinden dat de se-
minars en cursussen nu online zijn;
het kost minder tijd. En er spelen nu
grote vraagstukken bij ondernemers
en HR-managers.

Ook qua onderwerpen zijn we ver-
breed. We bieden bijvoorbeeld niet
alleen een regulier seminar aan op
het gebied van aanbestedingsrecht,
maar ook een leergang met vijf
verschillende onderwerpen. Er is
behoefte aan actualiteit. Volgende
week hebben we een seminar over

arbeidsrecht. Daar is een van de on-
derwerpen ook corona; bijvoorbeeld
hoe ga je om met het dragen van
mondkapjes? Zo zoeken we steeds
onderwerpen die kloppen met de
situatie waarin we nu zitten.'

Vragen Stellen

De aanpak van Sijben & Partners
Advocaten staat daar bijna diame-
traal tegenover. Sijben zoekt ook in
onlineseminars naar interactie en
werkt in zijn sessies via Microsoft
Teams met maar tien tot vijftien
deelnemers. 'Dan heb je nog iets van
contact en voelt de klant zich vrij om
vragen te stellen. Als ze hun hand
opsteken, is dat goed te *handelen* in
een kleine groep, in een grote groep
wordt dat onoverzichtelijk en creëert
het chaos.'

Zelfs de presentatie is kleinschalig.
Sijben neemt plaats achter zijn eigen
bureau, een rustige omgeving met
een schilderij op de achtergrond.
Het gaat immers om de interactie.
'De kunst is in de eerste vijf minuten
een aantal vragen te krijgen. Als de
eerste vraag is gesteld, komen er
vanzelf meer. Ik stel open vragen ►

om de deelnemers actief te krijgen. Dan merk je dat de deelnemers, vaak professionals, bereid zijn hun mening te geven.'

Sijben merkt dat de behoefte aan kennis groot is. 'We hebben zojuist een mailing verstuurd voor zes bijeenkomsten over corona-uitspraken. Binnen een week hadden we ruim zeventig aanmeldingen. De inschrijvingen zijn heel divers, hetgeen de sessies vaak heel interessant maakt.'

LAAGDREMPELIG

Ook KienhuisHoving biedt online-seminars aan. Vanuit een ruimte van een audiovisueel bedrijf, een leverancier van het kantoor, spreken advocaten en notarissen van het kantoor via Microsoft Teams met de kijkers. In september begon het kantoor daarnaast iets heel nieuws: podcasts. 'Een van onze nieuwe collega's is een fervent podcastluisteraar. Hij kwam met het idee,' vertelt Boorsma. 'Hij heeft een aantal enthousiaste advocaten erbij getrommeld. Het idee dat je kunt luisteren op het moment dat je wilt, sprak aan. En als je vanuit de organisatie zoveel enthousiasme krijgt, moet je daar iets mee.' In podcasts van rond de 20 tot 25 minuten wordt de luisteraar bijgepraat over bijvoorbeeld regels omtrent thuiswerk of juridische vraagstukken voor startende ondernemers. 'We willen op een laagdrempelige manier juridische actualitei-

ten toegankelijk maken. Het is geen journalistiek, waarbij iemand vragen stelt en de ander antwoordt. Het zijn twee advocaten en/of notarissen die met elkaar in gesprek gaan.'

Elke aflevering loopt het aantal luisteraars op. 'Lang niet iedereen vindt het leuk om naar een seminar te gaan of een webinar te kijken. Dit is een mooie aanvulling op de manier van kennisdeling die we al hebben. Bij de eerste editie was er veel te vertellen over de NOW-regeling, dus we hadden direct een mooie kapstok om de podcast aan op te hangen.'

WE ZIJN ER NOG

'Kennisdelen is waar we van bestaan, dat is het werk van onze advocaten en notarissen. Dit is een manier om te laten zien wat we in huis hebben,' vervolgt Boorsma. Natuurlijk, bij livebijeenkomsten wordt genetwerkt. Dat gaat met onlineseminars en podcasts lastiger. 'We hebben ons doel dus bijgesteld; laten zien dat we er zijn, dat we nog steeds veel te vertellen hebben.

Ik denk dat men KienhuisHoving als een innovatief en hip advocaten- en notarissenkantoor ziet. We merken dat we steeds vaker cliënten binnen krijgen via onlinekanalen. Zeker de jonge generatie ondernemers is vooral online bezig.

Podcasts worden over het algemeen geluisterd door jonge hoogopgeleide luisteraars, en daar zullen ongetwijfeld potentiële cliënten van ons tussen zitten.'

Nysingh zoekt naar wegen om de online events meer interactief te maken dan enkel chats en polls, zegt Delfgou. 'We zoeken bewust naar interactie, ook de advocaten hebben hier behoefte aan. 'Binnenkort gaan we bijvoorbeeld presentaties van meerdere advocaten uitzenden.

Géri Delfgou-de Gier

Daarna organiseren we een vragen-sessie via Cisco Webex. De deelnemers kunnen dan vragen stellen aan de betreffende advocaat.'

Klanten zijn positief. Nysingh is zichtbaar en toont zich vooruitstrevend en ambitieus, hoort Delfgou. 'Ons doel blijft kennis delen.

Daardoor wordt de advocaat gezien als een expert op dat gebied. Hij of zij wordt door klanten of prospects benaderd. Meer advocaten kiezen bij ons het podium en worden dus meer zichtbaar. Dat heeft een aanzuigende werking.'

PR-MIDDEL

Echt contact, dat blijft het meest effectief, zegt Zijben. 'Er is bij een onlineseminar minder ruimte voor humor of een zijsprong. Online is het korter en zakelijker. Er is discussie, maar minder intensief en wat strakker. Wat je ook mist, is dat mensen na afloop naar je toe komen met een

vraag. Dat gebeurt via Teams niet.'

Sijben heeft zijn naam gevestigd in de regio door het geven van honderden presentaties.

'Als ik nu wekelijks

een sessie houd met tien tot vijftien deelnemers, heb ik toch jaarlijks met enkele honderden deelnemers contact. Ons kantoor houdt zich hier heel actief mee bezig; het is voor de advocatuur een van de meest geschikte pr-middelen. Er ontstaat een binding met ons kantoor en daar komen vanzelf zaken uit voort.' ■

'Door kennis te delen wordt de advocaat gezien als expert'

Maurice Zijben

Online studiebijeenkomsten voor advocaten

AdvocatenAcademie biedt interactief, live gegeven, online onderwijs voor advocaten en (bedrijfs)juristen. Na afloop is uw kennis weer helemaal up-to-date!

De voordelen van onze bijeenkomsten:

ONLINE

INTERACTIEF

TOPDOCENTEN

LIVE GEGEVEN

ALTIJD ACTUEEL

KLEINE GROEPEN

GEEN REISTIJD

LAGE KOSTEN

slechts
€ 60,- per
PO-punt!

SCAN ME

Info, programma's en inschrijven: www.advocatenacademie.nl

Zoek jij een baan bij een bedrijf waar kwaliteit en persoonlijke aandacht voor klanten en medewerkers belangrijk zijn? Een bedrijf dat hoog scoort in landelijke klanttevredenheidsonderzoeken en dat in 2018 is uitgeroepen tot beste werkgever in de categorie financiële dienstverlening? En ben jij bereid in jezelf en ons te investeren? Dan is ZLM op zoek naar jou!

Stichting
Rechtsbijstand ZLM

Jurist Rechtsbijstand

Ter versterking van de Stichting Rechtsbijstand ZLM zoeken wij een ervaren jurist rechtsbijstand. Je verleent onze verzekerden passende rechtshulp, waar ook procesvertegenwoordiging bij hoort. Je bent in staat om diversiteit in zaken te behandelen, waarbij het accent van de werkzaamheden ligt op het verbintenissenrecht met zaken op het gebied van contractenrecht, onroerend goed en aanneming van werk. Je werkt volgens de Kwaliteitscode Rechtsbijstand.

WAT VRAGEN WIJ VAN JOU?

Heb jij een universitaire opleiding Nederlands Recht aangevuld met enkele jaren relevante werkervaring? En ben je klantgericht, kwaliteitsgericht, analytisch en communicatief sterk? Dan dagen we jou uit om onze collega te worden in het team Rechtsbijstand Algemeen van de Stichting Rechtsbijstand ZLM. Het betreft een fulltime functie.

WAAR KUN JE BIJ ONS OP REKENEN?

- Een prettige werksfeer met leuke collega's.
- Een goed salaris.
- Uitstekende arbeidsvoorwaarden. Zoals een dertiende maand, een eindejaarsuitkering, een gunstige pensioenregeling en 200 verlofuren (bij een fulltime dienstverband).
- Geen prestatiedruk door financiële targets.
- Een persoonlijk ontwikkelingsplan met goede begeleiding.

WIE IS ZLM?

ZLM Verzekeringen is een onderlinge verzekeringsmaatschappij. Dat betekent dat we niet gedreven worden door financiële targets en dus de premies laag kunnen houden. Met 260 medewerkers realiseren we een hoge mate van persoonlijke dienstverlening voor onze bestaande en

nieuwe klanten. Op dit moment zijn ruim 270.000 mensen in Zeeland en Noord-Brabant bij ons verzekerd.

STICHTING RECHTSBIJSTAND ZLM

Stichting Rechtsbijstand ZLM is een onafhankelijke Stichting. We behandelen de verzoeken om rechtsbijstand. Dit doen we voor klanten van ZLM Verzekeringen met een particuliere rechtsbijstandverzekering.

REAGEREN?

Spreek de functie jou aan? Reageer dan meteen. Mail je sollicitatie met curriculum vitae aan secretariaat@zlm.nl. Wil je meer informatie, neem dan contact op met Wilfried Claessens, manager Stichting Rechtsbijstand ZLM. Zijn telefoonnummer is 06 - 53 547 785 of 0113 - 238 877.

Acquisitie naar aanleiding van deze advertentie stellen wij niet op prijs.

IDEOLOGISCH SCHIJNGEVECHT OM GRIFFIERECHTEN

Na jaren soebatten, ligt er eindelijk een besluit over verlaging van de griffierechten voor kleine vorderingen. Niettemin blijft het griffierecht de politieke gelederen splijten.

DOOR / KEES PIJNAPPELS

Griffierechten zijn niet zo-
maar administratiekosten,
ze staan ook symbool voor
de toegang tot het recht en vormen
daarmee brandstof voor verhitte
politieke debatten. Uiteraard vinden
alle partijen in de Tweede Kamer
dat iedereen zijn recht moet kunnen
halen. Maar als dat principe wordt
losgelaten op de tarieven, worden de
verschillen zichtbaar en komen ideo-
logische patronen bloot te liggen.
Voor alle duidelijkheid: het betreft
hier de griffierechten voor burgerlij-
ke zaken bij lage geldvorderingen,
tot 25 mille. Nu gelden daar nog drie
categorieën: zaken tot € 500, zaken
van € 500 tot 12.500 en zaken boven
€ 12.500. Dat worden er straks zes.
Door een fijnere staffel in te voeren,
kan er prijsdifferentiatie worden
toegepast en daarmee aan de kosten
worden gesleuteld. En dat is precies
wat er gebeurt bij de aanpassing van
de Wet griffierechten burgerlijke
zaken.
Welbeschouwd is de wijziging een
reparatie van een fout die zijn oor-
sprong vindt in 2010 toen het huidige
griffiestelsel werd ingevoerd. Stijgen-
de griffiekosten in de jaren daarna

hebben er voor gezorgd dat het in
sommige gevallen voor ondernemers
nauwelijks de moeite loont hun recht
te halen. De mkb'er die via de rechter
een openstaande schuld van € 501 wil
innen, betaalt € 499 aan griffierecht.
Krijgt hij zijn gelijk niet, dan is zijn
verlies verdubbeld. Kleine onderne-
mingen zien er om die reden steeds
vaker vanaf met hun onbetaalde
rekening naar de rechter te stappen.
Invoering van drie nieuwe categorie-
en lost dat probleem op. Om bij het
voorbeeld te blijven: de vordering van
€ 501 kost een rechtspersoon straks
nog € 312 aan griffierecht. Daarnaast
worden de tarieven voor natuurlijke
personen en rechtspersonen dichter
bij elkaar gebracht. Dat voorkomt dat
een wanbetaler (natuurlijke persoon)
bij een veroordeling in de proceskos-
ten niet plots met aanzienlijk hogere
griffierechten van een rechtspersoon
wordt geconfronteerd.
Minister Dekker wil de reparatie
budgetneutraal doorvoeren, conform
een oude afspraak met de Tweede
Kamer. Met andere woorden: het mag
geen extra geld kosten. In zijn wets-
voorstel van deze zomer opperde hij
dan ook de griffierechtverlaging voor

vorderingen tot € 5.000 te bekostigen
door de griffierechten in de cate-
gorieën voor vorderingen van meer
dan € 5.000 te verhogen. Een bv die
€ 12.501 vordert, is momenteel € 996
aan griffierecht kwijt. Straks is dat
€ 1.342.

ROBBERTJE

Het wetsvoorstel van Dekker kreeg
afgelopen maand per saldo vrij
gemakkelijk de goedkeuring van de
Tweede Kamer. Niettemin grepen de
Kamerleden Michiel van Nispen (SP)
en Niels van den Berge (GroenLinks)
het wetgevingsoverleg aan om een
ideologisch robbertje te vechten met
de VVD-bewindsman. De beide oppo-
sitiepartijen presenteerden gebroe-
derlijk zeven amendementen die één
doel dienden: de griffierechten voor
kleine zaken verder verlagen en voor
grote zaken verhogen.
Het duo verweet Dekker de houding
van een boekhouder door per se
budgetneutraal te willen blijven.
Immers, het ging hier om het toe-
gangskaartje van de gewone man
voor de rechtszaal. En een echte mi-
nister voor Rechtsbescherming wil
het recht tot voor iedereen toeganke-

De nieuwe griffierechten, voor rechtspersonen en natuurlijke personen

Vorderingen met een beloop van € 500 of lager: € 124 en € 83;
 Vorderingen van € 500 tot en met € 1.500: € 312 en € 208;
 Vorderingen van € 1.500 tot en met € 2.500: € 354 en € 236;
 Vorderingen van € 2.500 tot en met € 5.000: € 472 en € 236;
 Vorderingen van € 5.000 tot en met € 12.500: € 672 en € 318;
 Vorderingen van € 12.500 tot en met € 25.000: € 1.342 en € 672.

lijk houden? Van Nispen: 'Sommige mensen komen nou eenmaal voor de keuze: ga ik mijn recht halen of betaal ik deze week de boodschappen?' Van Nispen en Van den Berge wilden niet dat de kosten voor 5.000-plus-zaken zouden stijgen. En mensen met een bijstandsuitkering zouden sowieso vooraf de verzekering moeten krijgen dat ze worden vrijgesteld van griffierecht, waarbij de rekening komt te liggen bij de aanklagende partij. Om de kosten enigszins te drukken, opperden ze het griffierecht

den zijn. 'Het wetsvoorstel van Dekker is een goede stap vooruit, maar eigenlijk zouden we nog iets meer moeten doen,' gaf Groothuizen toe.

DEKKING

Nee, de coalitie vond het met name lastig dat Van Nispen en Van den Berge niet hadden voorzien in een financiële dekking van hun amendementen. Konden ze misschien onderbouwen hoe de griffierechten uit die paar honderd grote zaken, de kosten van de vele duizenden kleintjes

zouden goedmaken? Dat konden Van Nispen en Van den Berge niet, ze zijn nou eenmaal geen econometristen. 'Je moet onze

amendementen vooral inhoudelijk beoordelen, ook al zijn ze niet tot op de cent nauwkeurig doorgerekend. Waar het om gaat, is dat er een breed gedeelde notie is dat griffierechten in Nederland nog steeds te hoog zijn,' probeerde Van Nispen zijn zaak te redden. Van den Berge voegde daar nog fijntjes aan toe dat het wetsvoorstel van de minister evenmin is voorzien van een financiële onderbouwing. 'Hoe weten we zeker dat het voorstel budgetneutraal is, waarop is dat gebaseerd? In 2011 zou dat ook het geval zijn, maar dat leidde uiteindelijk tot bezuinigingen op de Rechtspraak omdat er minder zaken kwamen.'

Het bleek allemaal tevergeefs. Minister en coalitie wilden er niet aan. In ieder geval niet nu. Volgens Dekker is zijn wetsvoorstel keurig in balans,

'safe and sound'. Sleutelen aan de onder- of bovenkant verstoort die balans alleen maar. Komt nog bij dat de VVD-minister, daarin bijgestaan door VVD-Kamerlid Jeroen Wijngaarde, er niets voor voelt om het bedrijfsleven extra te belasten. 'Niet eerlijk en nodeloos complex,' oordeelde de bewindsman.

In theorie is het natuurlijk mogelijk elders binnen zijn begroting de financiële middelen te vinden, maar dat ziet Dekker al helemaal niet zitten. 'Dan zouden we moeten bezuinigen op het gevangeniswezen of op de politie.'

Daarmee werd de discussie over de griffierechten doorgeschoven: naar de verkiezingen van volgend jaar, de daaropvolgende formatie of nog verder. In de woorden van D66'er Maarten Groothuizen: 'Ik denk dat je het breder moet bekijken, bij voorbeeld aan de hand van een staatscommissie. Wat heb je nodig om de toegang tot recht te waarborgen? Dat raakt aan de gefinancierde rechtsbijstand, aan de griffierechten, misschien aan de begroting van de Rechtspraak. Het lijkt me zinvoller het in zijn totaliteit te bezien.'

Toch bleven Van Nispen en Van den Berge niet helemaal met lege handen achter. Na enige aanpassing kreeg een van hun amendementen toch de goedkeuring van de Tweede Kamer. Met als gevolg dat er een extra categorie bijkomt: voor vorderingen in zaken (tussen rechtspersonen) met een beloop van meer dan een miljoen euro geldt straks een dubbel tarief. De huidige bovengrens ligt nu bij € 100.000, daarvoor is het tarief € 5.564. Als de regering het amendement uitvoert, wordt dat voor miljoenenzaken dus het dubbele. Ter vergelijking: in 2017 dienden er 547 van dat soort zaken. Uitgaande van dat aantal gaat het jaarlijks dus om een slordige drie miljoen euro extra aan griffierechten.

'Sommige mensen komen voor de keuze: haal ik mijn recht of betaal ik de boodschappen?'

voor zaken boven 25 mille te verdubbelen, met uitzondering van het mkb. Daarmee zouden 'multinationals' indirect het 'toegangkaartje' van de gewone man betalen. Niet meer dan normaal, de sterkste schouders dienen immers de zwaarste lasten te betalen, aldus het groen-rode duo. Coalitiepartijen VVD, CDA en D66 pareerden de voorstellen eensgezind. In de woorden van CDA'er Chris van Dam werden de amendementen zelfs de Kamer 'uitgeknuppeld'. Niet omdat ze niet zouden deugen, integendeel, unaniem werden ze bestempeld als sympathiek, misschien zelfs wenselijk. Niet voor niets hadden Van Dam en zijn D66-collega Maarten Groothuizen twee jaar geleden in een opiniestuk in het *FD* samen gepleit voor lagere griffierechten, omdat ze in Nederland 'aan de hoge kant' zou-

Wij zijn

Bouwers van vooruitstrevende software voor slimmer en efficiënter werken. Met geweldige support van enthousiaste en gedreven teams. Met inzet van twintig jaar kennis en ervaring.

Wij bieden u een vitaal kloppend digitaal hart en bevrijden u graag van complexe en gedateerde software.

Gestoeld op twee merken. Gebrand op één missie: de beste softwarepartner zijn voor de advocaat, notaris en bedrijfsjurist.

Meer weten? Kijk op www.nextlegal.nl

Hét digitale hart voor advocaten,
notarissen en bedrijfsjuristen

VERANDERING VAN BINNENUIT

Een groep van tien advocaten moet de diversiteit van de Nederlandse balie een stimulans geven. Met de oprichting van deze klankbordgroep hoopt de NOvA het thema hoog op de agenda te houden.

DOOR / KEES PIJNAPPELS

Elders in dit nummer staat een oproep van de NOvA om te solliciteren voor de klankbordgroep Inclusie en diversiteit. De klankbordgroep krijgt de opdracht 'de discussie binnen de balie over dit thema te bevorderen en de algemene raad te adviseren op het gebied van sociale innovatie'. De NOvA zegt diversiteit en inclusie belangrijk te vinden 'vanuit een maatschappelijk oogpunt, maar ook omdat het een verrijking van de balie zelf is'. Volgens de orde, die in 2018 zelf een diversiteits- en inclusieverklaring heeft opgesteld, is het tijd om daar met de balie verder invulling aan te geven. De klankbordgroep zal bestaan uit maximaal tien leden, bij voorkeur samengesteld uit advocaten met uiteenlopende achtergronden. Advocaten met 'aantoonbare affiniteit met het thema diversiteit, inclusie en sociale innovatie binnen de balie' worden uitgenodigd te solliciteren. Het plan voor de klankbordgroep is mede tot stand gekomen op initiatief van Imran Hyder (28), vierdejaars advocaat arbeidsrecht bij Stibbe. Hyder is half Nederlands, half Pakistaans en heeft een volledig Nederlandse

opvoeding genoten. 'Ik presenteer mezelf niet als iemand met een biculturele achtergrond. Mijn belangstelling voor dit thema wordt niet gevoed door mijn persoonlijke ervaring, maar door mijn overtuiging.'

Getriggerd door Black Lives Matter zocht Hyder, samen met zijn kantoorgenoot Marko Jovović (28), deze zomer contact met de NOvA. 'In de kern gaat dit over grondrechten, waarvan we zien dat die in Nederland ook niet overal op dezelfde manier worden gewaarborgd. We zaten met de vraag wat we daar aan moeten doen. De advocatuur is een traditionele beroepsgroep. Weliswaar bestaat het besef dat verandering nodig is, maar in de praktijk zien we daar nog te weinig van.'

In gezamenlijk overleg kwam het plan voor de klankbordgroep tot stand. Die krijgt wat Hyder betreft een drieledige opdracht. 'Eerst is het zaak kort te onderzoeken wat de beste manieren zijn om diversiteit en inclusie te bevorderen. Dat betreft vooral literatuuronderzoek, we hoeven op dat punt niet nog eens het wiel uit te vinden. Vervolgens is het zaak contact te leggen met kantoren om te ervaren wat daar speelt, waar men

© Eddie Vervloet

tegenaan loopt en *best practices* te delen. Ten slotte kan de klankbordgroep de algemene raad van de NOvA adviseren.'

Hyder zegt met de klankbordgroep in de eerste plaats een beweging van binnenuit op gang te willen brengen. Netwerken is daarbij van belang. Zo weet hij zichzelf gesteund door een netwerk van advocaten in Amsterdam en Den Haag die zijn ambitie delen.

Hoewel het formeel geen uitgemaakte zaak is, ligt het voor de hand dat Hyder deel gaat uitmaken van de klankbordgroep. Vooralsnog ziet hij zichzelf vooral als aanjager. 'De selectie ligt bij de NOvA, ik zal ook gewoon moeten solliciteren.' Van belang is in ieder geval dat de aspirant-leden kennis van zaken hebben, benadrukt hij. 'Het zou mooi zijn als de groep een afspiegeling is van de samenleving. Maar wil je effectief zijn, dan geldt in de eerste plaats dat je zelf ervaring hebt met het thema en er gevoel bij hebt.'

Hoe Asselbergs & Klinkhamer de stap maakte naar documentautomatisering

In 3 simpele stappen geautomatiseerde documenten

De sectie Letselschade van Asselbergs & Klinkhamer heeft veel ervaring met het behartigen van belangen van personen die letsel hebben opgelopen. Wanneer een letselschadespecialist optreedt voor een slachtoffer, is daar vrijwel altijd een machtiging voor nodig. Voor elke situatie bestaat een machtiging, dus in de praktijk krijg je te maken met veel varianten. Hoe waarborg je de kwaliteit, uniformiteit en consistentie van al deze verschillende documenten?

Loesje Klaasen-Frankfort, manager Business Development & Bedrijfsvoering, deelt haar ervaring met docblDR.

1. Analyse

We hebben allereerst gekeken naar welke stukken tekst in elke machtiging terugkwam en welke teksten variabel waren. Met de kennis uit onze analyse wisten we vervolgens welke tekst in welke situatie getoond moest worden. We formuleerden vragen die gebruikers moesten beantwoorden om de juiste versie te genereren.

2. Koppelingen

Om velden automatisch in te kunnen vullen maakten we waar mogelijk koppelingen met Contactmanager (relatiebeheersysteem) van Epona.

3. Opmaak

De software van docblDR zorgt er uiteindelijk voor dat alle machtigingen in dezelfde opmaak verschijnen, zowel in PDF als Word. Dat laatste zodat er ook na het automatisch genereren van de machtiging nog kleine aanpassingen kunnen worden doorgevoerd.

Een machtiging voor alle situaties

Het team van letselschadespecialisten maakt nu de machtigingen in hun eigen online omgeving via de vraag en antwoord-module. Zij lopen in een paar minuten de vragen door en krijgen vervolgens de machtiging die zij nodig hebben. Dit scheelt veel tijd bij het opstellen van de machtiging. Tijd die weer aan andere zaken

besteed kan worden. Bovendien verzekert deze manier van documenten automatiseren dat alle machtigingen gegarandeerd de kwaliteit hebben waar Asselbergs & Klinkhamer voor staat en waarborgt deze werkwijze dat de producten die op naam van Asselbergs & Klinkhamer uitgaan een uniforme uitstraling hebben.

Ook aan de slag met documentautomatisering? Stuur een mail naar demo@docblDR.com met een document naar keuze. Het docblDR team maakt er een module van die u 3 maanden gratis kunt uitproberen.

www.docblDR.com
+31(0)20 261 13 14

TER ZITTING

Bakkie doen

DOOR / LARS KUIPERS

Soms rest je als advocaat alleen het laatste redmiddel: het strafmaatverweer. Maar ook dat kan overtuigen.

Een halve waarheid is niet het beste fundament voor een inhoudelijk verweer, en op een dag als vandaag heb je met die realiteit te maken. Want ex-politieman P. wil of kan niet verklaren hoe eind 2017 foto's van het politiesysteem terecht kwamen bij zijn kennis H., die later werd aangehouden als verdachte in een grote cocaïnezaak.

De zaak tegen P. kwam aan het rollen toen H. in 2018 werd aangehouden en de politie op zijn laptop en smartphone stuitte op foto's van een verzamelmotie van het Team Criminele Inlichtingen. De gebruikersnaam van de agent die het systeem had geraadpleegd, was die van P. De computer die was gebruikt om in het systeem te komen, stond bij P. thuis. De foto's waren gemaakt met zijn diensttelefoon. En, opvallend, in de agenda van P. stond genoteerd 'Bakkie met H.' op de dag dat de foto's waren gemaakt. 'Hoe kunt u nou verklaren dat die foto's niet van u komen?' wil de bijzitter weten.

'Ik had nùl intentie om die man te helpen,' zegt P. 'Opzoeken, dat heb ik gedaan, dat geef ik toe. Maar als ik H. had willen helpen met informatie had ik dat toch veel vaker kunnen doen?'

Daar zit je dan. Oneervol ontslagen. In voorlopige hechtenis gezeten – 'dat was pittig' – tussen het slag mensen dat je zelf achter de tralies hebt geholpen. 'Politieman, het was echt mijn droombaan,' zegt P. met gebroken stem. 'Ik vind het heel verschrikkelijk. Ik voel me een mislukkeling tegenover mijn vrienden, mijn kinderen en mijn ouders.'

'Ik geloof zó dat verdachte een hardwerkende verbalisant is geweest,' zegt de officier van justitie, 'maar hij heeft het vertrouwen geschonden dat de samenleving in de politie moet kunnen stellen.' Voor schending van het ambtsgeheim en computervredesbreuk eist ze zes maanden cel, waarvan twee voorwaardelijk.

Aan de feiten valt voor advocaat Marjolein Dikkerboom niet veel eer te behalen. Maar de strafeis is veel te hoog, vindt ze. Ze heeft de jurisprudentie erop nageslagen. Een zaak in Middelburg: 150 uur werkstraf tegen een agent voor lekken van informatie en drugsbezit. Eentje in Rotterdam: 80 uur, de helft voorwaardelijk, tegen een agent die een signalering doorgaf aan een verdachte die elders ging overnachten om aanhouding te voorkomen. Als er dan toch een onvoorwaardelijke gevangenisstraf uit moet rollen, zegt Dikkerboom, laat die dan gelijk zijn aan het voorarrest, zodat P. in elk geval zijn nieuwe baan kan houden.

Precies dat is wat de meervoudige kamer uiteindelijk beslist. Plus een taakstraf van negentig uur, en dertig dagen voorwaardelijk als stok achter de deur.

 Meer weten? Lees de uitgebreide versie op advocatenblad.nl, rubriek Ter Zitting.

KORT NIEUWS

DIGITAAL PROCEDEREN

Minister Dekker voor Rechtsbescherming heeft 30 miljoen euro vrijgegeven voor het digitaal procederen in het civiel en bestuursrecht. Advocaten moeten stapsgewijs digitaal kunnen gaan procederen.

VERKIESBAAR

In navolging van Peter Plasman heeft ook advocaat Sébas Diekstra zich gevoegd bij de 'vernieuwingsbeweging' Code Oranje, die volgend jaar wil meedoen aan de Tweede Kamerverkiezingen.

VVD

De VVD pleit in haar verkiezingsprogramma voor afschaffing van het verbod voor advocaten om in dienst te treden bij een kantoor dat in eigendom is van niet-advocaten, om zo innovatie op de markt voor rechtsbijstand te stimuleren.

ONGELIJKHEID

Volgens onderzoek van de Britse toezichthouder verdienen vrouwelijke advocaten minder dan mannelijke advocaten en advocaten afkomstig uit etnische minderheden minder dan blanke advocaten.

GEDRAGSREGELS

Minister Dekker ziet geen reden de gedragsregels aan te scherpen, antwoordt hij op vragen van Kamerlid Chris van Dam. Naar aanleiding van het Marengo-proces wilde de CDA'er verbieden dat advocaten in complexe zaken meer dan één verdachte bijstaan.

PHILIPPE SCHOL

De politie heeft een man uit Hengelo aangehouden in verband met de aanslag op Philippe Schol. De advocaat/curator werd vorig jaar in Gronau beschoten, waarbij hij gewond raakte. De politie denkt dat de aanslag te maken heeft met het faillissement van een sportschool.

HOOFDELIJKE OMSLAG

Advocatenblad 8 bevatte op pagina 28 een tabel met de hoofdelijke omslag per arrondissement. Het tarief voor advocaatstagiairs in Gelderland stond daarin niet vermeld: dat bedraagt € 242.

WERELDWIJD EN DIVERS

DOOR / ERIK JAN BOLSIUS BEELD / MARTIJN GIJSBERTSEN

Zoveel landen, zoveel culturen, en toch is diversiteit bij *global law firm* Baker McKenzie geen hamerstuk. Klanten eisen het, dus wordt er hard aan gewerkt. Maakt diversiteit het verschil?

Geen reizen meer, geen grote bijeenkomsten, juist voor de advocaten van multinational Baker McKenzie is dat een aderlating. Om persoonlijk contact te houden, dagen de collega's van de Amsterdamse vestiging elkaar uit tot dagelijkse wandelingen van tienduizend stappen. Vanuit Amstelveen, Kortenhoef, Den Haag, Amsterdam, Naarden en Utrecht bellen leden van het EMEA-team met video in tijdens een 'gezamenlijke' wandeling. Ze bespreken hoe ze de *challenge* kunnen winnen, 'het is minstens zes kilometer hoor', 'je telefoon telt diep in je broekzak ook stappen tijdens het fietsen', 'en als je hem aan je kind meegeeft?' Waar ze de tijd vandaan halen? Er zitten ook voordelen aan niet wekelijks op het vliegtuig stappen. Wat valt er, behalve elkaar weer live ontmoeten, te wensen voor het grootste advocatenmerk in de wereld? Genoeg, vertelt bestuurslid van het Nederlandse Baker McKenzie notaris Kim Tan. 'In een grote organisatie sluipen de bureaucratische gewoonten erin, we zouden minder kunnen

overleggen, bijvoorbeeld. En juist in de internationale advocatuur is de concurrentie groot, dus we willen niet zozeer de grootste zijn, maar ook erkend worden als de beste, een *premier global law firm*. Elke cliënt is cliënt van ons allemaal, wereldwijd. Dat moeten ze ook merken in de kwaliteit die we leveren.' Een kantoor met vestigingen in 47 landen heeft een divers personeelsbestand. Maar toch gaat dat lokaal niet vanzelf, benadrukt Tans collega-bestuurder, de Amsterdamse managing partner Corinne Schot. 'Diversiteit is een kantoorstrategie. Klanten eisen het ook echt. En dan gaat het niet alleen over vrouwen naar de top, maar ook over *cross-cultural* en aandacht voor lgbt-rechten. We hebben verschillende werkgroepen, ook een rondom het thema *Young parents*: hoe combineer je werk en leven als je net een kind hebt gekregen?' Volgens Schot toont niet alleen eigen ervaring, maar ook onderzoek aan dat diverse teams beter zijn, omdat ze vanuit verschillende invalshoeken naar het

werk kijken. Schot bezweert dat dit geen pr-verhaal is. Om haar woorden kracht bij te zetten, zwaait ze voor de camera met haar kantoorbadge, in de regenboogkleuren. De topvrouw, zelf lesbisch, rondde een conservatoriumopleiding af en leidde een orkest voordat ze de advocatuur inging: 'Zo'n orkest is net als een maatschap, knetterhard, maar iedereen wil een goed resultaat neerzetten. De meeste mensen deugen echt.' Schot vertelt over de samenwerking met stichting Giving Back, die scholieren en studenten met een migratieachtergrond koppelt aan een netwerk dat ze van huis uit niet hebben. Zoals fiscalist Erik Scheer en student fiscaal recht Yunna Zhang. Zhang: 'Vaak zijn we de eersten in onze familie die gaan studeren. In het masterprogramma krijg je een mentor die aansluit bij je vakgebied. Erik werkt bij een mooi kantoor, hij heeft me geïntroduceerd bij Deloitte, waar ik daarna werkstudent ben geweest. We bereiden samen sollicitatiegesprekken voor, hij weet waar ze op letten.' Scheer benadrukt dat het contact hem ook veel brengt. 'Yunna is geïnteresseerd in de diepere vragen van het vak, bijvoorbeeld in *fair share*, de manier waarop grote bedrijven omgaan met hun belastingverplichtingen. Zelf was ik als student vooral bezig met de technische kant van het fiscaal recht en het doorgronden van complexe wetgeving, maar deze generatie denkt breed, wil een bijdrage leveren aan de maatschappij. Dat zoe-

Baker McKenzie

Wie: 160 advocaten in Amsterdam, plusminus 6700 wereldwijd.

Hoe: advocaten, fiscalisten, notarissen, economen, business professionals.

Waar: 47 landen, 77 kantoren.

A man and a woman are standing on a rooftop. The man, on the left, is wearing a dark blue suit and a light blue tie. The woman, on the right, is wearing a dark blue blazer over a blue top and dark trousers. They are both looking towards the camera. In the background, there is a city skyline with several modern glass skyscrapers and a yellow construction crane. The sky is blue with some white clouds.

‘We moesten ons plekje bevechten in Nederland’

ken onze cliënten ook, daar werken ook mensen zoals Yunna.’ Advocaat Mounia Benabdallah tikt als vrouwelijke partner met een migratieachtergrond meerdere ‘checkboxjes’ aan, zoals ze zelf zegt. Ze woont met man en twee kinderen in New York, maar beoefent Nederlands recht. ‘Nederland is een klein land, maar speelt een grote rol in het internationale bedrijfsleven. Veel Amerikaanse multinationals die in Europa actief zijn, zien het continent als één geheel. Als zij naar ons komen om een transactie te doen in vijftig landen, ben ik de schakel voor Europa.’ Benabdallah benadrukt dat Baker McKenzie overal *truly local* is, zoals ze dat noemt: ‘We hebben overal lokale advocaten, dus geen *expats* die zijn neergezet vanuit een hoofdkantoor.’ Ja, ze is een vrouw in een mannenwereld, hoe hoger je komt, hoe meer mannen. Maar ze ziet het veranderen. ‘Ik wil niet benoemd worden omdat ik die boxjes check, maar kreeg wel de kans om te *shinen*, die moet je gegeven worden.’

Projecten waar zoveel landen bij betrokken zijn, bijvoorbeeld voor een klant die in 63 landen de btw-toepassing wil weten, daar zet *legal projectmanager* Patricia Hofsteenge haar tanden in. In haar dossiers werken soms 150 advocaten samen. Hofsteenge helpt de advocaten om op tijd en binnen budget hun zaken op te leveren. ‘Ik weet precies wat de cliënt verwacht en hou het overzicht.’ Een uitdaging, al die collega’s zover krijgen dat ze op tijd zijn? ‘Kwestie van elkaar leren kennen en sommige landen wat eerder *reminden*.’ De legal projectmanagers hebben goede software tot hun beschikking, vertelt Hofsteenge. Ze noemt *automated drafting*-programma’s en *e-discovery* software, waarmee ze grote hoeveelheden data categoriseren en analyseren, en een transactieplatform voor klanten, banken en andere betrokkenen. Ook voor de verdere toekomst wordt onderzocht wat innovatie kan brengen, zoals hoe de uitkomst van juridische procedures te voorspellen met *artificial intelligence*.

Het kantoor kijkt niet alleen vooruit, maar zou in Nederland ook stilstaan bij zijn 75ste verjaardag, vanaf het moment waarop Jaap Caron zijn advocatenkantoor startte, het latere Caron & Stevens. Willem Stevens voegde zich in 1965 bij hem. Opgeleid als belastinginspecteur zag hij de mogelijkheden van fiscale advocatuur tijdens een stage in Boston. Stevens: ‘In Nederland was dat toen nog *not done*. We waren *new kids on the block*, moesten ons plekje bevechten tussen belastingadvieskantoren.’ Over de structuur van het kantoor: ‘Dit is vanaf het begin een echte internationale maatschap, niet gedomineerd door een hoofdkantoor. Natuurlijk kost het overlegmodel tijd, maar het leidt tot meer draagvlak dan bij een centrale leiding.’ Het 75-jarig bestaan zou groots gevierd worden. Het wordt uitgesteld. Stevens, die nog steeds als advocaat en mediator werkt: ‘We zouden een groot seminar houden en hadden oud-bestuursvoorzitter Christine Lagarde uitgenodigd om een verhaal te houden. Nee, dat doe ik liever volgend jaar live, dan nu online.’

GEZIEN

DE ADVOCaat ALS CONSIGLIERE

In zijn boek *De drugsmaffia dicteert* zet Gerlof Leistra hoog in: de onderwereld heeft het voor het zeggen en advocaten spelen daarin een sleutelrol. Overtuigend bewijs voor deze bewering levert hij niet.

Bij een boek met een vergaande titel is het interessant na te gaan wat de titelverklaring is. In *De drugsmaffia dicteert* (De Geus, 2020) is dit helder: Leistra koppelt de veronderstelde overmacht van de Nederlandse onderwereld verschillende keren expliciet aan de kwalijke rol die advocaten hierin zouden spelen. 'Als het allemaal waar is, geeft dat een ontluisterend beeld,' schrijft hij. 'De drugsmaffia dicteert en heeft advocaten aan de leiband.' Als het allemaal waar is – het is een typerende zinsnede voor de misdaadverslaggever van *Elsevier Weekblad*, die met veel suggesties komt en weinig feiten. Tenminste, als het gaat om de vermeende rol van advocaten als 'boodschappenjongen' of 'consigliere' van de drugsmaffia. 'Soms is er sprake van chantage, aldus hardnekkige geruchten,' poneert Leistra. Liever dan geruchten zouden we over harde feiten lezen. Verifieerbare incidenten, namen en rugnummers. Nu komt hij niet verder dan anonieme *hear say*: zoals dat criminelen advocaten betalen met 'sporttassen vol zwart geld' en daar 'geheime opnamen' van maken. 'Het verhaal gaat dat advocaten van grote drugsklanten een boete krijgen opgelegd als die een zaak verliezen,' aldus Leistra. In potentie schokkend, maar het blijft bij enkele anonieme bronnen.

VERSTRENGELING

Niet dat er geen boeiende discussiepunten zijn rond over de rol van strafadvocaten in grote processen.

Leistra laat overtuigend zien dat er binnen en tussen de megazaken Marengo en Eris intensieve dwarsverbanden bestaan tussen de betrokken verdachten en hun advocaten. Met name twee kantoren staan meerdere verdachten tegelijk bij: Weski Advocaten en Ficq & Partners. Het is een legitieme vraag of hier sprake is van mogelijke belangenverstrengeling. 'Wij zijn er juist zeer alert op die conflicterende belangen te voorkomen,' reageert Bénédicte Ficq in het boek. Leistra biedt hoor en wederhoor, maar uiteindelijk blijft de teneur: waar rook is, is vuur.

Zorgvuldiger gaat de in het boek geïnterviewde Koos Plooi te werk. Officier van Justitie Plooi is een erkende crimefighter en vindt het belangrijk dat er zuivere opsporingsmethoden worden gebruikt. 'Ik stel mij, als ik voor een voorgenomen onderzoeksmethode in de wet geen duidelijke normering vind, altijd twee vragen,' vertelt Plooi. 'De eerste is of ik die handelwijze in dit concrete geval met droge ogen aan de rechter kan uitleggen (*transparantie*). De tweede vraag is of de rechter die uitleg accepteert en die methode "niet onrechtmatig" zal achten (*aanvaarding*). De vraag of de recent aan het licht gekomen omstreken observatie van twee advocaten in Dubai aan beide criteria voldoet, beantwoordt Leistra niet. Zelf is hij mild over de observatie: logisch en verdedigbaar, het OM had wel openheid kunnen geven. Ook de rol van het OM in grote strafzaken staat ter discussie, bleek tij-

dens het Marengo-proces. Daar is in het boek weinig aandacht voor. Naast de Dubai-observatie voelden advocaten zich onlangs ook onheus bejegend door een proces-verbaal waarin het OM hen beschuldigde van lekken naar criminelen. Leistra citeert zonder terughoudendheid uit dit proces-verbaal, terwijl de Rechtbank Amsterdam achteraf vond dat het OM de advocaten onnodig beschadigde door ze bij naam te noemen. Zulke contra-informatie past kennelijk niet in het beeld van de louché advocaat dat het boek wil schetsen en blijft onvermeld. Zijdelings meldt Leistra dat het onderzoek van de Amsterdamse deken naar verschillende betrokken advocaten nog loopt. 'Mits bewezen' leidt dit ongetwijfeld tot 'zware sancties', aldus de auteur. Ook dit staat niet onomstotelijk vast. Zoals veel aantijgingen in dit boek.

VERHOOG DE DIJKEN!

Toegegeven, het boek is niet onmiddellijk bedoeld voor advocaten. Die weten doorgaans wel wat het belang is van een goed functionerende rechtsstaat. Niettemin

kan het ook voor advocaten, zeker als ze politieke ambities hebben, zinvol zijn om *De rechter grijpt de macht* te lezen.

Feitelijk is het boek van Geert Corstens en Reindert Kuiper (Prometheus, 2020) een herdruk van *De rechtsstaat moet je leren*, uit 2014. De beide auteurs hebben sinds de eerste uitgave de wereld zien veranderen en niet ten goede. In talloze landen staat de onafhankelijkheid van rechters en daarmee de democratische rechtsstaat onder druk, vooral als gevolg van amorele politieke leiders. Als politici niet langer het goede voorbeeld geven, waarom zouden burgers zich dan netjes gedragen? Reden genoeg om nog eens in te gaan op het belang van de rechtsstaat, menen Corstens en Kuiper. De beide raadsheren zetten in hun boek uiteen waarom de erosie van de rechtsstaat geen ver-van-ons-bed-show is. Ook in Nederland is het hoog tijd voor 'rechtsstatelijke dijkverhoging'. Het grootste gevaar schuilt hier misschien wel in de onverschilligheid, de 'rechtsstaatapathie'. Corstens en Kuiper pleiten voor herwaardering van de publieke sector in het algemeen en die van het recht in het bijzonder. Zodat politie, rechtspraak en de sociaal advocatuur meer geld krijgen om hun werk te doen. Want het behoud van de rechtsstaat ligt op straat.

COLUMN

DOOR / TRUDEKE SILLEVISS SMITT

Mr. X vertelt verzekeraar te veel

Je moet als advocaat tegenover de rechtsbijstandverzekeraar niet alleen zwijgen over de inhoud van het dossier. Je mag ook niet zomaar vertellen waarom je meent dat sprake is van een vertrouwensbreuk.

Mr. X was een halfjaar advocaat bij een 'netwerkantoor' toen ze een zaak kreeg via de rechtsbijstandverzekeraar. Het ging niet lang goed. Op 16 augustus 2016 schreef mr. X aan de verzekeraar: 'Vanmiddag had ik een zeer onaangenaam telefoongesprek met [klager] over de door mij opgestelde conceptbrief. [Klager] had schriftelijk op elke zin van deze brief iets aan te merken en heeft zijn wantrouwen naar mij toe duidelijk geuit. Tijdens ons telefoongesprek wilde hij iedere opmerking op mijn brief bespreken. (...) Op deze manier is dat niet werkbaar. Ik heb hem dit proberen uit te leggen maar [klager] wilde niet luisteren naar mij (...).' De conclusie van mr. X was dat de cliënt geen vertrouwen in haar had en dat zij overging tot sluiting van het dossier.

Gevolg voor de cliënt was dat de verzekeraar de dekking opzegde. Meneer was verplicht mee te werken en de aanwijzingen van zijn advocaat op te volgen en dat had hij niet gedaan, zo stelde men.

BOZE E-MAIL

De cliënt kreeg van de verzekeraar later de brief van 16 augustus en de telefoonnotities. Hij klaagt onder andere dat mr. X de verzekeraar zonder zijn medeweten vertrouwelijke

informatie verstrekke en hem juist over allerlei dingen niet had geïnformeerd. De Amsterdamse Raad van Discipline geeft hem daarin gelijk. Mr. X had alleen moeten zeggen dat er een vertrouwensbreuk was en de toelichting achterwege moeten laten. Ze had ook niet een boze e-mail van haar cliënt met de verzekeraar mogen bespreken. Andersom had ze wél haar cliënt op de hoogte moeten stellen van haar contacten met de verzekeraar. Ze hoefde haar mail aan de verzekeraar niet aan hem te geven, maar had hem wel inhoudelijk moeten informeren.

Een klacht van de cliënt dat mr. X had samengespannen met de verzekeraar wordt niet gehonoreerd. Dat 'verwijs hem maar naar ons' was daarvoor voldoende (maar je kunt er wel uit opmaken hoe gevoelig het ligt). Aangezien de kwestie zich afspeelde in het begin van haar carrière en er niet meer klachten waren gekomen, bleef het bij een waarschuwing. Appel staat nog open (ECLI:NL:TADRAMS:2020:222).

NB: op 4 november verscheen deze uitspraak van het Hof van Discipline over de verhouding advocaat-clients-rechtsbijstandverzekeraar: Hof van Discipline, 4 november 2020, nrs. 200004 en 200005, ECLI:NL:TAHVD:2020:218.

IN DE VOETSPOREN VAN

DOOR / PIETER DE LEEUW

VADER EN DOCHTER DEEN

‘WIJ ZIJN INWISSELBAAR’

De papelepel kan een grote rol spelen bij de beroepskeuze. Vier portretten van vaders en moeders met hun zonen en dochters, allen advocaat.

De herinnering is aangenaam. Eric Deen (75) duwt zijn vingertoppen tegen elkaar en vertelt: ‘In die tijd begon ik om twaalf uur ’s nachts te schrijven aan een pleitnota waar ik meestal om een uur of vier mee klaar was, vervolgens ging ik een paar uurtjes slapen en daarna door naar de rechtbank.’ Toegegeven, de herinnering gaat een eindje terug. ‘Ik geloof ook niet dat me dat nu nog zou lukken.’ Niet voor het eerst kijkt dochter Seëra (40) met geamuseerde bewondering naar haar vader. Bewondering die zij niet onder stoelen of banken steekt. Want op haar vijfde wist zij al dat zij later wilde worden wat haar vader was. En dat is altijd zo gebleven. ‘Eigenlijk is hij altijd mijn grote voorbeeld geweest.’ In het kantoor van Deen Advocaten aan de Bezuidenhoutseweg in Den Haag delen de twee strafrechtadvocaten nu hun werkkamer. De samenwerking tussen vader en dochter verloopt goed, maar niet altijd gladjes. ‘Soms zijn wij het hartgrondig met elkaar oneens en dan gaat het hard tegen hard,’ aldus Seëra. Waarover zijn ze het dan oneens? ‘Ach, over details, het fijne is dat wij alles tegen elkaar kunnen zeggen en dat het daarna ook klaar is.’ Als studente zag zij haar vader regelmatig pleiten.

Zij praat er met stemverheffing over alsof zij wil onderstrepen dat haar vader geen gewone pleiter was. ‘Wat ik nooit bij een andere advocaat heb gezien, is dat toen mijn vader op een keer was uitgesproken en ging zitten, het een paar tellen stil bleef in de rechtszaal en de hele publieke tribune daarna overeind kwam om voor hem te applaudisseren.’ Maar wat deed hij dan? ‘Hij pleitte vrijwel altijd uit zijn hoofd. Dat is al bijzonder. Hij bouwde zijn verhaal rustig op, nam de toehoorders mee en waar hij ontzettend goed in was, was het bagatelliseren van waar de verdachte van werd beschuldigd waardoor ik in ieder geval iedere keer dacht: waarom zit die man daar nog, laat hem vrij alsjeblieft.’ Een andere belangrijke les die zij van haar vader heeft geleerd, is dat als een dossier amper aanknopingspunten biedt om aan het werk te gaan, het devies luidt ‘gewoon beginnen’ en zich dan vroeg of laat wel degelijk een lichtpuntje aandient waarmee je verder kunt. Soms werken zij samen

aan een zaak, soms niet. Onderlinge verschillen zijn er heus wel. Seëra: ‘Soms wil ik ook weten wat het verhaal van de cliënt is, ik ben ervan overtuigd dat achter ieder dossier een verhaal zit. Het is niet dat ik zoveel empathischer ben, maar het kan wel zijn dat ik in dat verhaal iets tegenkom dat ik als advocaat kan gebruiken. Mijn vader heeft dat minder.’ Hoe stelt zij zich op naar de cliënt? ‘We doen het samen. Dat zeg ik ook altijd. We gaan dit samen doen. Ik bereid alles voor, maar we kunnen dit niet zonder elkaar, ik ga niet mevrouw de advocaat spelen. Daar heb

‘Toen mijn vader was uitgesproken, bleef het een paar tellen stil. Daarna kwam de hele publieke tribune overeind om te applaudisseren’

ik ook helemaal geen zin in. Het is wij tegen de rest.’

Aan stoppen denkt Eric nog niet. ‘Ik heb er gewoon nog zoveel plezier in.’ Wel heeft hij met zijn dochter afgesproken dat zij hem een seintje geeft als hij zijn scherpste begint te verliezen. Even later vertelt Eric: ‘Als ik naar de rechtbank ga, gebeurt het wel dat ze zeggen: o, maar we hadden de andere Deen verwacht. Dan zeg ik altijd, geeft niks hoor, wij zijn inwisselbaar.’ ▶

MOEDER EN
ZOOON WESKIAFSTAND
HOUDEN

Als het over het vak gaat, zijn moeder en zoon Weski het net niet helemaal met elkaar eens. Zoon Guy (39) zegt over de praktijk van het strafrecht: 'Wat mij betreft, is het een spel.' Waarop zijn moeder Inez (65) opmerkt: 'Liever zou ik zeggen dat het een jacht is. En het is een jacht met een grote inzet, want het gaat om goed en kwaad, het gaat om recht en onrecht.' De advocaat met het bekende gezicht en de al even bekende stem zit achter een coronaproof scherm in haar werkkamer in het centrum van Rotterdam. Zij ziet haar zoon maar

en zoon dan ook veelal te worden aangesproken. Al betekent dat niet dat de sfeer kil of zakelijk is. Juist zijn moeder, aldus Guy, is er een meester in om de sfeer luchtig te houden. Maar de afstand blijft gehandhaafd. Dat begint al bij het eerste telefoontje of bij de kennismaking. De veronderstelling om met een cliënt een keer te gaan lunchen, wordt door Inez vol ongeloof weggelachen. 'Nu ben ik ook weer geen type dat daarvoor snel gevraagd wordt.' Voordeel is ook dat

de afstand ervoor zorgt dat waar de cliënt ook van wordt beschuldigd, moeder en zoon de persoonlijke gevoelens die zij daar over koesteren,

eenvoudig opzijschuiven om vervolgens klinisch naar de zaak te kijken. 'Vergelijk het maar met wat een chirurg doet.'

Het werk van zijn moeder heeft geen bewuste rol gespeeld bij zijn beroepskeuze, aldus Guy. 'Ik studeerde rechten omdat ik daar alle kanten mee op kon en ik was in veel geïnteresseerd. Gaandeweg ontdekte ik hoe leuk ik het strafrecht vond.' Zijn moeder daarover: 'Een kind moet doen waar hij gelukkig van wordt, anders gaat het mis.' Maar trots is ze evengoed, blijkt wel als de vrouw die in de uitzending van *Zomergasten* nog maar eens duidelijk maakte dat

zij geen details uit haar privéleven wenst te delen, een kleine anekdote vertelt. Toen haar zoon nog niet zo lang advocaat was, werd zij na afloop van een zitting aangesproken door de dienstdoende rechter die diezelfde dag ook haar zoon aan het werk had gezien. De rechter zei: 'Maar mevrouw Weski, wat doet hij het goed en wat een knappe jongen is het.' Zij schatert.

Op het kantoor van Weski Advocaten zijn zeven advocaten werkzaam. Groter hoeft niet, al zou het zeker kunnen. Inez: 'Als we alle zaken zouden aannemen die hier binnenkomen, zou ik nog tien advocaten aan het werk kunnen zetten.' Om daarna met een betrokken gezicht te vervolgen: 'Maar waarom zou ik dat doen, dan zou ik moeten gaan managen of iemand moeten aannemen daarvoor.' Aan marketing heeft het kantoor dan ook nooit hoeven doen. Heeft dat iets te maken met de status van BN'er die haar inmiddels ten deel is gevallen? 'Dat denk ik niet. Wat ik wel gezegd wil hebben, is dat hier ongeveer iedere dag een verzoek binnenkomt of ik in een televisieprogramma wil optreden of ergens een lezing wil houden. Slechts een hoogst enkele keer zeg ik ja.' Guy stelt dat juist voor een strafrechtadvocaat mond-tot-mondreclame essentieel is. 'Uiteindelijk draait het toch gewoon om de kwaliteit van ons werk.' ►

'Ongevraagd maak ik hem als het maar even kan deelgenoot van mijn rijke ervaring'

weinig, vertelt zij, want een strafrechtadvocaat is nu eenmaal altijd onderweg. Allebei werken zij voor Weski Advocaten, maar zij doen hun eigen zaken. Inez met pretoogjes: 'Ongevraagd maak ik hem als het maar even kan deelgenoot van mijn rijke ervaring.' Sowieso weet Guy die circa vijftien jaar geleden besloot voor het kantoor van zijn moeder te gaan werken, dat hij schatplichtig aan haar is. 'Wat ik van haar heb geleerd, is de professionele afstand die ik in acht dien te nemen naar mijn cliënt. Voor mijn cliënt ben ik niet Guy Weski, maar de advocaat mr. G.N. Weski. En zo wensen moeder

MOEDER EN DOCHTER PALTHE OBERMAN

LIEFDE VOOR HET VAK

In Amsterdam-Zuid staat het advocatenkantoor Palthe Oberman Advocaten dat het eerste kantoor in Nederland was dat zich louter richtte op arbeidsrecht. Medeoprichter Gieneker van Wulfften Palthe (62) noemt de stap die zij in 2002 zette, een heus avontuur. 'Van het ene op het andere moment waren ik en mijn partners ondernemers geworden.' Het pakte goed uit, zag ook dochter Julie (30) die voor dezelfde professe koos en sinds een paar jaar verbonden is aan Baker McKenzie op de Zuidas. Haar liefde voor het vak was er overigens niet meteen. Wat haar na de middelbare school vooral hinderde, was dat haar moeder zoveel aan het werk was. Een baantje als manusje-van-alles op het advocatenkantoor en later een studentenstage

het brood laat eten' en ook nog 'die haar mannetje staat'. Zelf zegt zij nog niet zo ver te zijn. 'Ik ben toch meer van de kat uit de boom kijken, al heb ik natuurlijk ook minder ervaring.' Misschien heeft het er ook mee te maken dat toen Gieneker in 1982 als advocaat begon, zij een mannenwereld binnentrad? Gieneker: 'Toen was dat zeker zo, overigens werken er tegenwoordig meer vrouwen dan mannen in het arbeidsrecht.' Het werk is haar op het lijf geschreven. 'Voor ik voor mezelf begon, werkte ik met veel plezier bij

een groot
kantoor
waar ik me
niettemin
steeds meer

dat maakt dit werk zo persoonlijk.' Gieneker: 'In vrijwel ieder geschil, of wij nu optreden voor een onderneming of voor een particulier, is de rechtvaardigheid de leidraad. Naast natuurlijk de wens van de cliënt en de juridische haalbaarheid.' Het gevoel hebben dat het niet klopt en zeker als de cliënt in onredelijke mate wordt benadeeld, zorgen ervoor dat zij nog een stapje verder gaan. Gieneker: 'Het mooie aan dit vak is dat het maatschappelijk relevant is wat je doet.' Om daar even later met berusting in haar stem aan toe te voegen: 'Al betekent dat natuurlijk niet dat je altijd gelijk krijgt.' Julie is ambitieus, maar ook bescheiden. 'Mijn ambitie is het om op een dag partner te worden, maar voor het zover is, zal ik nog de nodige stappen moeten zetten.' Ze is net moeder geworden. 'Ik ga ervan uit dat ik gewoon fulltime kan blijven werken.' Werken op het kantoor van haar moeder, ze sluit het niet uit, maar eerst wil zij nog verder groeien in haar huidige rol. 'Ik zit daar heel goed.' Gieneker: 'Ik denk dat iedere ouder een gevoel van trots voelt als je kind in je voetstapen treedt.' En daarna, na een kleine aarzeling: 'Het is ook gewoon een ontzettend mooi vak.' ►

'We bellen iedere dag met elkaar, meestal als ik op de fiets zit'

openden haar ogen. Nu zegt ze: 'Dit werk hoort bij mij.' Is haar moeder haar voorbeeld, haar inspiratie? Julie knikt en zegt: 'We bellen iedere dag met elkaar, meestal als ik op de fiets zit.' Over het werk wordt dan volop gesproken, al is het steeds in algemene termen omdat ook moeder en dochter tenslotte de vertrouwelijkheid dienen te respecteren. Julie noemt haar moeder als advocaat 'een pittige tante' en even later 'eentje die zich de kaas niet van

een radertje begon te voelen. Een voorbeeld is dat ik dan lang bezig was met het opstellen van een belangrijk advies en nooit meer hoorde wat er vervolgens mee werd gedaan. Op enig moment zei ik tegen mezelf: dit is niet waarom ik voor het arbeidsrecht gekozen heb.' Onmiddellijk beginnen moeder en dochter met nadruk te knikken als hun wordt gevraagd of het rechtvaardigheidsbeginsel in hun werk een rol van betekenis speelt. Gieneker: 'Jazeker.' Julie: 'Juist

VADER EN ZOON JANSEN- ALDERLIESTE

HETZELFDE TYPE

Vader Kees Jansen (67) nam zich lang geleden voor om voor zijn zeventigste als advocaat te stoppen. Nu ziet zoon en kantoorgenoot Laurens Alderlieste (33) het moment naderen waarop hij zich af moet gaan vragen of hij de praktijk wel of niet voort gaat zetten. Eind volgend jaar zet Kees er een streep onder. Waarom eigenlijk? 'Omdat ik het niet mee wil maken dat een rechter tegen mij moet zeggen: maar mijnheer de advocaat, u bent nog iets vergeten.' Hij verheugt zich niet op zijn pensioen. Hij ziet er ook niet tegenop en zegt iets over een levenslange

'Wie hier als advocaat gaat zitten, kan rekenen op zo'n honderd zaken per jaar, minstens.'

Laurens is het kantoor drie jaar geleden komen versterken. Een heus familie kantoor, want zijn moeder werkte toen al jarenlang als advocaat op het kantoor. Toch was de beroepskeuze van Laurens nog geen uitgemakte zaak. Net als zijn vader wist hij toen hij van de middelbare school kwam niet wat hij wilde gaan doen.

Hij bedacht en verwierp het plan om apotheker te worden en koos zonder een speciale reden voor

de studie rechten. Maar hij vond het leuk, de studie en zeker de praktijk daarna. Zijn vader ziet nog weleens een rechter in hem. Zelf werd hij jaren geleden een keer gepolst.

Hij heeft er ook wel een weekje over nagedacht, hier en daar zijn licht opgestoken, met een ervaren rechter gesproken, maar nee, als advocaat ben je onafhankelijk en dat past hem beter. Wel vindt hij soms dat als een zaak in essentie duidelijk is geworden, Laurens nog allerlei vragen heeft die er weinig meer toe doen. Laurens knikt en zegt: 'Dat klopt, ik zie het ook als een vorm van

gedrevenheid. Ik wil op zo'n moment zeker weten dat ik er alles aan heb gedaan. Het gaat dan om details.' Even later, na een slok koffie uit de beker met het Feyenoord logo: 'Maar ik kan me voorstellen dat jij dat vroeger ook had.' Kees zucht en geeft toe: 'Dat is wel waar, ja.'

Wat te doen als eind volgend jaar zijn vader met pensioen is gegaan en zijn moeder, zo is het plan, al eerder is gestopt met werken? Er zijn twee opties. De praktijk wordt gesloten en hij zoekt een baan bij een leuk kantoor of hij zoekt één of twee advocaten om de praktijk voort te zetten. Het laatste zou hij het liefst doen. De afwisseling in het werk bevalt hem goed. De samenwerking met zijn vader, al is de eindstreep dan in zicht, bevalt hem net zo. Kees daarover met een blij gezicht: 'Hij kent mij door en door. Net als ik hem door en door ken.'

We kunnen alles tegen elkaar zeggen omdat het vertrouwen er is.'

Wat is het belangrijkste wat hij van zijn vader heeft geleerd? 'Ik heb alles van mijn vader geleerd. Afstand houden tot je cliënt is een groot goed en geen onhaalbare doelen stellen. Maar ik denk dat wij uiteindelijk hetzelfde type advocaat zijn: nuchter, realistisch en sociaal bewogen. Wij lijken nu eenmaal op elkaar.' ■

'We kunnen alles tegen elkaar zeggen omdat het vertrouwen er is'

belangstelling voor gitaar spelen. Vader en zoon (die de achternaam van zijn moeder heeft gekozen) houden kantoor in een rijtjeshuis in de Rotterdamse wijk IJsselmonde. Het is niet de meest prestigieuze locatie en dat is precies de reden dat Kees bijna veertig jaar geleden op het idee kwam om zich hier te vestigen. 'Ik zag dat er in de wijde omtrek geen advocatenkantoor te vinden was.' Jansen & Alderlieste Advocaten is een algemene praktijk met als specialisatie familierecht. Alsof hij de toekomstige partner van zijn zoon vast wil opwarmen, stelt Kees onomwonden:

Een andere blik op financiële markten

Een investment boutique die wereldwijd in volatility strategieën handelt

Sinds de oprichting van Mint Tower, heeft het Mint Tower Arbitrage Fund elk jaar een positief rendement behaald.

Het doel van het fonds is het realiseren van een stabiel (met kleine maandelijkse uitslagen) jaarlijks rendement van minimaal 5% gemiddeld na kosten over een periode van 3-5 jaar. Kapitaalbehoud onder vrijwel alle marktomstandigheden speelt daarbij een zeer belangrijke rol. Dat wil zeggen dat het rendement gerealiseerd wordt ongeacht de richting van financiële markten wereldwijd.

**Het gemiddelde
netto jaar-
rendement van
de afgelopen 10
jaar bedraagt
6.31%**

Mint Tower Capital Management BV is beheerder van het Mint Tower Arbitrage Fund. Mint Tower Capital Management BV heeft een vergunning als beheerder van een beleggingsinstelling (art. 2:65 Wet op het Financieel Toezicht) en staat als zodanig onder toezicht van de Autoriteit Financiële Markten (AFM) en De Nederlandsche Bank (DNB). Mint Tower Capital Management is opgenomen in het register van de AFM.

STERKER UIT DE CRISIS

DOOR / PAUL TER LINDEN

De coronacrisis kan tot een afnemende vraag leiden. Hoe maak je in crisistijd de juiste keuzes zodat het kantoor sterker uit de crisis komt? Organisatieadviseur Paul ter Linden geeft raad.

De advocatuur wordt bevolkt door relatief prestatie-gerichte mensen. Hun behoefte aan uitdaging, autonomie en feedback maakt hen bij uitstek geschikt voor het vak en de structuur en systematiek van advocatenkantoren spelen daar effectief op in. Die prestatiegerichtheid gaat vaak gepaard met onzekerheid. Dat heeft in de eerste plaats te maken met de aard van het werk: naarmate je verder komt in het vak worden je zaken en taken almaar complexer, en je kunt dus nooit volledig op je lauweren rusten. De kantoorsetting doet daar vervolgens nog een schepje bovenop: op de route naar meester- en partnerschap speelt continu het risico dat je te licht bevonden wordt door de groep waar je bij wilt horen. Veel advocaten tonen daardoor in de relatie met cliënten en collega's meer zelfvertrouwen dan ze in werkelijkheid voelen. Dat klinkt wat kritisch, maar is door wetenschappers zoals Laura Empson¹ en praktijkonderzoekers zoals Tom DeLong² ruimschoots onderbouwd. In goede tijden voedt deze onzekerheid de *drive* van de advocaat die wordt beloond door bevestiging van cliënten ('Ik word gevraagd!') en van collega's ('Ik hoor er bij!'). Maar in de coronacrisis ervaart een aantal advocaten een teruggang in werk en blijft die bevestiging uit. Zakelijke cliënten stellen projecten uit en sommige juridische specialismen verliezen tijdelijk aan relevantie.

ONZEKERHEID IN CRISISTIJD

In mijn ervaring leidt overmatige onzekerheid in crisistijd vaak tot contraproductief gedrag. Dat is vooral

problematisch als het de partners en senioren betreft die de kern van het kantoor vormen. Ik geef drie voorbeelden.

1 Prestatietegenstelling: de korte termijn dreigt het te winnen van de lange

Langdurige, sterke cliëntrelaties zijn belangrijker dan omzet op de korte termijn, want toegang tot complexe zaken wordt strategisch steeds belangrijker gezien de opkomst van goedkope oplossingen voor standaardvragen. Je wilt daarom dat advocaten de crisis aangrijpen om hun relaties te versterken en hun relevantie als adviseurs te verbreiden. Veel advocaten hebben echter schroom om zich ongevraagd bij cliënten te melden omdat dat op korte termijn het risico van afwijzing in zich draagt.

Evenzo is samenwerking tussen verschillende disciplines van strategisch belang om daarmee de meerwaarde van een samengesteld kantoor te tonen aan cliënten. Juist nu zal ieder zich echter vooral willen richten op de eigen relaties en het eigen vakgebied omdat daarin de succeskans op korte termijn het grootst is.

2 Ontwikkelingstegenstelling: leveren dreigt het te winnen van leren

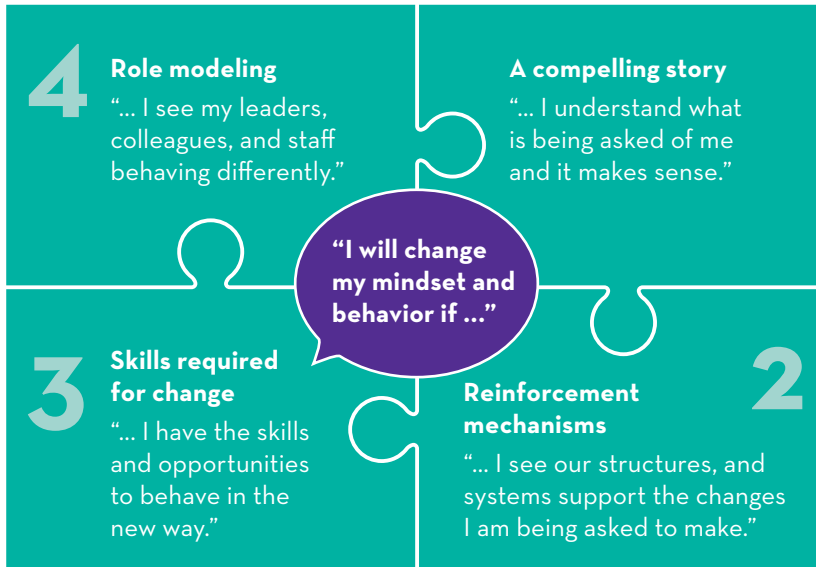
De begeleiding van jongerejaars vergt nu meer aandacht omdat je minder vaak samen op kantoor bent en de aard van je contact daardoor verandert. Veel partners en senioren vrezen echter het oordeel van cliën-

ten en maten meer dan dat van junioren. Ze lopen het risico zich minder op begeleiding te richten en meer energie te steken in hun inhoudelijke rol in het werk omdat dat vertrouwder is. De focus verschuift dan niet richting ontwikkeling maar richting resultaat.

Tussen partners onderling speelt ook zo'n ontwikkelingstegenstelling. Het kantoor heeft op dit moment meer ondernemerschap nodig, vooral in vakgroepen en sectorteam's die relatief meer structurele uitdagingen hebben in de crisis. Dat biedt nieuwe kansen om van elkaar te leren en elkaar te helpen. Helaas zal de drempel om te vragen om hulp (of om aangeboden hulp te accepteren) eerder hoger dan lager worden omdat juist nu niemand hulpbehoevend wil lijken.

3 Managementtegenstelling: perceptie dreigt het te winnen van feiten

In Nederlandse advocatenkantoren worden nog niet zulke scherpe crisismaatregelen genomen als bijvoorbeeld in Amerika, maar op termijn moeten misschien toch moeilijke keuzes worden gemaakt. Dat vergt een goed onderbouwd zicht op het functioneren van individuen en teams, en een rationeel besluitvormingsproces. Als partners en senioren zich onzeker voelen, krijgen emotionele argumenten meer kans. De definitie van 'talent' wordt in een crisis al snel versimpeld, ongeveer tot 'wie onder druk kan doorzetten en productief blijft'. Bestaande vooroor- ►

Het beïnvloedingsmodel van Keller en Price

delen en ergernissen kunnen zich verscherpen en persoonlijke affiniteit en loyaliteit aan belang winnen.

STUREN OP GEWENST GEDRAG OM STERKER UIT DE CRISIS TE KOMEN

Gelukkig kun je als kantoorbestuur veel doen om het gat tussen wenselijk en waarschijnlijk gedrag in crisistijd te minimaliseren. Om dat te illustreren, maak ik gebruik van een vierledig model voor gedragsbeïnvloeding dat ik leen van Scott Keller en Colin Price.³

Het eerste uitgangspunt daarin is dat mensen hun gedrag veranderen als ze begrijpen waarom dat nodig is. Je prioriteit als bestuur is daarom om te **zorgen voor richting en vertrouwen** en het belang van de lange termijn te benadrukken. Verduidelijk, verklaar en bespreek je kantoorstrategie. Leg uit hoe je keuzes ook in de crisistijd daarop voortbouwen. Maak duidelijk hoelang je denkt te kunnen wachten met ingrijpende maatregelen, en op basis waarvan je die zult nemen. Benoem de onzekerheid die optreedt, en stel je open voor vragen en zorgen. Beschrijf de dilemma's waarvoor ieder zich geplaagd ziet, en bespreek welke keuzes je de juiste vindt in het licht van het gezamenlijk belang. Onderken met open vizier dat dit moeite kost en een zekere mate van wilskracht vergt.

Het tweede uitgangspunt is dat je gewenst gedrag moet verankeren in de kernprocessen en -systemen van het kantoor. Als kantoorbestuur kun je twee **accentverschuivingen doorvoeren in de sturing**. De eerste is: vergroot het belang van cliëntrelaties en verklein het belang van de actuele omzet. Waardeer advocaten die contact maken met cliënten interesse tonen, en ook (juist!) buiten hun eigen vakgebied meedenken. De tweede verschuiving is: maak de beoordeling en (intrinsieke) beloning van teams belangrijker ten opzichte van een focus op het individu. Stuur mensen daarmee richting het collectieve belang van grote, complexe en multidisciplinaire zaken en relaties. Maak het hen daarmee ook gemakkelijker om zich in te zetten voor nieuwe initiatieven. Versterk de uniformiteit van werkwijzen tussen vakgroepen om samenwerking en uitwisseling te vergemakkelijken. Het derde uitgangspunt is dat nieuw gedrag ook nieuwe vaardigheden vergt. Daarom is het belangrijk om te **investeren in collegiale ontwikkeling van partners en senioren**. Intensiveer onmiddellijk je onderlinge intervisie.

Toon daarmee dat de kracht van het grotere verband niet alleen zit in vak-kwaliteit en commerciële slagkracht, maar ook in onderlinge betrokkenheid en persoonlijke ontwikkeling. Versterk de *upward feedback* door junioren en medewerkers en vergroot tegelijkertijd de coachingsvaardigheid van senioren en partners ('coach the coaches').

Het laatste uitgangspunt is dat gedragsverandering enorm wordt gestimuleerd door voorbeeldgedrag. Een crisissituatie vergt van iedereen aanpassing, maar als **bestuur en beeldbepalende advocaten niet voorgaan**, kunnen zij ook niet van anderen vragen hen te volgen. Weet dus wie de advocaten in het kantoor zijn naar wie wordt gekeken voor bevestiging. Deel je intenties met hen, maak hen zichtbaar succesvol, en stimuleer hen om anderen op sleeptouw te nemen. Deel de succesverhalen van anderen en je eigen heroïsche faalmomenten. Maak het mensenwerk.

CONCLUSIE

Worden advocaten van dit soort maatregelen inherent minder onzeker? Nee, en misschien is dat ook niet de bedoeling. In goede tijden maken de bewijsdrang die veel advocaten voelen en het cliëntgerichte perfectionisme dat daaruit voortvloeit advocaten juist succesvol. Kantoren die ook in slechtere tijden goed met deze onzekerheid kunnen omgaan, kunnen hun positie echter aanzienlijk versterken. En dat is goed voor het kantoor, de kantoorgenoten, en – belangrijk! – hun cliënten. ■

Paul ter Linden was veertien jaar consultant bij McKinsey en maakte daar onder meer de dotcomcrisis mee. Hij is sinds 2010 zelfstandig adviseur in strategie en organisatie.

NOTEN

- 1 Laura Empson, *Leading Professionals: Power, Politics, and Prima Donnas* (Oxford: Oxford University Press, 2017), 108-130.
- 2 Thomas J. DeLong, *Flying Without a Net* (Boston, Harvard Business Review Press, 2011).
- 3 Scott Keller & Colin Price: *Beyond Performance* (Hoboken, John Wiley & Sons, 2011), 117.

FINANCIERING VAN RECHTSZAKEN EN ARBITRAGEZAKEN

No Cure No Pay

LIESKER
PROCESFINANCIERING

Burgemeester de Manlaan 2 | 4837 BN Breda
+31 (0)76 530 36 00 | www.liesker-procesfinanciering.nl

LIESKER
KARTELSCHADE

Louizalaan 207 | B-1050 Brussels
+32 (0)487 39 10 83 | www.liesker-kartelschade.nl

info@liesker.com

Is uw oude verzekeringskantoor u ontgroeid?

Groeide uw verzekeringskantoor zo groot, dat goede service voor u verleden tijd is? Of wilt u uw polissen toetsen aan de eisen van de moderne tijd? Ron Borgdorff is meer dan 25 jaar het vertrouwde adres voor advocaten, notarissen en vrijgevestigde juristen. **Ouderwetse service, altijd bereikbaar en mét persoonlijke aandacht.**

RON BORGDOFF

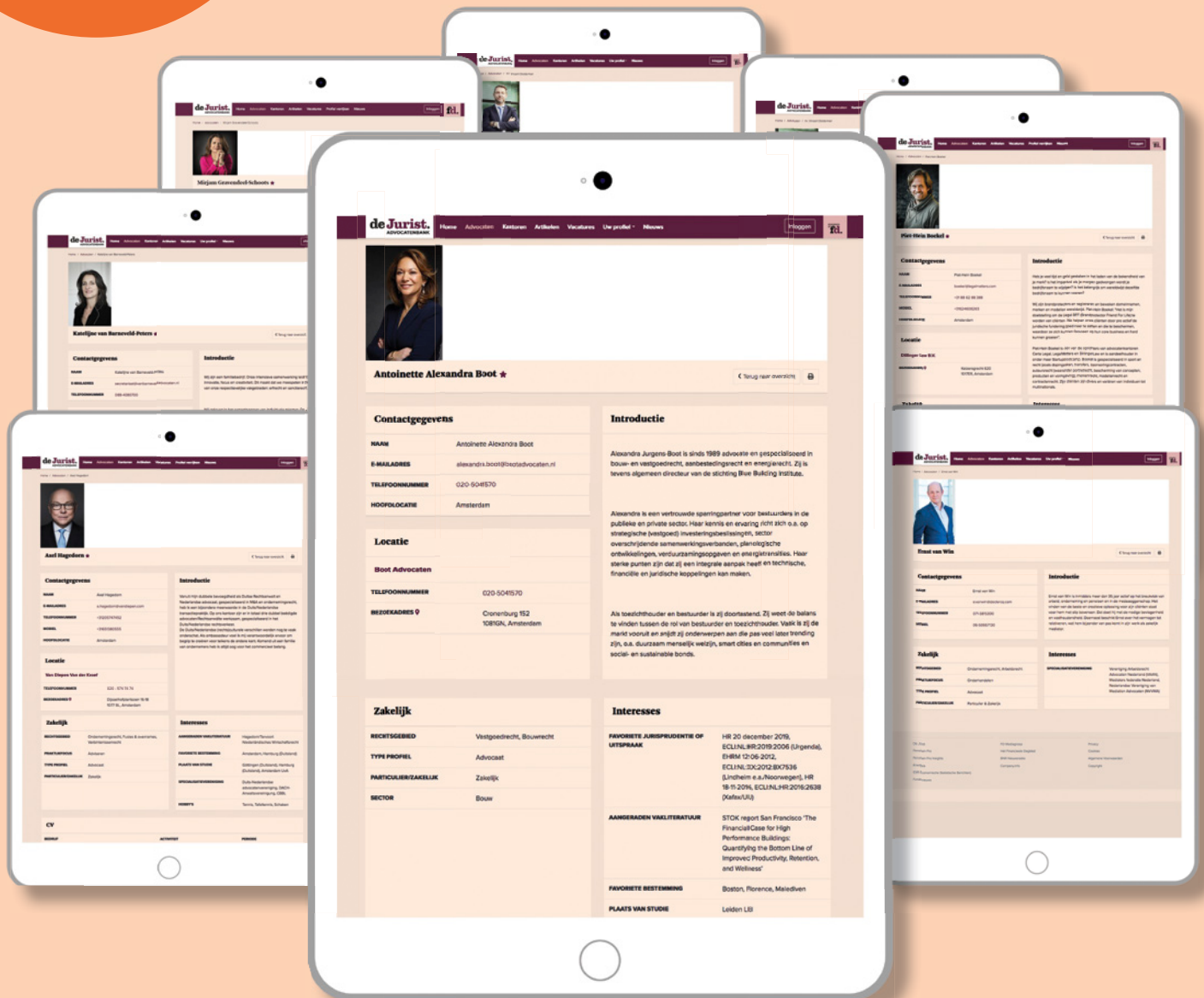
VAN BOETZELAERLAAN 24H • 3828 NS HOOGLAND • TEL. 033-20 35 000 • INFO@RONBORGDOFF.NL • WWW.RONBORGDOFF.NL

VERZEKERINGEN ZOWEL ZAKELIJK ALS PARTICULIER OA: • BEROEPS- EN BEDRIJFS AANSPRAKELIJKHEID
• CYBERRISKS- EN DATALEKKEN • ARBEIDSONGESCHIKTHEID • VERZUIM • INVENTARIS

Actie
Verrijkt profiel in de
Advocatenbank + jaargids

de Jurist.

ADVOCATENBANK

Registreer en bereik nieuwe cliënten.

Met uw verrijkt profiel bent u op het juiste moment en de juiste plaats vindbaar.

Ga naar www.dejurist.com/advocatenbank/profiel

deJurist.com Advocatenbank is onderdeel van FD Mediagroep

BUITENLANDSE BALIE

Minder dan het Europees gemiddelde

Nederland telt gemiddeld 102 advocaten per 100.000 inwoners, aanzienlijk minder dan het Europese gemiddelde van 120.

Dat blijkt uit een jaarlijks rapport van de Europese Commissie over de doelmatigheid van rechtssystemen in diverse landen. Het CEPEJ-rapport bevat gegevens uit 45 lidstaten van de Raad van Europa. Nederland besteedt met ruim 120 euro per inwoner per jaar ongeveer twee keer zoveel aan het eigen rechtssysteem als het Europese gemiddelde. Het bruto binnenlands product is overigens ook fors hoger. Aan rechtshulp besteedt Nederland bijna 24 euro per persoon per jaar. Het gemiddelde in de 45 Europese landen, waartoe ook Rusland, Turkije, Oekraïne en Kazachstan worden gerekend, ligt lager dan 3 euro. Vergeleken met landen in West-Europa zijn de verschillen ook groot. Zo telt België 163 advocaten per 100.000 inwoners, maar besteedt het jaarlijks gemiddeld slechts 9 euro aan rechtshulp. Denemarken heeft 113 advocaten en spendeert aan rechtshulp ruim 19 euro per inwoner. Duitsland telt gemiddeld bijna twee keer zoveel advocaten als Nederland en besteedt 8 euro aan rechtshulp. Engeland heeft 270 advocaten per 100.000 inwoners en spendeert per hoofd ruim 31 euro aan rechtshulp. Waarom Nederland relatief weinig advocaten telt in vergelijking met omliggende landen, vermeldt het rapport niet. In algemene zin spelen de omvang van bevolking, economie en procesmonopolie een rol. Maar ook de juridische cultuur en de exacte definitie van het beroep hebben invloed.

DE DEALMAKER

Mild overleg, grote deal

DOOR / BENDERT ZEVENBERGEN

Gedurende het hele overnameproces van HEMA heeft Hans Beerlage (48) van Clifford Chance niemand van de betrokken partijen in levenden lijve ontmoet.

‘Dat was in dit geval ook niet nodig, maar soms is fysiek overleg noodzakelijk om de lucht te klaren.’

Een bijzondere transactie noemt Beerlage de overname van HEMA. Beerlage en zijn team traden op voor investeerder Parcom die met de familie Van Eerd – eigenaar van supermarktketen Jumbo – alle aandelen in de warenhuisketen heeft verworven. ‘Veel Nederlanders hebben affiniteit met HEMA en de publiciteit rond de overname was groot. Bijzonder was ook dat er twee trajecten tegelijk liepen. Nadat het in het voorjaar duidelijk werd dat HEMA het niet zou gaan redden, werd een herstructureringsgestart met als doel dat de obligatiehouders alle aandelen zouden verwerven. Hierop vooruitlopend is tegelijk de verkoop in gang gezet.’ Na een kleine afvalrace kwam het consortium Parcom en Van Eerd als winnaar uit de bus. ‘Ik kan niet precies beoordelen welke criteria HEMA en de obligatiehouders bij hun keuze hebben gehanteerd. Doorgaans is bij dit soort overnames niet alleen de prijs doorslaggevend, maar ook wat het betekent voor de toekomstige strategie. Hier gaat het om Nederlandse kopers die het landschap goed kennen en die prima bij HEMA passen. Als jurist kun je aan dit soort aspecten niet veel bijdragen.’ Vanwege de pandemie heeft Beerlage geen van de drie andere betrokken partijen direct in de ogen kunnen kijken. ‘In het geval van HEMA vormde dit geen bezwaar. De onderhandelingen verliepen in goede sfeer, net als de andere transacties die we

dit jaar deden. Een voordeel van het op afstand werken, is dat je nog meer dan anders rekening moet houden met elkaar en in tijden van stress misschien zelfs een zekere mildheid betracht.’ De Brauw Blackstone Westbroek trad op als adviseur voor HEMA, Allen & Overy voor Van Eerd en het Britse advocatenkantoor Kirkland & Ellis adviseerde de meerderheid van de obligatiehouders. Toch is fysiek contact soms noodzakelijk, stelt Beerlage. ‘Wanneer er knopen moeten worden doorgemaakt, kan het zinvol zijn om bij elkaar te zitten. Ik kan me voorstellen dat er situaties zijn waarbij op afstand werken tot gevolg heeft dat zaken moeizamer verlopen of helemaal niet doorgaan. Een ander gevolg van online werken is dat een verbindende manier van communiceren nog belangrijker wordt. Gespeelde boosheid is niet mijn tactiek, maar werkt online nog minder dan in de vergaderkamer.’

JUBILEUM 2020 DOOR / HEDY JAK

NEGENTIG JAAR SOCIAAL BEWOGEN

Het Amsterdamse Zuidas-kantoor Van Doorne bestaat deze maand negentig jaar. Het gedachtegoed van oprichter Pieter van Doorne is nog steeds relevant bij de herijking van de strategie. 'Ik heb een traditie hoog te houden,' vertelt managing partner Saskia Laseur.

Het oprichten van zijn kantoor was in 1930 niet per se een gemakkelijke start voor Pieter van Doorne, die met drie pro-Deozaken onder zijn arm begon. Maar al gauw volgde een aantal faillissementen, kreeg hij betalende cliënten en groeide zijn praktijk. Hij stond bekend als *workaholic*, was een van de grondleggers van de Grotius opleiding en maakte zich sterk voor gefinancierde rechtshulp. 'Die maatschappelijke betrokkenheid is nog steeds bij ons terug te zien,' zegt Saskia Laseur. Zij begon in januari van dit jaar als managing partner bij Van Doorne. 'Bij de herijking van de strategie besepte ik meteen dat ik een traditie hoog te houden heb.'

AUTHENTICITEIT

Om de koers van kantoor te bepalen, vertaalde Laseur een aantal kernwaarden vanuit het verleden naar zeven thema's, zoals sociaal-maatschappelijk ondernemen, talentontwikkeling en een goede rechtsorde. Inclusiviteit is daarbij een belangrijke pijler en dat is volgens Laseur niet *top-down* te bedenken.

'Ik wil zeker weten dat de herijking van de strategie die we voor de volgende generaties vastleggen authentiek is en bij onze mensen en cliënten past. Wat maakt dat iedereen snoeihard werkt en inspanningen levert?' Om dat te toetsen, organiseerde ze na de eerste *lockdown* wisselende denktanks onder partners en medewerkers in het grote *auditorium* boven in het kantoor. 'Doordat iedereen met elkaar in gesprek gaat, leren mensen elkaar beter kennen, weten ze waar collega's accenten leggen en dat bevordert uiteindelijk ook goed samenwerken in multidisciplinaire teams.' Uit de gesprekken blijkt dat maatschappelijke relevantie en betrokkenheid belangrijke drijfveren zijn voor medewerkers en jong talent van Van Doorne. 'En daar maken we tijd voor vrij,' vertelt Laseur. 'We hebben boegbeelden op kantoor die zich drie dagen in de week bezighouden met beleidsontwikkeling binnen de beroepsorganisaties, het tuchtcollege of de belangrijke positie van de sociale advocatuur. Natuurlijk zijn er financiële voorwaarden en moeten we winstgevend zijn, maar er is ruimte voor sociaal bewogen initiatieven die een raakvlak hebben met de rol van onze rechtsstaat.'

FEEST

Van Doorne heeft cliënten, zoals (inmiddels gefuseerde) verzekeringsmaatschappijen, die al vanaf de jaren dertig aan het kantoor verbonden zijn. 'Het verzekeringsrecht speelt nog steeds een grote rol.' Volgens Laseur bestaat het kantoor grof-

weg voor de helft uit alle vormen van transacties en voor de andere helft uit de brede procespraktijk: aansprakelijkheidsrecht, arbitrage en alternatieve geschilbeslechting, *corporate* en *commercial litigation* en sanctierecht.

De jubileumbijeenkomsten met cliënten, medewerkers en *alumni* zullen nog tot november 2021 op zich laten wachten. 'Voorlopig moeten we rekening houden met de beperkingen van deze pittige coronaperiode, dus stellen we de fysieke bijeenkomsten uit. Het gevoel van verbondenheid met elkaar tijdens zo'n jubileum kun je digitaal wel enigszins benaderen, maar dat haalt het niet bij elkaar echt zien.'

Open je ogen. Leer iedere dag. Durf. Studeer.

Interesse. Ambitie. Nieuwsgierigheid.

Doe er iets mee, want je kunt alles bereiken. Als je maar durft.

Dus open je ogen en ontdek. Kies voor kennis. Studeer waar en wanneer je maar wilt. Doe het in je eigen tempo. Maar begin eraan. Nu is jouw moment.

#DenkOpen

Open Universiteit

‘TOEZICHT DEKENS MOET SNEL BETER’

DOOR / KEES PIJNAPPELS

Het toezicht op de
advocatuur gaat vooruit,
maar de vaart moet er
wel in blijven, waarschuwt
het college van toezicht.

Het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) publiceerde dit najaar een evaluatie van de Advocatenwet, (voluit Wet positie en toezicht advocatuur) die in 2015 ingrijpend is vernieuwd. Belangrijkste conclusie: het model voor het toezicht op advocaten deugt, maar er kunnen en moeten zaken worden verbeterd.

Kroonleden André van Es en Jeroen Kremers van het college van toezicht advocatuur (CvT) onderschrijven die boodschap ten volle. Sterker, wat hen betreft mogen verbeteringen niet te lang op zich laten wachten. Kremers: ‘Er moeten stappen worden gezet om het toezicht verder te professionaliseren. Fase een is goed gegaan, nu

zijn we toe aan fase twee. Het tempo moet omhoog. De uitdagingen zijn zodanig dat je daar geen tien jaar over kunt doen. Twee jaar moet te doen zijn.’

Het CvT is slechts een klein instituut, maar vervult niettemin een belangrijke rol. De advocatuur is een van de weinige beroepsgroepen waarbij het toezicht in eigen gelederen is georganiseerd. De vergelijking met de slager die het eigen vlees keurt, is snel gemaakt. Het CvT is er om dat te corrigeren.

Vandaar ook dat het college, naast de landelijk deken als voorzitter, bestaat uit twee kroonleden van buiten de advocatuur. Op dit moment zijn dat Van Es (onder meer voormalig politicus GroenLinks) en Kremers

(voormalig ambtenaar bij Financiën en financieel bestuurder).

Verdere professionalisering van het toezicht is hun motto. ‘Wij houden toezicht op het dekenaal toezicht en vinden dat het beter moet worden toegerust,’ zegt André van Es. Kremers: ‘Het model is de moeite waard, maar de advocatuur moet het wel blijven verdienen. *Noblesse oblige*.’

Kort gezegd ziet het CvT er op toe dat de deken hun toezichthoudende rol adequaat vervullen en daarmee de kwaliteit van de balie bewaken. Systeemtoezicht heet het, in bureaucratisch jargon. Belangrijk daarbij is het zogeheten handhavingskader dat het college in oktober presenteerde. Daarin staat precies uitgetekend wat de deken jaarrond dienen te

Jeroen Kremers

doen en hoe het CvT daarop toeziet. Met enige fantasie zou je het handhavingskader kunnen zien als het 'to-dolijstje' van de dekens.

De grote winst van het 'to-dolijstje' is dat de dekens eenzelfde werkwijze gaan hanteren, verwachten de beide kroonleden. Van Es: 'Uniformiteit is altijd al een belangrijk item geweest. Traditioneel waren de dekens koning in hun eigen koninkrijk, met hun eigen aanpak en hun eigen ondersteuning. Dat is gelukkig al niet meer zo, maar het kan op dat punt niettemin nog veel beter. Het toezicht moet overal gelijkwaardig zijn. Er mag geen verschil bestaan tussen Groningen en Zeeland. Let wel, dat vinden de dekens zelf ook. Die vinden het bovendien prettig om te kunnen benchmarken.'

Kun je dan niet net zo goed alle lokale ordes opdoeken en een groot nationaal arrondissement creëren? Dat heft alle grenzen op.

Van Es: 'De grenzen tussen de arrondissementen zijn al behoorlijk open, maar daar moeten we het liefst zo snel mogelijk verder mee gaan. Een deken per arrondissement is prima. Het is goed dat het toezicht lokaal georganiseerd is, dicht bij de beroepsgroep. Maar dan mag het niet zo zijn dat iedereen zijn eigen gang kan gaan. De dekens moeten veel meer samenwerken, bijvoorbeeld door hoogwaardige expertise te bundelen.'

De lokale dekens moeten ook minder afhankelijk worden van hun eigen achterban, vinden Van Es en Kremers, in lijn met de adviezen

in het WODC-rapport. Kremers: 'Misschien moet je net als in andere sectoren een afkoelingsperiode hebben, zodat een deken na zijn dekenaat niet meteen zijn praktijk oppakt. Dat moet je overigens ook weer niet overdrijven, anders vind je geen gegadigden meer voor die functie.'

Van Es: 'Het is ook nuttig de financiering van het toezicht minder lokaal te bepalen en in handen te leggen van het gezamenlijk dekenberaad.'

De lokale dekens hebben zich de afgelopen jaren toegelegd op het zogeheten risicogestuurd toezicht, waarbij de aandacht op grond van beschikbare data uitging naar rechtsgebieden en kantoren die extra risico lopen om de regels te overtreden. Met de analyse van data is nog veel te winnen, denkt Kremers. 'Op dit moment bezoeken de dekens jaarlijks tien procent van de kantoren. Waar we naartoe moeten is dat jaarlijks x procent van de risicokantoren wordt bezocht.'

Om zijn rol goed te kunnen vervullen, kan het college beschikken over de agendastukken en verslagen van het dekenberaad én over de stukken van de lokale dekens. In zijn handhavingskader stelt het CvT bovendien dat het inzage wil inzage in individuele klacht- en toezichtdossiers van de dekens. 'Niet dat we alle dossiers gaan uitpluizen, maar om ons werk goed en effectief te kunnen doen, is het nodig dat we toegang tot die stukken krijgen,' legt Kremers uit.

Een potentieel gevoelige kwestie, aangezien advocaten aan geheimhoudingsplicht gebonden zijn en de beide kroonleden niet. Van Es: 'Dossiers tussen advocaat en cliënt horen niet thuis in het CvT, dat is ook niet waar het hier om gaat. Het gaat ons om dossiers van dekens over individuele advocaten. Soms is het nodig een diepe duik te nemen en bepaalde dossiers te controleren. Laat onverlet dat we die dossiers met respect en vertrouwelijkheid zullen

behandelen. We zijn daarover nog in gesprek met de dekens.'

U bent kritisch op het functioneren van de dekens. Niettemin heeft het CvT nimmer een aanwijzing gegeven, hoewel die wel tot het instrumentarium behoort. Waarom niet? Is dat in de toekomst wel te verwachten?

Kremers: 'Ik geloof niet dat wij kritisch zijn op het functioneren van de deken in algemene zin. Wij vinden dat het beter kan en moet, het handhavingskader bevat daarvoor een agenda die het college zo veel mogelijk gezamenlijk met de dekens uitvoert. Voor het geval dat een deken niet adequaat functioneert, bevat het handhavingskader een door het college gehanteerde interventieladder die als daarvoor grond bestaat inderdaad kan leiden tot een aanwijzing en verder.'

Een aantal adviezen in het WODC-rapport betreft ook het CvT zelf. Eén aanbeveling luidt om de algemeen deken niet langer als voorzitter te laten fungeren, maar als gewoon lid. Ook dat hangt samen met het keur-slagersyndroom. De landelijk deken is immers ook voorzitter van de algemene raad van de NOvA, een combinatie die zich slecht zou verdragen met de vereisten van onafhankelijkheid en transparantie. Van Es: 'We zijn dat al aan het uitproberen. Ik treed inmiddels in de praktijk informeel op als voorzitter, om ervaring op te doen met dit model.'

Andrée van Es

Boomjuridisch

Editie 2020

Arbeidsrechtelijke themata

Het meest complete en verdiepende handboek op het terrein van het arbeidsrecht

Prof. mr. dr. A.R. Houweling (red.)
ISBN: 9789462907881
eISBN: 9789059312081
7e druk, 2020, 1662 pagina's
€ 129,50

Bestel uw exemplaar vandaag
via www.boomjuridisch.nl

Boomjuridisch

LAWYERS FOR LAWYERS

Geschrapt om kritiek op regime Loekasjenko

DOOR / TATIANA SCHELTEMA

Een oproep tot een onderzoek naar het buitensporige geweld door Loekasjenko's ordetroepen kostte advocaat Aliaksandr Pylchanka zijn advocatenlicentie. Dan maar de politiek in? 'Vanuit de gevangenis bereik je niet zoveel.'

Op 9 augustus boekte de Wit-Russische president Aleksandr Loekasjenko zijn gebruikelijke verkiezingszege van historische proporties (82 procent). Maar de Wit-Russen pikten het niet meer. Onder leiding van tegenkandidaat Svetlana Tichanovskaja, de vrouw van de gevangen oppositieleider Sergei Tichanovsky, gingen ze de straat op. Ze zongen, deelden bloemen uit en eisten eerlijke verkiezingen en het aftreden van de dictator. Loekasjenko reageerde met grof geweld. Bijna zeventuizend demonstranten werden opgepakt en, volgens verschillende media, op politiebureaus en in detentiecentra systematisch mishandeld. Een week later vertelde advocaat Aliaksandr Pylchanka in een interview met nieuwssite *Tut* dat de Wit-Russische procureur-generaal volgens de wet verplicht is om klachten over buitensporig geweld door ordetroepen te onderzoeken. Hangende zo'n onderzoek zouden de verantwoordelijk minister van Binnenlandse Zaken, diens secondanten en de directeur van het detentiecentrum waar de betogers beweerdelijk werden mishandeld, moeten worden geschorst. Dat was tegen het zere been van de autoriteiten, die Pylchanka's uitspraken kwalificeerden als 'incompetent, misleidend ten aanzien van de bevoegdheden van instanties en een oproep tot illegale activiteiten'. Volgens het ministerie van Justitie, dat de advocatenlicenties verstrekt, had Pylchanka de integriteit van het advocatenambt en de rechtspraak bezoodeld. Hij kreeg een beroepsverbod. Advocaat Yulia Levanchuk, die een bloemenverkoper bijstond, werd om soortgelijke redenen geschrapt. Pylchanka ging in beroep. 'Het ministerie heeft niet duidelijk kunnen maken waarom mijn uitspraken reputatieschade aan de advocatuur zouden hebben veroorzaakt, of welke uitspraak precies illegaal was,' vertelt hij aan de telefoon. Hij heeft niet de illusie dat zijn schrapping wordt herroepen – in Loekasjenko's socialistische heilstaat loopt de magistratuur strak in de pas met het regime. Maar toch.

PANIEK

Pylchanka (55) is de advocaat van Loekasjenko's meest prominente politieke tegenstanders: presidents-

kandidaat Viktor Babaryko en diens campagneleider Maria Kolesnikova, die beiden al vóór de verkiezingen gevangen waren gezet. Zijn schrapping lijkt een herhaling van zetten uit 2010. Ook toen werd Loekasjenko 'herkozen', ging het volk de straat op en werden advocaten van politieke tegenstanders op last van het ministerie van Justitie geschrapt. Als toenmalig deken van de Minskse orde van advocaten weigerde Pylchanka [destijds] de schrapping van collega-advocaten te bekrachtigen – hij trad af. Wat de beperkte vrijheid van meningsuiting betreft, is er sindsdien weinig veranderd, zegt Pylchanka. 'Je mag nog steeds niks zeggen. Alleen werd er vroeger wat meer aandacht besteed aan het papierwerk rond de schrappingsprocedure.' Het Wit-Russische ministerie van Justitie, noch de deken van de landelijke orde van

Aliaksandr Pylchanka

advocaten die meewerkte aan Pylchanka's schrapping, wil op vragen reageren. De slordige gang van zaken lijkt niettemin een aanwijzing voor sluimerende paniek binnen het regime. Sinds zijn herverkiezing ligt Loekasjenko van meerdere kanten onder vuur. Nog altijd wordt wekelijks, zo niet dagelijks, door heel Wit-Rusland gedemonstreerd. De arrestatieteller staat inmiddels op zo'n twintigduizend mensen, volgens een vernietigend rapport van VN-rapporteur Anais Maris. Begin november constateerde de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) dat de verkiezingen extreem frauduleus waren verlopen. Canada en de EU legden sancties op en zelfs Loekasjenko's beste vriend Vladimir Poetin maande hem tot onderhandelingen met zijn politieke tegenstanders. Maar voor Pylchanka breken onzekere tijden aan. 'Ik heb gelukkig wat spaargeld, maar op de langere termijn weet ik het niet. Een andere baan vinden, wordt lastig. Als je een aantekening hebt vanwege het bekritisieren van de autoriteiten nemen werkgevers je niet snel aan, omdat zij dan zelf in de problemen komen. En ik ben niet de enige. Een optie zou zijn om de politiek in te gaan. Maar iedereen met politieke ambities wordt opgepakt en in de gevangenis gestopt. Alleen dit jaar al Tichanovsky, Babaryko, Kolesnikova – de lijst is lang. En daar heb ik geen zin in. Vanuit de gevangenis bereik je niet zoveel.'

Bedrijfsovername of fusie? De Register Valuator is dé specialist!

Uitspraken als 'uw onderneming is vier keer de winst waard' of 'één maal de omzet' houden weinig rekening met toekomstverwachtingen of ondernemings-specifieke factoren. Met een Register Valuator bent u verzekerd van een professional op het gebied van bedrijfswaardering.

Helder en bestendig, wel zo duidelijk.

Voor een RV in de buurt gaat u naar www.nirv.nl

Koopvaardijweg 2
4906 CV OOSTERHOUT
Tel. 076-5781383

NiRV
Nederlands Instituut voor
Register Valuatoren

ADVocaAT GEZOCHT

&De Jonge Advocaten is op zoek naar
**een ondernemende Arbeidsrecht ad-
vocaat m/v (vanaf 3 jaar werkervaring)**
voor ons kantoor in Rotterdam-Kralingen.

De werkzaamheden betreffen het bre-
de spectrum van het arbeidsrecht voor
werkgevers en werknemers; advies- en
procespraktijk.

Interesse in één van de andere specia-
lismen (vastgoed/ ondernemingsrecht)
is een pre.

Bij &De Jonge Advocaten wordt een
hands-on mentaliteit en onderne-
mersgeest verwacht en bestaat een
positieve, loyale en informele sfeer.
Samenwerken en betrokkenheid zijn
sleutelwoorden voor onze praktijk.

Er is ruimte om verder te specialiseren
en een zelfstandige praktijk (verder) op
te bouwen.

Interesse? Een korte motivatie en CV
kunnen toegezonden worden aan:
Velthuisen@endjonge.nl
010- 2140400

**KOM JIJ ONS TEAM
VERSTERKEN?**

**Procesondersteuner biedt
zich aan voor de advocatuur,**
mogelijkheden bespreken tot
toetreding partnerschap en/
of kantonzaken (tot €25.000)
behandelen/overnemen op basis
van gemaakte afspraken.

Ray Mendelssohn
06 50 27 53 35

Contentkey, precisie marketing

deelnemer

inhoud

multiplier

kerndoelgroep

uiting
advertentie
vacature

Bel Capital Media Services BV 024 - 360 77 10
mail@capitalmediaservices.nl

Juridische kwesties
die zijn weggezaakt

Ex artikel 1:141 lid 3 BW

Wie moet wat bewijzen?

DOOR / JAN WOUTER ALT

Veel huwelijksvoorwaarden bevatten een periodiek verrekenbeding. De ervaring leert echter dat daaraan zelden tijdens het huwelijk uitvoering wordt gegeven.

Op grond van het eerste lid van artikel 1:141 BW blijft die verplichting over het tijdvak waarover moest worden afgerekend in stand. Die verrekening dient aan het einde van het huwelijk dan alsnog te gebeuren. Daarbij kunnen allerhande bewijsvragen spelen, zoals of het aanwezige vermogen voor verrekening in aanmerking komt en wat de omvang van het bij echtscheiding aanwezige vermogen is.

Op de partij die zich op een rechtsgevolg beroept, rust ex artikel 150 Rv in beginsel de bewijslast van de daaraan ten grondslag liggende rechtsfeiten. In casu zal dat dus zijn dat het aanwezige vermogen tijdens huwelijk is vergaard als overgespaard inkomen. Omdat de bewijsstukken daarvan doorgaans tot het domein van de zich tegen verrekening verwerende partij berusten, heeft de wetgever de partij op wie de bewijslast rust tegemoet willen komen met een wettelijk (bewijs)vermoeden.

WETTELIJK VERMOEDEN VAN ARTIKEL 1:141 LID 3 BW

Het derde lid van dat artikel bepaalt het bij het eind van het huwelijk alsdan aanwezige vermogen in beginsel wordt vermoed te zijn gevormd uit hetgeen verrekend had moeten worden. De Hoge Raad oordeelde op 19 april 2019 ten aanzien van artikel 1:141 lid 3 BW¹ dat

1 dit bewijsvermoeden meebrengt dat de tot verrekening gerechtigde echtgenoot in beginsel kan volstaan met stellen en aannemelijk

te maken dat de andere echtgenoot op de peildatum bepaalde vermogensbestanddelen heeft, waarbij het dan op de weg van de andere echtgenoot ligt *om te stellen en zo nodig te bewijzen* dat het op de peildatum aanwezige vermogen, of bepaalde bestanddelen daarvan, *niet* gevormd is uit hetgeen verrekend had moeten worden en

2 ten aanzien van de *omvang* (waarde) van het te verrekenen vermogen op de peildatum de gewone regels voor stelplicht en bewijslast gelden.

Uit de schuingedrukte woorden zou kunnen worden afgeleid dat de Hoge Raad van mening is dat hier betreffende *de oorsprong* van het privévermogen sprake is van een (volledige) omkering van de bewijslast. Dat is niet het geval, zo blijkt uit HR 16 oktober 2020: ECLI:NL:HR:2020:1631. De Hoge Raad oordeelt daar dat het hof terecht heeft vooropgesteld dat het, in het licht van het in artikel 1:141 lid 3 BW verwoorde uitgangspunt, op de weg van de man ligt *om aannemelijk te maken* dat de door de vrouw genoemde vermogensbestanddelen, waaronder de aandelen in [A], niet tot het te verrekenen vermogen behoren. De man stelt zich

op het standpunt dat de uitkering van f 2.500.000 en de aandelen [A] niet voor verrekening in aanmerking komen. Hij dient daarom, aldus de Hoge Raad, het vermoeden van artikel 1:141 lid 3 BW *te weerleggen*. Dat alles duidt dus op het *ontzenuwen* van het bewijsvermoeden.² Doorgaans zal dat ontzenuwen geschieden door die herkomst alsnog aannemelijk te maken. Gebeurt dat vervolgens, dan krijgt de partij op wie de bewijslast rust niet nogmaals de gelegenheid om zijn stellingen te bewijzen.³

Hoofddregel van artikel 150 Rv ter zake van de omvang van de te verrekenen boedel

Met betrekking tot de omvang van het bij het einde aanwezige huwelijk geldt dus de gewone hoofddregel, al zal de verwerende partij wel tot zijn domein behorende stukken in het geding moeten brengen. Mijns inziens zou hier kunnen worden betoogd dat er op de partij die 'op de stukken zit' een verzwaarde stelplicht rust, die onder meer kan worden gebaseerd op artikel 21 Rv.

Jan Wouter Alt is cassatieadvocaat en redacteur van dit blad.

NOTEN

- 1 HR 19 april 2019, ECLI:NL:HR:2019:637, NJ 2019/374, ro. 3.3.2.
- 2 Zie ook Kluwer GS Personen- en familierecht, art. 1:141 BW, aant. 6 (Lieber) waar de uitspraak HR 19 april 2019 al in die zin wordt uitgelegd.
- 3 HR 26 april 2013, ECLI:NL:HR:2013:BZ8766, JIN 2013/98 met annotatie van M.A.J.G. Janssen.

TIPS EN TRICKS VAN EEN RECHTER IN RUSTE

DOOR / FLORIS BAKELS¹

Floris Bakels sloot vorig jaar een lange loopbaan af als rechter. Uit zijn ervaringen met advocaten bij de rechtbank, het hof en de Hoge Raad destilleerde hij een aantal tips en tricks. Dit nummer deel 2: de processtukken (vervolg) en de aanloop naar de zitting.

Sommige advocaten zien het als hun taak te schieten op alles wat beweegt. Als zij voor verweerder opkomen, spreken zij dus in beginsel alles tegen wat eiser heeft gesteld, ook al is het zonder veel toelichting of met gezochte argumenten. Dit is geen effectieve strategie. De gekozen lijn ontgaat de rechter niet en dus kan hij geneigd zijn ook opmerkingen die wél hout snijden, sceptisch te benaderen.

Als de wederpartij zich van een waaier van stellingen heeft bediend, houdt de advocaat bij voorkeur eerst zijn eigen betoog, gebaseerd op zijn analyse van (de kern van) de zaak. In die context wordt het betoog van de wederpartij in de kern weerlegd of gelineariseerd. Voor zover nog nodig kan daarna nog worden gereageerd op tot dan toe onbesproken stellingen. In dit verband is van belang dat de feitenrechter volgens de Hoge Raad alleen essentiële stellingen hoeft te

behandelen.² Dit zijn stellingen die, indien juist, tot een andere beslissing zouden leiden dan is gegeven. Maar de advocaat kan er niet altijd zeker van zijn of een bepaalde stelling essentieel is; zekerheid heeft hij pas achteraf en dan is het te laat. Het kan dus zinvol zijn ook op minder essentiële stellingen van de wederpartij te reageren, maar een betoog dat uitsluitend of hoofdzakelijk bestaat uit een reactie op en een ontkenning van die stellingen, geeft de regie uit handen.

Voor het geval de wederpartij een waaier aan minder heldere stellingen heeft ontwikkeld, verdient het aanbeveling deze samen te vatten ('het betoog onder... wordt aldus begrepen dat...') en dan de samengevat weergegeven punten te behandelen. De samenvatting moet juist zijn; de advocaat verspeelt zijn geloofwaardigheid als de samenvatting onjuist of essentieel onvolledig is. Maar de

wederpartij moet natuurlijk niet aan een verbeterd betoog of aan aanvullende gronden voor zijn vordering of verweer worden geholpen. Aan de samenvatting van de zo-even bedoelde waaier kan de advocaat nog toevoegen dat het niet zinvol voorkomt op alle overige details in te gaan maar dat hij, voor het geval de rechter in het betoog van de wederpartij niet besproken stellingen zou lezen, graag in de gelegenheid wordt gesteld hierop alsnog in te gaan. De rechter is daartoe niet zonder meer gehouden, maar als begrijpelijk is dat de advocaat die stellingen als weinig relevante details heeft beschouwd – en het dus onbegrijpelijk zou zijn als de rechter zou oordelen dat de advocaat concreet met de mogelijkheid van een andere lezing rekening heeft gehouden – loopt de rechter die dergelijke stellingen toch gebruikt ter onderbouwing van zijn beslissing, het risico dat zijn vonnis

wordt vernietigd. De reden daarvoor is opnieuw dat hij dan een verrassingsbeslissing heeft gegeven en het beginsel van hoor en wederhoor heeft geschonden.

Het is inmiddels wel duidelijk dat het niet helpt om als 'vangnet' de standaardzin op te nemen dat alles wat in de conclusie niet is erkend, als weersproken heeft te gelden. Een dergelijke betwisting is ongemotiveerd en kan door de rechter worden gepasseerd zonder er een woord aan vuil te maken.

COMPLEXE ZAKEN

In complexe zaken en dikke dossiers krijgen sommige rechters toch de neiging de zaak 'kort bij de beentjes af te hakken', maar dit wordt meestal gereserveerd voor een zwakke en slecht bepleite zaak; het 'zaaktype linksboven' zoals in het eerste deel van deze serie beschreven. Voor een juist beeld merk ik op dat verreweg de meeste rechters aan wie omvangrijke dossiers of complexe zaken worden voorgelegd die goed zijn uitgeprocedeerd, graag ervoor gaan zitten om het partijdebat te bekronen met een uitgebreide en goed door-dachte uitspraak.

Indien in een complexe zaak een prealabel punt naar voren wordt gebracht, bijvoorbeeld in een octrooizaak een ontvankelijkheids- of een verjaringsverweer, kan het ter besparing van nodeloze kosten (deskundigenrapporten) zinvol zijn met de wederpartij af te spreken eerst dit punt uit te procederen. De rechter is aan een dergelijke partijafpraak gebonden als daarop in het proces een beroep wordt gedaan, omdat hij anders buiten de grenzen van de rechtsstrijd zou treden.

GEZAG WETSGESCHIEDENIS

In geval van recente wetgeving heeft de rechter soms de neiging de wet tamelijk letterlijk uit te leggen, of (te) groot gezag toe te kennen aan opmerkingen of voorbeelden uit de wetsgeschiedenis. Wat betreft dit laatste: de wetsgeschiedenis is principieel

niet meer of anders dan een eerste gezaghebbend commentaar op de wet.³ Natuurlijk is het gezag van de toelichting op een zorgvuldig voorbereide wet van recente datum groot, maar principieel heeft te gelden dat de wetgever bindt door de wet en niet door de daarop gegeven toelichting. Voor het geval de wetsgeschiedenis niet in het voordeel van de cliënt is, moet de advocaat dus het gezag daarvan relativeren en de nadruk leggen op de strekking en het systeem van de desbetreffende wet en de redelijkheid van de verschillende op zichzelf mogelijke uitleggingen in het concrete geval. Trouwens: soms vergist de wetgever zich.⁴

DE KLEURING VAN DE ZAAK

Het derde hoekpunt in de drie-eenheid van rechtspleging is, zoals gezegd, de indruk die de rechter van de zaak heeft gekregen. Omdat deze, tot aan het vonnis verborgen, factor in het beslisproces een hoofdrol speelt, moet de advocaat zich ook rekenschap geven van de minder sterke punten in de zaak van cliënt. Geen advocaat krijgt uitsluitend cliënten die het gelijk aan hun zijde hebben. Toch moet hij, vooral in de feitelijke instanties, proberen de rechter de indruk te geven dat het gelijk overwegend bij zijn cliënt ligt. Is dit niet haalbaar, dan moet hij in elk geval proberen om begrip te wekken voor de opstelling van zijn cliënt. In dezelfde lijn ligt dat de advocaat die een minder aansprekend standpunt heeft te verdedigen, niet steeds de zwakten in de opstelling van zijn cliënt onvermeld moet laten. Dit geldt met name voor zwakke punten waarvan de advocaat moet aannemen dat anders de wederpartij de rechter daarop zal wijzen, of dat de rechter er tijdens de mondelinge behandeling naar zal vragen. Het kan raadzaam zijn deze punten in een zelfgekozen context op eigen initiatief naar voren te brengen en ze naar eigen visie te presenteren, uit te leggen of te relativeren. Dit geldt ook als de advocaat uitsluitend

of mede een formeel standpunt verdedigt, bijvoorbeeld dat de rechter onbevoegd is, dat essentiële formaliteiten niet zijn vervuld, of dat de vordering van de tegenpartij, indien al ontstaan, inmiddels is verjaard. Omdat de grondhouding van de rechter is dat hij een rechtvaardige beslissing over het werkelijke geschil van partijen wil geven, kan hij geneigd zijn een dergelijk verweer, dat ertoe strekt hem van die beoordeling af te houden, kritisch tegemoet te treden. Juist in dergelijke gevallen kan het daarom zinvol zijn duidelijk toe te lichten welk redelijk belang van de cliënt ermee is gediend dat dit verweer wordt aangevoerd. Een dergelijk belang kan bijvoorbeeld zijn gelegen in praktische moeilijkheden van procederen in het buitenland, onzekerheid over de inhoud van het dan toepasselijke recht, de rechtszekerheid die in de feitelijke context waarin het geschil speelt bij uitstek van belang is, een inmiddels verslechterde bewijspositie of niet langer aangehouden reserves. Ook hier geldt dat de toelichting concreet en specifiek moet zijn, wil zij effect sorteren. Daarbij valt verder te bedenken dat niet elke formaliteit essentieel is. Het vaak gevoerde verweer dat de aangezochte rechter relatief onbevoegd is, slaagt bijvoorbeeld lang niet altijd omdat alle feitenrechters van rechtswege plaatsvervanger zijn in andere gerechten van dezelfde instantie. Dit betekent dat, zelfs al zou het verweer slagen, dit de rechter niet steeds ervan hoeft te weerhouden de zaak toch verder te behandelen in zijn hoedanigheid van plaatsvervanger in het wél relatief bevoegde gerecht.⁵ Hetzelfde kan zich overigens voordoen in geval van een beroep op absolute onbevoegdheid van de kantonrechter indien de zaak tot de competentie van de rechtbank behoort, en omgekeerd.⁶

HET PETITUM

Het petitum is, vreemd genoeg, nogal eens een ondergeschoven kind. Kennelijk hebben sommige advocaten ►

onvoldoende energie of tijd over om ook over dit cruciale onderdeel van de procesinleiding na te denken. Te vaak worden vaag geformuleerde of onuitvoerbare vorderingen ingesteld. Een aanvankelijk zinvolle vordering kan bovendien door latere ontwikkelingen worden achterhaald. De rechter is bevoegd om in het meerdere het mindere te lezen, maar hij is daartoe niet onder alle omstandigheden gehouden. In verband met het beginsel van hoor en wederhoor mag hij niet een vordering inlezen die niet voldoende kenbaar in het petitum besloten ligt. Hij is wél bevoegd om, bijvoorbeeld ter zitting, de eiser op het inmiddels gerezen probleem te wijzen en hem in de gelegenheid te stellen zijn petitum aan te passen. Een aan de praktijk ontleend voorbeeld is dat in kort geding een verbod werd gevraagd om een bankgarantie in te roepen, terwijl ter zitting bleek dat dit inmiddels al was gebeurd. De advocaat kwam niet op de gedachte zijn petitum daaraan aan te passen. Die gedachte is hem toen ter zitting door de rechter aangereikt.

Van een andere orde, maar verwant, is de herhaalde wijziging van het petitum zonder dat van gewijzigde omstandigheden sprake is. Dit wijst erop dat de advocaat van de eiser onvoldoende over de opzet van de zaak heeft nagedacht. De goede procesorde kan door zwalkend gedrag worden verstoord en de wederpartij kan daardoor worden benadeeld. Bovendien krijgt de rechter daardoor een negatief beeld van de gehele procesvoering van de advocaat.

NIEUWE PROCESREGELS

Zoals bekend zijn de artikelen 87-91 Rv met ingang van 1 oktober 2019 vernieuwd en sindsdien worden de termen comparitie en pleidooi niet meer in de wet gehanteerd.⁷ Ingevolge artikel 87 lid 1 Rv kan de rechter op verzoek van partijen of een van hen dan wel ambtshalve, in alle gevallen en in elke stand van het geding een mondelinge behandeling

bevelen. Heeft geen mondelinge behandeling plaatsgevonden, dan biedt de rechter aan partijen desverlangd gelegenheid hun standpunt mondeling uiteen te zetten voordat hij over de zaak beslist (artikel 87 lid 8 Rv). Een materiële vernieuwing is dat tijdens de mondelinge behandeling, met voorafgaande toestemming van de rechter, ook getuigen en partijdeskundigen kunnen worden gehoord (artikel 87 lid 3 Rv). Voor zover mogelijk bericht de griffier partijen tevoren over het doel van de mondelinge behandeling (artikel 87 lid 4 Rv). Zeer kort gezegd wordt aldus de regiefunctie van de rechter versterkt en het belang van een geconcentreerde mondelinge behandeling vergroot. Daardoor wordt de kloof tussen de bodemprocedure en het kort geding verkleind.

HET PARTIJVERZOEK OM EEN MONDELINGE BEHANDELING

Voordat een advocaat een mondelinge behandeling aanvraagt waaraan de rechter kennelijk (nog) geen behoefte had, moet hij zich de vraag stellen wat hij daarmee wil bereiken. De rechtspraak is overbelast en de voorbereiding op, en het houden van een mondelinge behandeling kosten veel tijd. Als aannemelijk is dat deze behandeling uitsluitend wordt aangevraagd om de tactische reden dat de advocaat tijdwinst wil behalen, wat kan worden afgeleid uit hetgeen de aanvragende advocaat ter zitting te berde brengt, kan de rechter oordelen dat sprake is van misbruik van deze processuele bevoegdheid. Hij kan dit tot uitdrukking brengen in de proceskostenveroordeling.

Over het algemeen is een mondelinge behandeling minder zinvol naarmate de zaak uitvoeriger in de stukken is behandeld. Zij is evenmin zinvol om de zaak te ordenen, want dat heeft de rechter zelf al gedaan in zijn voorbereiding op die behandeling en dat doet hij nadien nog een keer, op zijn eigen manier, in de uitspraak. Het aanvragen van een mondelinge behandeling is ook geen geschikt,

laat staan noodzakelijk middel om in het laatste processtuk door de wederpartij aangevoerde feiten of stellingen te weerspreken. Als het om nieuwe feiten of stellingen gaat mag de rechter, in verband met het beginsel van hoor en wederhoor, immers deze feiten of stellingen niet aan zijn beslissing ten grondslag leggen. Als de advocaat aarzelt of hij het risico kan nemen dat de rechter zal oordelen dat van nieuwe feiten sprake is in plaats van een nadere uitwerking van reeds aangevoerde stellingen, kan hij de rechter in een brief of een e-mail (met afschrift aan de wederpartij) erop attenderen dat het hier om *nova* gaat waarop hij niet heeft kunnen reageren, en dat hij ervan uitgaat dat hij daarvoor alsnog de gelegenheid krijgt als de rechter deze nieuwe stellingen relevant vindt.

Het vorenstaande neemt niet weg dat een legitieme grond om een mondelinge behandeling te verlangen is dat de desbetreffende partij en zijn advocaat hun belang bij de vordering of het verweer nader willen toelichten in de verwachting daarover ter zitting met de rechter in discussie te kunnen gaan, van hem te horen aan welke omstandigheden hij om welke reden belang hecht, tot welke beslissing hij voorshands neigt, en de aandacht te vragen voor bepaalde bijzonderheden van het geval indien zijn voorlopige beslissing onvooroordeelbaar zou uitpakken.

Mijn eigen ervaring in kort geding met de behandeling van de zaak ter zitting is overigens zeer positief: bijna altijd leidde de mondelinge behandeling tot verdieping, en soms ook tot wijziging van mijn op basis van de stukken gevormde aanvankelijke oordeel.

VOORBEREIDING OP DE MONDELINGE BEHANDELING

In ingewikkelder, meervoudig behandelde zaken wordt soms al voorafgaand aan de mondelinge behandeling door de leden van de combinatie tentatief geraadkamerd. De bedoeling daarvan is om na te gaan

waar eventuele witte plekken zitten waarnaar ter zitting moet worden gevraagd. Maar of nu tevoren is geraadkamerd of niet, in beginsel gaat de rechter de zitting in met volledige kennis van het dossier, een voorlopig beeld van de zaak, een lijstje met vragen en een *open mind*.

Tijdens de mondelinge behandeling stelt de rechter partijen in de gelegenheid hun standpunten toe te lichten (artikel 87 lid 2 Rv). Bovendien kan de rechter partijen verzoeken hem inlichtingen te geven (artikel 87 lid 2, aanhef en onder a, Rv). Het hangt van het gerecht of de rechter af aan wie ter zitting het initiatief wordt gelaten. Het kan zinvol zijn hier vooraf naar te informeren. Tegenwoordig wordt trouwens ook geëxperimenteerd met een zittingsagenda, die voorafgaand aan de zitting aan partijen wordt verstrekt. Het bezwaar van een te gedetailleerde agenda kan schijnzekerheid zijn als het werkelijke geschil anders blijkt te liggen dan de indruk van de rechter was op basis van de stukken. Is de agenda om die reden globaal, dan heeft zij maar weinig waarde.

In het toepasselijke (landelijke of plaatselijke) procesreglement is de spreektijd voor de partijtoelichting geregeld; partijen kunnen gemotiveerd om een verlenging vragen.⁸ Als een advocaat voornemens is tijdens de mondelinge behandeling bepaalde processuele punten aan de orde te stellen, zoals de vraag of het wenselijk is dat een derde in het geding wordt geroepen, bewijs wordt geleverd of het advies van deskundigen wordt ingewonnen, is het zinvol om het gerecht en de wederpartij hierover tevoren schriftelijk te informeren. Dat bevordert de kwaliteit van de behandeling. Als hij wil dat ter zitting ook getuigen of partijdeskundigen worden gehoord, is voorafgaande toestemming van de rechter noodzakelijk (artikel 87 lid 3 Rv). Het verzoek moet worden gemotiveerd omdat de wederpartij zich erover moet kunnen uitlaten en de rechter moet kunnen beoor-

delen of het verhoor relevant is voor de beslissing.

Het is in de regel zinvol dat de advocaat nog voor de voorbereiding van de mondelinge behandeling contact opneemt met zijn tegenpleiter om de mogelijkheid te verkennen de zaak alsnog te regelen. Het gerecht stelt het op prijs dat dit tijdig gebeurt, zodat een eventueelodeloze tijdsinvestering in de zaak kan worden voorkomen.

Ten slotte is het aan te bevelen dat de advocaat zich tevoren ervan op de hoogte stelt wie de behandelend rechter is. Dat kan van belang zijn voor de aanpak van de zitting omdat de ene rechter de andere niet is. Sommige rechters zijn actief, andere juist lijdelijk. Misschien is de rechter een expert op het terrein van de zaak, misschien ook niet. Ook zijn persoonlijkheid en benadering van

het recht kan verschillen; sommige rechters beslissen niet graag buiten de gangbare bandbreedte; andere hebben daarmee minder moeite. Sommige kantoren maken daarom een profiel van iedere rechter in hun arrondissement. Zelf maakte ik in een appel van een strafzaak (faillissementsfraude) mee dat de behandelende advocaat een deskundige in het faillissementsrecht naar de zitting had meegenomen. De combinatie bestond uit drie civilisten die alle drie goed ingevoerd waren in het faillissementsrecht en daarover hadden gepubliceerd. De kamer had, misschien niet onbegrijpelijk, geen behoefte aan voorlichting door de deskundige. ■

Deel 3 van deze reeks verschijnt in het volgende nummer. Deel 1 is gepubliceerd in Advocatenblad 2020-8.

NOTEN

- 1 Onder meer oud-vicepresident van de Hoge Raad en oud-voorzieningenrechter in de Rechtbank Amsterdam.
- 2 Zie bijvoorbeeld HR 25 februari 2012, ECLI:NL:HR:2012:BV9530.
- 3 W. Snijders, oud-regeringscommissaris voor Boeken 3, 5 en 6 BW, Parlementaire geschiedenis: zin en onzin, *WPNR* 2008, nr. 6774, p. 849, concludeert dat het gezag van de wetsgeschiedenis ervan afhangt of deze voldoende overtuigingskracht heeft. Is dat niet het geval, dan kan de rechter haar zonder meer terzijde laten. Overigens is in onder meer HR 9 december 2011, ECLI:NL:HR:2011:BU7412, geoordeeld dat aan een door de minister gegeven wetsuitleg die *geen* onderdeel uitmaakt van de totstandkomingsgeschiedenis van de wet (al helemaal) 'geen bijzondere betekenis toekomt'.
- 4 Wie op rechtspraak.nl de zoekterm 'vergissing van de wetgever' intikt, krijgt (in 0,30 seconden) ongeveer 1290 verwijzingen, op alle rechtsgebieden en afkomstig van een groot aantal rechtscolleges.
- 5 Rechtbank Amsterdam 5 december 2019, ECLI:NL:RBAMS:2019:9085. Aan de in dat vonnis genoemde gevallen waarin het bevoegdheidsverweer wél tot verwijzing moet leiden, kan worden toegevoegd overeenkomsten tussen verkopers en consumenten, zulks ingevolge de rechtspraak van het HvJ EU inzake Océano, Cofidis en Mostaza Claro. Hierover uitgebreid Asser/Hartkamp 3-I 2019/251-252.
- 6 Dit betekent dus dat de kantonrechter de zaak verder kan behandelen als lid van de enkelvoudige kamer in handelszaken, wat consequenties heeft voor de hoogte van het griffierecht en voor het (niet langer bestaande) recht om in persoon te procederen.
- 7 Maar de rechtspraak die inhoudt dat na een mondelinge behandeling die (mede) ertoe dient partijen de gelegenheid te geven hun stellingen nader toe te lichten, in beginsel door dezelfde rechters dient te worden beslist, blijft gehandhaafd. Zie voor deze rechtspraak HR 31 oktober 2014, ECLI:NL:HR:2014:3076, HR 22 december 2017, ECLI:NL:HR:2017:3264 en 3259, HR 30 maart 2018, ECLI:NL:HR:2018:484, HR 12 april 2019, ECLI:NL:HR:2019:571 en, met name, HR 20 maart 2020, ECLI:NL:HR:2020:472.
- 8 In HR 6 december 2019, ECLI:NL:HR:2019:1908 is geoordeeld dat uitgangspunt is dat de rechter aan wie conform het toepasselijke procesreglement wordt verzocht om verlenging van de spreektijd, op een dergelijk verzoek voorafgaand aan de mondelinge behandeling dient te beslissen en deze beslissing onverwijld aan partijen dient kenbaar te maken.

Wel of niet meedelen in waardeestijging woning

DOOR / WILLEM VAN TONGEREN

De ex-partner profiteert niet automatisch van de waardeestijging van de echtelijke woning, blijkt uit een recente uitspraak. Dat zou wel moeten, betoogt advocaat Willem van Tongeren.

Zoals opnieuw blijkt uit een recente uitspraak van het Bossche hof¹ is het *niet* vanzelfsprekend dat een echtgenoot meedeelt in de waardeestijging van de (voormalige) echtelijke woning, bijvoorbeeld na een echtscheiding. In de Bossche zaak deelde de vrouw *niet* mee omdat de woning was gebouwd op een bouwterrein dat in het privévermogen van de man zat. Ik zou willen bepleiten dat als het om de *echtelijke woning* gaat het door beide echtgenoten gelijkelijk meedelen in een waardeestijging ervan *hoofregel* moet zijn. Voordat ik dat nader uitwerk, sta ik eerst kort stil bij vergoedingsrechten in geval van het aanwenden van gelden en goederen uit de verschillende vermogens van echtgenoten. Ik sta daarna stil bij een tweetal, voor het onderwerp van deze bijdrage, relevante uitspraken van de Hoge Raad. Vervolgens bespreek ik

de Bossche zaak, werk ik de *hoofregel* uit en rond ik af.

VERGOEDINGSRECHTEN IN GEVAL VAN VERMOGENS-VERSCHUIVINGEN

Ook als er géén huwelijksvoorwaarden gelden, bestaan er vaak meerdere vermogens naast elkaar, bijvoorbeeld als een erflater of schenker heeft bepaald dat nagelaten of geschonken goederen zijn uitgesloten van een (toekomstige) wettelijke *algehele* gemeenschap van goederen en dus privé blijven.² Als er meerdere vermogens bestaan, zal er in de praktijk vaak sprake zijn van verschuivingen tussen de verschillende vermogens. Zo kan, zoals in de Bossche zaak, de gemeenschap de bouw hebben bekostigd van de echtelijke woning op een bouwterrein van de man. Zo kan de aanschaf van een echtelijke woning (gedeeltelijk) zijn

betaald uit middelen van een ander privévermogen, zoals in de zaak-Kriek/Smit.³

Tot 1 januari 2012 kon, op basis van het Kriek/Smit-arrest, de ene echtgenoot volstaan met terugbetaling van een bedrag *gelijk* aan het bedrag dat de andere echtgenoot aan hem had verschaft voor de aanschaf van het goed op zijn naam, zij het dat volgens de Hoge Raad *uitzonderingen* op die regel niet *geheel* zijn uitgesloten, bijvoorbeeld in geval gelden zijn gebruikt voor de aanschaf van een *echtelijke woning* en er sprake is van onvoorziene omstandigheden, zoals een flinke waardeestijging. Voor verschuivingen tussen vermogens na 1 januari 2012 gelden de per 1 januari 2012 in werking getreden artikelen 1:87, 1:95 en 1:96 BW (nieuw).⁴ Deze bepalingen maken het evenredig meedelen in de waardeestijging (of waardedaling) van een

goed mogelijk, in de mate waarin het ene vermogen aan de aanschaf van het goed door het andere vermogen heeft bijgedragen, of een schuld ten aanzien van dat goed heeft afgelost. Men spreekt ook wel over het economisch deelgerechtigd worden van het ene vermogen in het te zijnen laste door het andere vermogen aangeschafte goed.

Belangrijk is op te merken dat de artikelen 1:87 en 1:95 (behalve lid 1, eerste volzin) BW géén onmiddellijke werking hebben. Dat betekent dat, als de echtelijke woning vóór 1 januari 2012 betrokken is geweest bij verschuivingen tussen vermogens van echtgenoten, meedelen in de waardestijging *in beginsel* niet aan de orde is.

TWEE UITSPRAKEN VAN DE HOGE RAAD

Ik wijs op twee belangrijke uitspraken die gaan over al of niet meedelen in de waardestijging van een echtelijke woning, een arrest uit 2008⁵ en een beschikking uit 2015.⁶ In beide casus werd die woning gebouwd op een privébouwterrein. Om de financiële betekenis van meedelen in een waardestijging te illustreren, noem ik wat bedragen. In het arrest uit 2008 werd de woning, gebouwd in 1984, in 2002 (zónder bouwterrein) getaxeerd op € 310.000. De woning werd gefinancierd in hoofdzaak met de opbrengst van de vorige echtelijke woning van € 49.300. De man vorderde rechtstreeks een aandeel in de waardestijging. Het hof oordeelde, kort samengevat, dat in een situatie als de onderhavige het *niet* vergoeden *aan de gemeenschap* van (een deel van) de gerealiseerde waardevermeerdering naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar kan zijn, met name omdat de bouw van de

nieuwe *echtelijke woning* grotendeels was gefinancierd met de opbrengst van de vorige woning en de man niet meer zou kunnen profiteren van een waardestijging van die (eerdere) *gemeenschappelijke* echtelijke woning. De Hoge Raad verwierp het beroep in cassatie van de vrouw en repte overigens niet meer over onvoorziene omstandigheden, zoals nog wel in Kriek/Smit.

In de beschikking uit 2015 werd de woning, gebouwd in 1993, in 2008 getaxeerd op € 330.000. De bouw werd *volledig* gefinancierd met gemeenschapsvermogen. Het bouwterrein was door de man van zijn ouders gekocht voor € 23.500. Daarvan werd € 15.800 kwijtgescholden. De vrouw vorderde *verdeling* van de woning. Zij stelde dat enkel het (na de koop van het bouwterrein) geschonken bedrag van € 15.800 van de gemeenschap was uitgesloten. Het hof en de Hoge Raad oordeelden dat er sprake was van een samenstel van gelijktijdig verrichte rechtshandelingen⁷ die (naar de bedoeling van de ouders van de man) ertoe strekten dat het bouwterrein privé zou blijven. Het hof en de Hoge Raad pasten artikel 1:124 lid 2 BW (oud) *analoog* toe op de wettelijke gemeenschap van goederen. De man had middels het hem geschonken bedrag meer dan vijftig procent van het bouwterrein privé betaald. De vordering van de vrouw strandde, omdat de echtelijke woning in het privévermogen van de man viel, en er niets te *verdelen* viel.⁸

HET BOSSCHE ARREST

De woning, gebouwd in 2000, werd in 2015, samen met het bouwterrein, getaxeerd op € 225.000. Het bouwterrein was in 1999 door de man van zijn ouders gekocht voor € 40.800. Daarvan werd € 32.000 kwijtgeschol-

den. De bouw van deze echtelijke woning werd *volledig* gefinancierd uit gemeenschapsvermogen, met een door de gemeenschap geleend bedrag van in totaal € 174.000. Het hof wees de vordering van de vrouw af. Haar beroep, blijkbaar niet op Kriek/Smit maar op de redelijkheid en de billijkheid, faalde. De hypothecaire leningen waren volgens het hof weliswaar gemeenschapsmiddelen en op de man rustte ter zake van deze vermogensverschuiving van de gemeenschap naar privé een vergoedingsplicht, maar de man heeft aan zijn verplichting voldaan door te bewerkstelligen dat de vrouw is ontslagen uit haar hoofdelijke aansprakelijkheid en haar draagplicht voor die schulden. De vrouw heeft daarbij niet of onvoldoende duidelijk gemaakt welke financiële risico's zij zou hebben gelopen. Het is *niet* goed verdedigbaar dat een aanspraak op meedelen verloren zou gaan *enkel* door het ontslag uit de hoofdelijkheid, terwijl door de gemeenschap gedurende vijftien jaar een bedrag van € 174.000 aan het privévermogen van de man ter beschikking is gesteld, zonder welke terbeschikkingstelling de woning niet eens had kunnen worden gebouwd, nog los van het feit dat de vrouw in die periode schuldenaar was en dus financiële risico's liep.

MEEDELLEN HOOFDREGEL

De wettelijke (algehele/beperkte) gemeenschap van goederen is te beschouwen niet alleen als eigendomsgemeenschap, maar ook als een economische gemeenschap, met de echtgenoten, in economische zin, als gelijkelijk gerechtigde deelgenoten. In gevallen waarin gelden of goederen van de gemeenschap privé worden aangewend ten ►

behoefte van de echtelijke woning is het moeilijk te verenigen met de aard van een gemeenschap van goederen dat voordelen van die aanwending, bijvoorbeeld een waardestijging van die woning, uitsluitend in het privévermogen van de man óf de vrouw gaan vallen. Dat doet afbreuk aan de gedachte, bij een gemeenschap, van gezamenlijke vermogensvorming. Dat klemmt te meer nu in de praktijk *ons* huis vaak het belangrijkste vermogensbestanddeel is en het economisch nadeel van niet (kunnen) meedelen groot is. Ook het feit dat een uitgesloten bouwterrein geen *bate* van de gemeenschap is, is geen rechtvaardiging dat, als op die *bate* een echtelijke woning is gebouwd, met aanwending van gemeenschapsvermogen, de waardestijging van ook de echtelijke woning ten goede komt aan alleen het privévermogen van de ene echtgenoot. Dat doet geen recht aan de gezamenlijke keuze die echtgenoten hebben gemaakt voor een economische gemeenschap. Het belang van een erflater of schenker strekt niet verder dan dat de (toekomstige) waarde van alleen het uitgesloten goed privé blijft. Gelet op én het karakter van een gemeenschap van goederen, dat van samen delen uitgaat, en meedelen dus past in het systeem van de wet, én de (beperkte) strekking van een uitsluiting, dat alleen het uitgesloten goed privé blijft, pleit ik er daarom voor dat in *alle* gevallen waarin de *echtelijke woning* vóór 1 januari 2012 onderdeel is geweest van vermogensverschuivingen tussen een gemeenschapsvermogen en privévermogens een echtgenoot *steeds* meedeelt in de waardestijging, tenzij meedelen naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar is, en om die reden volstaan kan worden met terugbetaling van slechts het nomi-

nale bedrag. Mijn benadering komt in feite neer op het *omdraaien* van de jurisprudentiële Kriek/Smit-regel en het afscheid nemen van de regel dat, als het gaat om de echtelijke woning, met de enkele teruggave van het destijds verschaft bedrag kan worden volstaan.

Ik zou dezelfde benadering willen bepleiten voor het geval de echtelijke woning onderdeel is geweest van vermogensverschuivingen tussen enkel privévermogens, conform ook de uitkomst in de zaak-Kriek/Smit, waarin de Hoge Raad expliciet vermeldde dat het ging om een *echtelijke woning*.

AFRONDING

Het Bossche arrest wijst niet de goede richting. Het gaat als hoofdregel uit van *niet* meedelen. Ook al lijkt de Hoge Raad de echtgenoot die wil

meedelen in een waardestijging van *de echtelijke woning* niet onwelgezend en liep het in de zaak-Kriek/Smit en in de zaak in het arrest uit 2008 goed af en had het in de zaak in de beschikking uit 2015 ook goed kunnen aflopen, het voorkomt niet dat echtgenoten worden opgezadeld, als er een conflict is over het meedelen in een waardestijging van de echtelijke woning, met procedures waarvan de uitkomst, bij handhaving van de Kriek/Smit-benadering, telkens toch onzeker is. Er zijn afdoende redenen om van meedelen in de waardestijging, in plaats van *uitzondering*, de *hoofdregel* te maken, en voor advocaten om dat te blijven bepleiten.⁹ ■

Willem van Tongeren heeft een algemene praktijk in Twello, met onder meer de specialisatie erfrecht.

NOTEN

- 1 Gerechtshof 's-Hertogenbosch, 24 december 2019, ECLI:NL:GHSHE:2019:4666. Er is geen beroep in cassatie ingesteld.
- 2 Nagelaten of geschonken goederen zijn vanaf 1 januari 2018 van rechtswege uitgesloten van een sindsdien *beperkte* gemeenschap van goederen.
- 3 Hoge Raad 12 juni 1987, ECLI:NL:HR:1987:AC2558, *NJ* 1988,150, Kriek/Smit, met noot van E.A.A. Luijten. De man had met de opbrengst van de tot het privévermogen van de vrouw behorende echtelijke woning privé de opvolgende echtelijke woning aangeschaft, waarna hij vervolgens met de opbrengst van die woning wederom privé een andere woning aanschafte. De vrouw wilde, na de echtscheiding, meedelen in de waardestijging van hun (derde) echtelijke woning.
- 4 Wet van 18 april 2011 tot wijziging van de titels 6, 7 en 8 van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek (aanpassing wettelijke gemeenschap van goederen), *Staatsblad* 2011, 205, in werking getreden op 1 januari 2012.
- 5 Hoge Raad 15 februari 2008, ECLI:NL:HR:2008:BC1856.
- 6 Hoge Raad 1 mei 2015, ECLI:NL:HR:2015:1199, en *NJ* 2015/378, met instructieve noot van L.C.A. Verstappen. Zie ook A.J.M. Nuytinck, 'Woning, gefinancierd met grotendeels onder uitsluitingsclausule kwijtscholden geldlening, gemeenschappelijk of privé?', *AA* september 2015, p. 686 e.v.
- 7 De constructie van verkoop, lening, levering en (gedeeltelijke) kwijtschelding was vóór 2003 gangbaar ter vermijding, bij schenking van een bouwterrein, van een inferieure titel, na een terecht beroep op de legitieme, iets waaraan de Hoge Raad in zijn arrest ook refereerde.
- 8 Hoe hof en Hoge Raad zouden hebben beslist als de vrouw rechtstreeks een beroep op betaling van een deel van de waardestijging van de echtelijke woning zou hebben gedaan, weten we niet.
- 9 De Hoge Raad toonde al eerder durf toen hij artikel 1:124 lid 2 BW (oud) *analogo* toepaste op de wettelijke *algehele* gemeenschap van goederen.

ALS ADVOCaat SPECIALISEREN IN HET FAMILIE-ERFRECHT OF INTERNATIONAAL PRIVAATRECHT?

MEESTERS IN SCHEIDEN ERVEN EN MEDIATION

Als vFAS-er ...

- ... ben je specialist in het familie- en/of erfrecht
- ... kan je je verder specialiseren in het internationaal privaatrecht
- ... heb je een groot netwerk van collega specialisten
- ... heb je toegang tot een landelijk intervisie netwerk
- ... blijf je up to date door cursussen en landelijke events speciaal voor de vFAS leden
- ... ben je naast advocaat ook mediator
- ... neem je de hoogste standaard in acht omtrent de gedragscode voor advocaten en mediators
- ... mag je het NOvA-Keurmerk lid-specialisatievereniging voeren

Herken je jezelf en zie je de voordelen van bovenstaande zaken? Schrijf je dan nu in als lid en volg een van de specialisatie-opleidingen tot vFAS advocaat mediator.

... en welkom bij de vFAS!

Neem vandaag nog contact met ons op via info@verenigingfas.nl of via 070 - 3626215. Of kijk op verenigingfas.nl voor meer informatie.

www.verenigingfas.nl
www.verder-online.nl
www.erven-online.nl

NEDERLANDSE VERENIGING

Familie- en erfrecht
Advocaten
Scheidingsmediators

INHOUD

Kroniek Bestuursprocesrecht

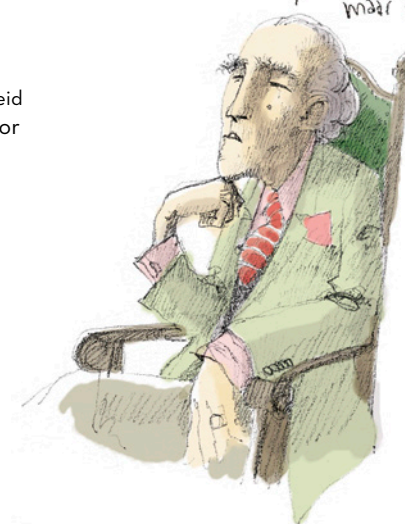
- 63** Bekendmaken, verzenden en ontvangen
- 64** Verschoonbaarheid
- 64** Belang
 - 64** Procesbelang
 - 65** Rechtstreeks, eigen, afgeleid en objectief belang
 - 65** Concurrentie
 - 65** Rechtspersonen, politieke partijen, herkenbaarheid en feitelijke werkzaamheden
 - 66** Afstand/gevolgen van enige betekenis
- 66** Bezwaarschriftprocedure
- 67** (Hoger) beroep
 - 67** Relativiteit
 - 67** Incidenteel hoger beroep
 - 67** Bewijsrecht
 - 67** Fuiken
 - 68** Finale geschilbeslechting
 - 68** Overige (hoger)-beroepsperikelen
- 69** Misbruik van procesrecht
- 69** Wraking
- 69** Coronarecht
- 70** Slot

Kroniek Insolventierecht

- 71** Procedures en faillissement
- 72** IPR
 - 72** Peeters/Gatzen-vordering
- 72** Werknemers en insolventie
- 73** Verrekening
- 74** Zekerheden
 - 74** Pand & hypotheek
 - 75** Nakoming en regres
 - 75** Borgtocht
- 76** Onrechtmatigheden
 - 76** Faillissementspauliana
 - 76** Selectieve betaling
 - 76** Bestuursaansprakelijkheid
- 76** Rechten en plichten curator
- 77** Aansprakelijkheid curator en advocaat
- 78** Wettelijke rente en boedelschulden
- 78** Afsluiting

Zet maar in de akte: dat het pandrecht zich ook strekt tot vestiging van pandrechten op alles en iedereen.

behalve mij, laat mij er maar buiten

Publicatiedatum 24 november 2020

100e jaargang

Het *Advocatenblad*, het blad voor de Nederlandse advocatuur, versijnt 10 keer per jaar en wordt uitgegeven door Boom juridisch. De van de Nederlandse orde van advocaten onafhankelijke redactie stelt de inhoud samen.

Hoofredacteur

Kees Pijnappels

Coördinatie

Sabine Droogleevert Fortuyn

Advocaat-redactieleden

Jan Wouter Alt, Aldert van der Bent, Yola Geradts, Karol Hillebrandt, Jack Linssen, Robert Malewicz, Coline Norde, Christiane Verfuurden, Paulien Willemsen, Rogier Wolf

Beeldredactie

Charlotte Helmer

Illustraties

Floris Tilanus

Vormgeving

Textcetera, Den Haag

Eindredactie

Tatiana Scheltema

Correctie

Sandra Braakmann

Druk

Wilco, Amersfoort

Citeerwijze

Adv.bl. 2020-9, Bestuursprocesrecht, p.

Adv.bl. 2020-9, Insolventierecht, p.

Aan dit nummer werken mee

Matthieu Brink, Marieke Dankbaar, Floris Dix, Rachel Hoeneveld, Jaap van der Meer, Laurien Mulder, Bastiaan Rolevink, Mark Schollen, Bart Smink, René Smink, Sandra Tijssen-Dellemijn, Suzan Winkels-Koerselman

Redactionele bijdragen

Bijdragen kunnen naar redactie@advocatenorde.nl.

Per 500 woorden leveren deze 1 opleidingspunt op.

De redactie heeft het recht bijdragen in te korten.

De redactie is telefonisch bereikbaar op nummer 070 - 335 35 70.

Boom juridisch

Selma Soetenhorst-Hoedt (uitgever)

Bureau van de orde

Neuhuyskade 94, 2596 XM Den Haag, postbus 30851, 2500 GW Den Haag, info@advocatenorde.nl, 070-335 35 35, helpdesk: helpdesk@advocatenorde.nl, 070-335 35 54.

Abonnementen

De abonnementsprijs bedraagt € 240 per jaar (excl. btw, incl. verzendkosten). Een abonnement biedt u naast de gedrukte nummers tevens het online-archief vanaf 2001 én een e-mailtendering. Kijk op www.advocatenblad.nl voor meer informatie en het afsluiten van een abonnement. Abonnementen kunnen op elk gewenst tijdstip ingaan en worden stilzwijgend verlengd, tenzij het abonnement schriftelijk wordt opgezegd. Na afloop van het eerste

abonnementsjaar dient u rekening te houden met een opzegtermijn van één maand. Kijk op www.tijdschriften.boomjuridisch.nl voor meer informatie. Wilt u een abonnement afsluiten of heeft u vragen? Neem dan contact op via klantenservice@boomdenhaag.nl of via telefoonnummer 070-330 70 33.

Adreswijzigingen

Boom juridisch via klantenservice@boomdenhaag.nl of via telefoonnummer 070-330 70 33.

Adreswijzigingen van advocaten:

adres@advocatenorde.nl.

Media-advises

Maarten Schüttel

Advertentiedeelname

Capital Media Services B.V., Staringstraat 11, 6521 AE Nijmegen
Tel. 024 - 360 77 10, mail@capitalmediaservices.nl

Behoudens door de Auteurswet gestelde uitzonderingen, mag niets uit deze uitgave worden vervoelvoudigd of openbaar gemaakt zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, aanvaarden de auteur(s), redacteur(en) en uitgever geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten of onvolkomenheden. Het al dan niet op verzoek van de redactie aanbieden van artikelen aan het *Advocatenblad* impliceert toestemming voor openbaarmaking en vervoelvoudiging t.b.v. de (elektronische) ontsluiting van (delen van) het *Advocatenblad* in enige vorm.

KRONIEK BESTUURSPROCESRECHT

Dit jaar analyseerden wij het bestuursprocesrecht aan de hand van de uitspraken die in de *Jurisprudentie Bestuursrecht (JB)* en de *AB Rechtspraak Bestuursrecht (AB)* tussen juli 2019 en september 2020 zijn verschenen. De aandacht voor bekendmaken, verzenden en ontvangen, en voor het belanghebbendebegrip blijft onverminderd bestaan. Andere, in voorgaande jaren behoorlijk uitgebreid beschreven onderwerpen, haalden dit jaar gewoonweg niet 'the cut'. Zo is digitaliteit van de lijst gevallen, is de verzoekschriftprocedure nog steeds te onbekend en kwam de goede procesorde ook minder uit de verf. Dat betekent niet dat er geen uitspraken over zijn gedaan, maar dat er gewoonweg te weinig nieuws over te melden is. Het besluitbegrip wordt – overigens net als voorgaande jaren – evenmin behandeld. Ook het vreemdelingenrecht valt vanwege de vaak afwijkende procesregels buiten de boot. De coronacrisis is natuurlijk nieuw: aan het eind van de Kroniek wordt aan de eerste uitspraken in dat kader, die betrekking hebben op het procesrecht, aandacht besteed. Maar we trappen dit jaar af met het bekendmaken, verzenden en ontvangen, en daarmee met het wel zeer in het oog springende oordeel dat PostNL niet langer het alleenrecht als erkende postbezorger heeft!

DOOR / MARIEKE DANKBAAR, RACHEL HOENEVELD & LAURIEN MULDER

BEKENDMAKEN, VERZENDEN EN ONTVANGEN

De belangrijkste ontwikkeling in deze Kroniekperiode voor wat betreft verzenden en ontvangen, is de erkenning van andere postbezorgers dan PostNL. De Centrale Raad ging op 16 juni 2020 om: onder 'ter post bezorgd' van artikel 6:9, lid 2 Algemene wet bestuursrecht (Awb) wordt niet langer uitsluitend verzending via Post NL verstaan (ECLI:NL:CRVB:2020:1207).¹ De Afdeling oordeelde op 15 juli 2020 gelijkluidend, zie ABRvS 15 juli 2020 (ECLI:NL:RVS:2020:1682).² Daarnaast zijn er verschillende uitspraken verschenen over verzendadministraties van bestuursorganen. In CRvB 28 april 2020 (ECLI:NL:CRVB:2020:1045)³ stelde iemand dat hij een niet-aangetekend verzonden besluit niet had ontvangen, zodat het bestuursorgaan in

beginsel aannemelijk moest maken dat het besluit wel op het adres van de geadresseerde was ontvangen. Bij verzending ter post naar het juiste adres wordt vermoed dat het stuk is ontvangen. Maar dan moet wel sprake zijn van een deugdelijke verzendadministratie. Hier gaat het in voornoemde uitspraak mis, hoewel de Centrale Raad in een eerdere uitspraak dezelfde verzendadministratie als voldoende deugdelijk had beoordeeld. Uit de overgelegde schermprint kon niet worden afgeleid dat het besluit daadwerkelijk ter verzending aan PostNL was aangeboden, oordeelde de Centrale Raad nu. Bij een handmatig verzendproces, waarbij in de postkamer brieven in een postzak van PostNL worden gedeponeerd, zal voor iedere brief moeten worden geregistreerd dat en wanneer de brief in de postzak is gedaan.

Toch hoeft niet altijd elke brief afzonderlijk te worden geregistreerd, zo blijkt uit CRvB 16 april 2019 (ECLI:NL:CRVB:2019:1318).⁴ Het registratiesysteem Socrates bundelt de aangemaakte documenten in een *batch*, in dit geval 714 documenten. Deze *batch* is blijkens een e-mail van PostNL ontvangen en er waren 714 documenten ingelezen. Het college had met deze wijze van verzending en overgelegde stukken aannemelijk gemaakt dat het besluit ook echt ter post was bezorgd. Ook de Sociale Verzekeringsbank (SVB) werkt met schermprintjes om haar punt te maken, maar komt daar niet mee weg (CRvB 11 juli 2019, ECLI:NL:CRVB:2019:2265).⁵ Volgens de SVB impliceert het feit dat de besluiten op een bepaalde datum zijn opgeslagen in het digitale dossier dat de besluiten ook daadwerkelijk zijn opgemaakt, geprint en ter postbezorging zijn aangeboden. De Centrale Raad was niet onder de indruk en oordeelde dat uit de beschreven wijze van verzenden niet blijkt dat de besluiten op de bedoelde datum ook feitelijk zijn verzonden. In fiscale boetezaken lag het voorgaande tot voor kort anders. De Hoge Raad had eerder geoordeeld dat uit artikel 6 EVRM volgt dat het niet voor risico van de belastingplichtige kan komen als hij stelde dat zijn termijnoverschrijding niet aan hem te wijten was, terwijl omtrent de juistheid van die stelling geen zekerheid viel te verkrijgen. Thans is de Hoge Raad van oordeel, in het arrest van 5 juli 2019 (ECLI:NL:HR:2019:1102),⁶ dat de verzending van een stuk per post het vermoeden van ontvangst rechtvaardigt (zoals de andere bestuursrechters al vonden). Het ligt op de weg van de belanghebbende die de ontvangst van een door de Belastingdienst verzonden stuk ontkent, om dit vermoeden te ontzenuwen. Kan de belanghebbende aantonen dat de ontvangst van het besluit redelijkerwijs kan worden betwijfeld, dan zal de inspecteur nader bewijs moeten leveren.

VERSCHOONBAARHEID

De jurisprudentie omtrent verschoonbaarheid van termijnoverschrijding sluit aan op het voorgaande thema. Het laatstgenoemde arrest van de Hoge Raad betekende niet dat een heffingsambtenaar een bezwaarde niet-ontvankelijk kon verklaren zonder nader onderzoek. In het arrest van 18 oktober 2019 (ECLI:NL:HR:2019:1595)⁷ oordeelde de Hoge Raad dat de heffingsambtenaar onderzoek moest doen naar de verschoonbaarheid van termijnoverschrijding. Dat is niet anders als het bezwaar is ingediend door een beroepsmatig optredende gemachtigde. Er is ook veel te doen geweest om de e-mailservice van www.overheid.nl, onder meer over de daarbij aan te vinken onderdelen (ABRvS 22 januari 2020, ECLI:NL:RVS:2020:175).⁸ Appellanten hadden aangevoerd dat zij erop hadden vertrouwd dat zij door aanmelding bij de e-mailservice bericht zouden krijgen van de verlening van een vergunning. Dat bericht was niet ontvangen en hun bezwaar was daardoor te laat. De Afdeling overwoog dat de enkele omstandigheid dat appellanten zich hadden aangemeld bij de e-mailservice niet betekende dat zij erop mochten vertrouwen dat zij op de hoogte zouden worden gehouden van alle voor hen mogelijk relevante besluiten. Appellanten houden steeds een eigen verantwoordelijkheid om op de hoogte te geraken van verlening van vergunningen. Toch kunnen bijzondere omstandigheden dit anders maken. Het college had in dit geval medegedeeld dat appellanten van de e-mailservice konden uitgaan. Appellanten hadden alle opties aangevinkt voor berichten over vergunningen in hun omgeving. De betreffende vergunning was echter door de gemeente onder het kopje 'overig' en subcategorie 'voorzichting' geplaatst. Het kan appellanten niet worden aangerekend dat zij deze categorieën niet hadden aangevinkt, zodat de termijnoverschrijding verschoonbaar was.

Een ander geval waarin de burger toch mocht vertrouwen op de e-mailservice van www.overheid.nl was die in ABRvS 12 juni 2019 (ECLI:NL:RVS:2019:1887).⁹ Voor eventuele belanghebbenden is het in het geval van bestemmingsplannen op zijn minst van belang dat de aanduiding van het plangebied voldoende bepaald is. Daar ging het in deze uitspraak mis. In dit geval kon uit de e-mail niet worden opgemaakt dat het plan betrekking had op een veel groter gebied dan in de locatieomschrijving was omschreven. Appellant en anderen waren hierdoor op het verkeerde been gezet, zodat hen niet kon worden verweten dat zij geen zienswijze over het ontwerpplan naar voren hadden gebracht. Gelredome had juist ten onrechte nagelaten om op www.overheid.nl te kijken. Zij maakte te laat bezwaar, maar de termijnoverschrijding was volgens haar verschoonbaar, omdat het college niet had mogen volstaan met een elektronische publicatie van de verleende omgevingsvergunningen. Zoals inmiddels bekend, kan worden volstaan met alleen een elektronische publicatie als dit bij wettelijke voorschrift is geregeld, zo volgt uit artikel 2:14, lid 2 Awb. In dit geval gaf de gemeentelijke verordening de mogelijkheid om elektronisch te publiceren, maar schreef dat niet dwingend voor. Daarom had niet volstaan mogen worden met alleen elektronische publicatie. De termijnoverschrijding was toch niet verschoonbaar, omdat in het huis-aan-huisblad was vermeld dat besluiten te vinden waren op www.overheid.nl, en Gelredome had daar dus best een blik op kunnen werpen (ABRvS 30 oktober 2019, ECLI:NL:RVS:2019:3628).¹⁰

BELANG

Procesbelang

Uit een uitspraak van het College van Beroep voor het bedrijfsleven (Cbb) van 30 juli 2019 blijkt dat het mogelijk is een procesbelang te hebben bij

een boete van 0 euro. Ondernemingen waar een besluit tot is gericht en waarbij is vastgesteld dat zij een overtreding hebben begaan, kunnen er belang bij hebben daartegen beroep in te stellen, in ieder geval voor zover het gaat om de vaststelling dat een overtreding heeft plaatsgevonden en dat zij overtreder zijn (ECLI:NL:CBB:2019:329).¹¹

Rechtstreeks, eigen, afgeleid en objectief belang

Het enkele feit dat sprake is van een contractuele relatie tussen degene tot wie een besluit is gericht en een derde, betekent niet dat het belang van die derde bij dat besluit reeds daarom als een afgeleid belang moet worden aangemerkt. Onderzocht moet worden of die derde los van die contractuele relatie ook een zelfstandig direct eigen belang heeft bij het besluit. Zowel de Centrale Raad als de Afdeling heeft hierover een aantal uitspraken gedaan. Zo kan een garantsteller belanghebbende zijn bij een uitkeringsbesluit gericht aan een werknemer van een inmiddels failliete werkgever (CRvB 5 maart 2019, ECLI:NL:CRVB:2019:655)¹² en een exploitant van een zorgcentrum bij een besluit gericht aan een cliënt waarbij is medegedeeld dat geen zorg mag worden ingekocht bij het zorgcentrum (CRvB 5 maart 2019, ECLI:NL:CRVB:2019:669).¹³ Ook een vakbond, in casu de Kunstenvakbond als belangenbehartiger voor de fundamentele rechten (namelijk het recht op arbeid) van de orkestleden van het Metropole Orkest, kan ontvankelijk zijn in een beroep tegen een subsidiebesluit. Het orkest zelf is weliswaar direct belanghebbende, maar de orkestleden worden in hun fundamentele recht op arbeid door het subsidiebesluit geraakt (ABRvS 2 juni 2019, ECLI:NL:RVS:2019:1984; zie ook: ABRvS 26 juni 2019, ECLI:NL:RVS:2019:2022 en ECLI:NL:RVS:2019:2022).¹⁴ Het maakte overigens geen verschil dat de Kunstenvakbond de belangen van

ongeveer tien leden behartigde; dit is voldoende om te spreken van een collectief belang. Daarentegen hebben aandeelhouders, die alleen indirect in hun vermogen geraakt worden door (subsidie)besluiten, geen rechtstreeks belang (CBB 29 oktober 2019, ECLI:NL:CBB:2019:539).¹⁵ Dit betekent niet dat een economisch belang nooit een rechtstreeks belang omhelst. De Afdeling besliste namelijk dat een persoon die een voorkeursrecht had op een perceel, dus nog geen eigenaar was, maar wel in overleg was geweest met het gemeentebestuur over de door hem gewenste woning, een economisch belang had bij het besluit en als belanghebbende moest worden aangemerkt (ABRvS 29 januari 2020, ECLI:NL:RVS:2020:300).¹⁶ Onder omstandigheden kan door de bestuursrechter overigens worden afgezien van de ambtshalve beoordeling van de ontvankelijkheid: uit een uitspraak van de Afdeling van 17 april 2019 bleek dat dat aan de orde was bij 111 'potentiële belanghebbenden' namens wie het beroep mede werd ingesteld. Daarbij was van belang dat de beoordeling van de ontvankelijkheid een vergaand onderzoek zou vergen. Omdat de beroepsgronden sowieso inhoudelijk behandeld zouden worden vanwege de ontvankelijkheid van de appellant, die ook namens de 111 bewoners beroep instelde, zou daar geen meerwaarde uit voortvloeien (ABRvS 17 april 2019, ECLI:NL:RVS:2019:1263).¹⁷

Concurrentie

Een concurrent moet een rechtstreeks en actueel belang hebben bij de vaststelling van een bestemmingsplan of van een wijzigingsplan. Een concurrent die opkomt tegen een wijzigingsplan waarbij een uit te werken bestemming wordt vastgesteld, had nog geen belang daarbij omdat het ging om een onzekere, toekomstige ontwikkeling, zo oordeelde de Afdeling in haar uitspraak van 27 november 2019 (ECLI:NL:RVS:2019:3988).¹⁸

Voor de belanghebbendheid van een concurrent bij een toewijzingsbesluit van een schaarse vergunning, gericht aan een ander geldt: aan de concurrent kan de extra eis worden gesteld dat zij ook een aanvraag voor de vergunning heeft ingediend wil zij als belanghebbende in een procedure tegen het besluit kunnen opkomen. In het kader van de gunningsprocedure had een beroep kunnen worden gedaan op (fundamentele) rechten op grond van het Unierecht. Daarom staat het Unierecht niet in de weg aan de niet-ontvankelijkverklaring (Rechtbank Den Haag, 30 april 2019, ECLI:NL:RBDHA:2019:4226).¹⁹

Rechtspersonen, politieke partijen, herkenbaarheid en feitelijke werkzaamheden

De Klimaatpartij is een politieke partij en als eerder overwogen, kan een politieke partij als belanghebbende niet ter bescherming van algemene en collectieve belangen opkomen tegen een besluit, omdat de woorden 'in het bijzonder' aan het slot van artikel 1:2 lid 3 Awb zich daartegen verzetten. Dat de Klimaatpartij zich als *one-issue* partij profileert, betekent niet dat zij rechtstreeks in haar belang wordt getroffen door een besluit dat zich met dat ene issue niet zou verdragen. Daarvoor is het focuspunt van de partij toch nog wat te diffuus (ABRvS 13 november 2019, ECLI:NL:RVS:2019:3833).²⁰ Een actiegroep op Facebook kan wel belanghebbende zijn bij een bestemmingsplan: ook andere entiteiten dan natuurlijke personen en rechtspersonen kunnen immers belanghebbende zijn. Aan deze andere entiteiten wordt wel de eis gesteld dat zij herkenbaar zijn in het rechtsverkeer. Daarbij kan bij Facebookgroepen gedacht worden aan eenzelfde doel, meerdere kernleden rondom de Facebookpagina, een ledenbestand, informatieverspreiding op de Facebookpagina, het organiseren van demonstraties, de verkoop van promotiemateriaal om de kosten van

de actiegroep te dekken, inspraak/overleg enzovoort (ABRvS 30 april 2019, ECLI:NL:RVS:2019:1399).²¹ Daarentegen was een werkgroep die opkwam tegen de vaststelling van een bestemmingsplan voor een begraafplaats onvoldoende herkenbaar in het rechtsverkeer (ABRvS 22 januari 2020, ECLI:NL:RVS:2020:213).²² Opvallend was een uitspraak van de Afdeling waarbij de Vereniging van Deelgenoten Texel beroep had ingesteld tegen een wijzigingsplan. De Afdeling oordeelde dat, hoewel de zienswijze en het beroep waren ingediend door de vereniging, de afzonderlijke eigenaren van de naastgelegen percelen (in de stukken benoemd met nummers) belanghebbend waren. Het beroep werd dus toegerekend aan de afzonderlijke eigenaren (ABRvS 19 februari 2020, ECLI:NL:RVS:2020:490).²³

Afstand/gevolgen van enige betekenis

In ABRvS 25 september 2019 (ECLI:NL:RVS:2019:3258)²⁴ overweegt de Afdeling nog eens hoe het zit met gevolgen van enige betekenis: als uitgangspunt geldt dat degene die rechtstreeks feitelijke gevolgen ondervindt van een door een besluit toegestane activiteit, in beginsel belanghebbende is bij dat besluit. Het criterium 'gevolgen van enige betekenis' dient als correctie op dit uitgangspunt. Gevolgen van enige betekenis ontbreken indien de gevolgen wel zijn vast te stellen, maar de gevolgen van de activiteit voor de woon-, leef- of bedrijfssituatie van betrokkene dermate gering zijn dat een persoonlijk belang bij het besluit ontbreekt. Daarbij wordt acht geslagen op de factoren afstand tot, zicht op, planologische uitstraling van en milieugevolgen waarbij die factoren zo nodig in onderlinge samenhang worden gezien. Ook aard, intensiteit en frequentie van de feitelijke gevolgen kunnen van belang zijn. De uitspraken over 'gevolgen van

enige betekenis' zijn inmiddels talrijk, maar ook nogal casuïstisch. We lichten er een paar uit. In een uitspraak van de Afdeling van 29 mei 2019 (ECLI:NL:RVS:2019:1787)²⁵ oordeelde de Afdeling dat voor de kring van belanghebbenden bij een milieuneutrale veranderingsvergunning bepalend is welke feitelijke gevolgen de inrichting na verandering ervan naar verwachting zal veroorzaken, niet welke gevolgen de inrichting, binnen de grenzen van haar vergunning, mag veroorzaken. Appellante viel hierdoor buiten de boot en de bestuursrechter had dit ambtshalve geoordeeld. Appellante vond dit in strijd met het verbod op *reformatio in peius*. De Afdeling oordeelde echter dat de rechtbank niet onjuist had gehandeld, ongeacht het feit dat appellante daardoor in een nadeligere positie was geraakt. Het verbod van *reformatio in peius* geldt namelijk niet voor ambtshalve te toetsen onderwerpen.

De Afdeling oordeelde in een andere kwestie dat voor de belanghebbendheid bij een kapvergunning niet alleen relevant is dat de partij zicht heeft op de bomen en/of in de directe omgeving van de bomen woont, maar ook dat de kap van de bomen gevolgen van enige betekenis heeft voor de luchtkwaliteit bij de woning (ABRvS 25 september 2019, ECLI:NL:RVS:2019:3258).²⁶ In de door het bevoegd gezag overgelegde notitie stond overigens dat de bomen langs de Industrierweg nauwelijks bijdroegen aan een betere luchtkwaliteit en dat dit zeker niet het geval was bij de verder weg gelegen woning van de klager. Zo kreeg het college toch gelijk. Opvallend is dat er steeds meer gevraagd lijkt te worden van potentiële belanghebbenden, als de 'enige betekenis' van de gevolgen in twijfel wordt getrokken. Denk aan geluids- of geurrapporten, die kennelijk nodig zijn om te bewijzen dat je wel degelijk hinder ondervindt (zie de hiervoor genoemde ECLI:NL:RVS:

2019:3258, maar ook ABRvS 15 april 2020, ECLI:NL:RVS:2020:1077).²⁷

BEZWAARSCHRIFT-PROCEDURE

Een bezwaarschrift moet je soms willen herkennen. Een bezwaar, verwoord op een formulier 'Aanvraag deskundigenoordeel door werknemer', is wel degelijk een bezwaarschrift (CRvB 28 augustus 2019, ECLI:NL:CRVB:2019:2848).²⁸ Tussen de uitnodiging voor een hoorzitting en de hoorzitting zelf zit soms erg weinig tijd; in het geval van appellant in CRvB 25 februari 2020 (ECLI:NL:CRVB:2020:442)²⁹ nog geen week. De Centrale Raad overwoog: 'Hoewel in de Awb geen termijn is genoemd voor het uitnodigen voor de hoorzitting, volgt uit het feit dat belanghebbenden tot tien dagen voor het horen nadere stukken kunnen indienen, dat deze termijn in elk geval langer dan tien dagen moet zijn.' Als een van de leden van een externe adviescommissie tijdens de hoorzitting verhinderd is, hoeft dat niet te betekenen dat is gehandeld in strijd

u kunt tot tien dagen na deze hoorzitting nog stukken indienen waarvan wij daardoor geen kennis meer kunnen nemen...

met de wet. Wel is vereist dat de voorzitter aan het begin van de hoorzitting bekendmaakt dat één van de leden is verhinderd, en dat vervolgens met transparantie en zorgvuldigheid alle commissieleden worden betrokken bij het vervolg (CRvB 8 maart 2018, ECLI:NL:CRVB:2018:680,³⁰ zie ook: CRvB 16 april 2019, ECLI:NL:CRVB:2019:1527).³¹ Ook in bezwaar geldt het verbod op *reformatio in peius*: de wetgever heeft met artikel 7:11 Awb – de volledige heroverweging – tot uitdrukking willen brengen dat onderdelen van het besluit die losstaan van de aangevoerde bezwaren, niet mogen worden heroverwogen en dat het besluit niet ten nadele van de bezwaarde mag worden gewijzigd. Als dat toch gebeurt, moet het bestuursorgaan aannemelijk maken dat ook los van de bezwaarprocedure mocht worden teruggekomen van het oorspronkelijke besluit (CRvB 30 april 2020, ECLI:NL:CRVB:2020:1062).³²

(HOGER) BEROEP

Relativiteit

Relativiteit blijft ingewikkeld: zo was daar een appellante die op zes meter (!) van het Natura 2000-gebied Duinen Den Helder-Callantsoog woonde, en een beroep deed op de normen uit de Wet natuurbescherming (Wnb). De Afdeling oordeelde dat door de zeer korte afstand tot het gebied het belang van appellante bij het behoud van een goede kwaliteit van haar woonomgeving zodanig verweven was met de algemene belangen die de Wnb beoogt te beschermen, dat de betrokken normen van de Wnb ook strekken tot bescherming van haar belangen (ABRvS 22 april 2020, ECLI:NL:RVS:2020:1110).³³ Voor de toepassing van het relativiteitsvereiste moet ten aanzien van de algemene belangen die worden beschermd door de Monumentenwet 1988, onderscheid worden gemaakt tussen monumentale waarden van de gebouwde omgeving en archeolo-

gische monumenten. Eerstgenoemde kunnen verweven zijn met het woon- en leefklimaat van natuurlijke personen; bij archeologische monumenten kan dat niet (want zij zijn boven de grond niet zichtbaar). De term ‘cultuurhistorische waarden’ kan slaan op monumentale waarden van de gebouwde omgeving alsook op archeologische waarden. Het is in feite een verzamelterm. Voor zover (bestemmingsplan)regels betrekking hebben op de bescherming van cultuurhistorische waarden, zal in de context van het relativiteitsvereiste dus moeten worden onderzocht in hoeverre het gaat om monumentale waarden van de gebouwde omgeving en/of archeologische waarden. Beschermde stads- of dorpsgezichten zijn als zodanig aangewezen vanwege de monumentale waarde van de gebouwen die samen het stadsgezicht vormen. Bestemmingsplanregels die de waarde van het beschermde stads- of dorpsgezicht beschermen, kunnen verweven zijn met het woon- en leefklimaat van natuurlijke personen, zodat het relativiteitsvereiste aan een geslaagd beroep op die planregels niet in de weg staat (ABRvS 16 januari 2019, ECLI:NL:RVS:2019:116).³⁴

Incidenteel hoger beroep

Incidenteel hoger beroep brengt ons nog maar incidenteel interessante uitspraken. CRvB 4 december 2019 (ECLI:NL:CRVB:2019:3920)³⁵ is er zo eentje, waaruit maar weer eens blijkt dat je niet rustig kunt afwachten wat de wederpartij met een uitspraak doet. De Centrale Raad overwoog dat de aanleiding voor het instellen van incidenteel hoger beroep moet zijn gelegen in het door een andere partij ingestelde hoger beroep (het principaal hoger beroep). Het incidenteel hoger beroep is niet bedoeld om een partij, die door de uitspraak van de rechtbank in een nadeliger positie is geraakt en zelf geen hoger beroep heeft ingesteld, alsnog een beroeps-

termijn te gunnen. Het incidenteel hogerberoepschrift dat feitelijk het principale beroep ondersteunt, moest worden aangemerkt als een principaal hogerberoepschrift, en is dan dus te laat ingediend.

Bewijsrecht

Uit het arrest van het EHRM van 15 maart 2016, *Gillissen/Nederland*, kan niet worden afgeleid dat het recht op een eerlijk proces met zich brengt dat de rechter in alle gevallen moet voldoen aan een verzoek van een partij om personen als getuige op te roepen, zo overwoog de Centrale Raad in de uitspraak van 8 januari 2020 (ECLI:NL:CRVB:2020:18).³⁶ De Centrale Raad overwoog verder dat de rechter mag afzien van het oproepen van getuigen als de verklaring niet noodzakelijk is voor de vaststelling van de relevante en in geschil zijnde feiten (CRvB 14 mei 2019, ECLI:NL:CBB:2019:201).³⁷ Hoe zit het dan als de rechter zelf een getuige wil oproepen? Indien een (voorwaardelijk) bewijsaanbod is gedaan, kan de rechter in de regel volstaan met de mededeling dat hij gelegenheid biedt tot uitvoering van dat aanbod. Het staat de rechter vrij alleen dan (zelf) een getuige op te roepen indien hem dit in het kader van de op hem rustende taak zinvol voorkomt. De Hoge Raad zette in het arrest van 15 november 2019 nog eens uiteen hoe het zit met het oproepen, meebrengen en horen van getuigen (ECLI:NL:HR:2019:1786).³⁸

Fuiken

De heroverweging in bezwaar is slechts in die zin beperkt dat onderdelen van het bestreden besluit die geheel los van het aangevoerde bezwaar staan, in beginsel buiten beschouwing blijven en dat er een verbod van *reformatio in peius* geldt (zie ook hiervoor). Een besluit op grond van de Wet WIA, zoals dat in de uitspraak van 21 augustus 2019 aan de orde was, kent één ondeelbaar rechts-

gevolg. Het gaat om toekenning van een uitkering met inachtneming van een bepaald arbeidsongeschiktheidspercentage, dan wel om weigering van een uitkering. Zo'n besluit is dus niet op te delen in van elkaar te onderscheiden besluitonderdelen en er bestaat dan ook geen fuik (CRvB 21 augustus 2019, ECLI:NL:CRVB:2019:2783).³⁹

Finale geschilbeslechting

Het zelf voorzien door de rechter is niet alleen voorbehouden in gevallen waarin maar één mogelijke beoordeling resteert. Ook als het college van burgemeester en wethouders (het college) beoordelingsvrijheid heeft, hoeft dat de rechter er niet van te weerhouden zelf in de zaak te voorzien (CRvB 19 september 2019, ECLI:NL:CRVB:2019:3090).⁴⁰ De rechtbank zag kennelijk geen mogelijkheid voor herstel van het gebrek in het besluit, zodat deze het besluit om een ambtenaar te verplichten andere werkzaamheden uit te voeren, vernietigde. De Afdeling verleende nog net niet zelf de vergunning in de uitspraak van 24 december 2019 (ECLI:NL:RVS:2019:4403).⁴¹ Het college weigerde een omgevingsvergunning te verlenen om een shortstaybedrijf en kantoorruimte om te zetten naar een hotelfunctie, zelfs nadat de Afdeling al tweemaal een bestuurlijke lus had toegepast. De derde keer besliste de Afdeling dat het college binnen zes weken een omgevingsvergunning moest verlenen. Ook in ABRvS 11 maart 2020 (ECLI:NL:RVS:2020:720)⁴² pakte de Afdeling flink door, vernietigde de uitspraak van de rechtbank en herriep het boetebesluit dan maar zelf. De rechtbank had ten onrechte geen toepassing gegeven aan artikel 8:72a Awb. Deze bepaling geeft geen ruimte om bij vernietiging van de oplegging van een bestuurlijke boete een opdracht te geven om een nieuw besluit te nemen. De rechtbank had zelf, zoals het boeteprocesrecht voorschrijft, een beslissing over het opleggen van de boete moeten nemen.

Overige (hoger)beroepsprikelen

Dit thema is een beetje een vergaarbak aan toch best relevante en interessante uitspraken. We doen ons best er enige orde in aan te brengen. Oplettendheid blijft geboden wanneer het college zelf beroep instelt bij de rechtbank of de Afdeling. Op grond van artikel 160 Gemeentewet is een procesbesluit vereist voor het voeren van rechtsgedingen. Dit is niet vereist wanneer het college verweer voert. Als het echter incidenteel appel instelt, is een procesbesluit wel vereist en moet dit tijdig zijn genomen, zo blijkt uit ABRvS 22 april 2020 (ECLI:NL:RVS:2020:1104).⁴³ Als het besluit onbevoegd is genomen, is bekrachtiging achteraf niet mogelijk! Als je wordt opgeroepen om ter zitting te verschijnen, dan doe je er goed aan daar gehoor aan te geven. Op grond van artikel 8:31 Awb en artikel 8:108 lid 1 Awb, trekt de rechter immers uit het niet verschijnen de gevolgtrekkingen die hem geraden voorkomen. De waarschuwing geldt zeker indien je als bestuursorgaan wordt opgeroepen. De Centrale Raad had een college opgeroepen om meer duidelijkheid te krijgen over de motivering van het bestreden besluit, meer in het bijzonder over de invulling van de beslissingsruimte van het college. Het college was niet verschenen. Daardoor was onvoldoende gebleken dat het college de rechtstreeks betrokken belangen had afgewogen; vernietiging volgde (CRvB 2 oktober 2019, ECLI:NL:CRVB:2019:3171).⁴⁴ Als je je kans hebt laten lopen om bezwaar of beroep in te stellen als belanghebbende, kom je ook niet meer binnen als derde partij: CRvB 24 april 2019 (ECLI:NL:CRVB:2019:1627).⁴⁵ Door beperkte kennisneming van de stukken toe te staan, kunnen fundamentele beginselen van procesrecht in het gedrang komen. De rechtbank had in CRvB 16 mei 2019 (ECLI:NL:CRVB:2019:1710)⁴⁶ haar oordeel in een ambtenarenzaak gebaseerd op stukken waarvan de Centrale Raad,

anders dan de rechtbank, had beslist dat beperkte kennisneming juist niet gerechtvaardigd was. Dat betekende dat aan appellant in beroep bij de rechtbank en in bezwaar ten onrechte kennisneming van een deel van de processtukken was onthouden. De aangevallen uitspraak werd daarom vernietigd en dat gold ook voor het bestreden besluit in bezwaar. De Centrale Raad bekeek overigens wel of de rechtsgevolgen van het bestreden besluit in stand konden blijven. Hard op het proces, zacht op de zaak, zeg maar.

In ABRvS 6 november 2019 (ECLI:NL:RVS:2019:3712)⁴⁷ kwam een appellant op tegen een omgevingsvergunning voor de bouw van zorgappartementen. Bij tussenuitspraak had de rechtbank het college in de gelegenheid gesteld een gebrek te herstellen. Het college deed dat en partijen mochten daarop natuurlijk reageren. Appellant betoogde echter dat hij niet de gelegenheid had gekregen te reageren op de reactie van vergunninghouder en vond dat hij daardoor onvoldoende zijn standpunt had kunnen geven. De Afdeling vond dat niet zo'n probleem. De bestuursrechter kan na ontvangst van de zienswijzen van partijen bepalen dat een nieuw onderzoek ter zitting achterwege blijft en het onderzoek sluiten. Er bestaat geen wettelijke verplichting om partijen in de gelegenheid te stellen een reactie te geven op de zienswijzen van de andere partijen. Die verplichting is er dus kennelijk niet, maar naar onze mening kan het best onredelijk uitpakken als je als eisende partij niet meer in de gelegenheid wordt gesteld jouw visie op de nieuwe stellingen van de vergunninghouder te geven.

Indien het bestuursorgaan zelf hoger beroep in stelt, maar ook een nieuw besluit neemt, wordt op grond van artikel 6:19 Awb het beroep van betrokkene tegen het nieuwe besluit geacht mede onderwerp te zijn geworden van het geding in hoger

beroep. Door vervolgens zelf het eigen hoger beroep in te trekken kan dat van rechtswege lopende beroep van de betrokkene echter niet van het toneel verdwijnen. Als gevolg van die intrekking is het geding vervolgens wel beperkt tot het beroep van betrokkene tegen het nieuwe besluit. Maar dan moet je als betrokkene wel gronden aanvoeren tegen het nieuwe besluit en ter zitting verschijnen. Doe je dat niet, dan is het *much ado about nothing* en wordt het beroep gewoon ongegrond verklaard (CRvB 14 april 2020, ECLI:NL:CRVB:2020:1044).⁴⁸

MISBRUIK VAN (PROCES)RECHT

Ook de afgelopen kroniekperiode is misbruik van recht een terugkerend fenomeen gebleken; erg vaak in samenhang met overvloedige Wob-verzoeken. In het geval waarin een ontslagen ex-ambtenaar zijn oud-werkgever bestookte met 96 Wob-verzoeken, 35 Wbp-verzoeken en 11 verzoeken op grond van de AVG, werd misbruik van procesrecht aangenomen. De Afdeling oordeelde op 6 november 2019 (ECLI:NL:RVS:2019:3754)⁴⁹ dat uit de verzoeken bleek dat verzoeker de informatie wilde gebruiken ten behoeve van andere procedures over zijn ontslag. Verzoeker had de Wob gebruikt voor een ander doel dan waar de Wob voor bedoeld is; openbaarmaking voor eenieder. Een vergelijkbare casus was die van ABRvS 28 augustus 2019 (ECLI:NL:RVS:2019:2923).⁵⁰ Hier ging het ook om een ontslagen ambtenaar. De Centrale Raad had in de ontslagprocedure al geoordeeld dat niet was gebleken dat het college over nog meer stukken beschikte dan het had verstrekt. Daarna had de ambtenaar nog 43 Wob-verzoeken ingediend en hij wilde niet aangeven over welke stukken hij al beschikte. Ook dat leverde misbruik van recht op. Opmerkelijk is dat de Afdeling in ABRvS 1 april 2020, (ECLI:NL:RVS:2020:920)⁵¹ nauwkeurig naging of de

doelstelling van verzoeker met het Wob-verzoek, namelijk het schrijven van een boek, geloofwaardig was. Verzoeker had nog geen *synopsis*, opzet of voorlopige indeling van het boek gemaakt, zodat niet duidelijk was welke informatie nog ontbrak die met het Wob-verzoek kon worden verkregen. Dit is opvallend, omdat de Wob niet voorschrijft dat er een belang moet zijn om een Wob-verzoek in te dienen. Op 19 december 2018 (ECLI:NL:RVS:2018:4185)⁵² had de Afdeling ambts-halve beoordeeld of sprake was van misbruik van recht. De informatie die te maken had met een opgelegde naheffingsaanslag parkeerbelasting kon ook worden opgevraagd in het kader van het bezwaar tegen de naheffingsaanslag. Twee casino's die om openbaarmaking van informatie over hun concurrent verzoekten, maakten echter geen misbruik van recht. Dat de casino's de informatie mogelijk ook op grond van artikel 7:4 Awb hadden kunnen krijgen in de procedure over de afwijzing van hun aanvraag voor een schaarse vergunning, maakte dat niet anders, zo volgt uit ABRvS 11 december 2019 (ECLI:NL:RVS:2019:4173).⁵³ Als onder aan een besluit een duidelijke en juiste rechtsmiddelenverwijzing staat, moet het de professionele gemachtigde van een belanghebbende duidelijk zijn waar hij bezwaar moet maken. Als de gemachtigde desondanks gebruikmaakt van het webformulier van het betreffende bestuursorgaan bedoeld voor 'een algemene vraag, opmerking, comment, wens of idee', dan kan volgens de Hoge Raad worden gesproken van kennelijk onredelijk gebruik van procesrecht (HR 12 juli 2019, ECLI:NL:HR:2019:1185).⁵⁴

Wraking

Met een wrakingsverzoek moet je niet te lang wachten. Verzoekster had als grond voor de wraking aangevoerd dat de behandelend rechter niet alle hem ten dienste staande

Ik heb de procedure
verloren?
Maar ik ga de rechter
wraken!

middelen had gebruikt om te (laten) onderzoeken of een partij het college mocht vertegenwoordigen. Verzoekster was zelf ter zitting aanwezig en de wijze waarop het college was vertegenwoordigd, werd door de behandelend rechter met partijen besproken. Toen was geen wrakingsverzoek ingediend en het onderzoek ter zitting werd gesloten. Van na de sluiting van het onderzoek opgekomen relevante feiten of omstandigheden is niet gebleken. Vijf weken later diende verzoekster het wrakingsverzoek in. Dat was te laat; het verzoek voldeed niet aan het vereiste van artikel 8:16 lid 1 Awb en werd niet-ontvankelijk verklaard (CRvB 3 oktober 2019, ECLI:NL:CRVB:2019:3169).⁵⁵

CORONARECHT

De coronacrisis leverde meteen wat procesrechtelijke problemen op. Veel is daarvan nog niet in de AB of JB verschenen, maar een paar uitspraken willen we u niet onthouden. Vanwege de coronacrisis konden zittingen geen doorgang vinden. Voor voorlopige voorzieningen bood artikel 8:83, lid 4 Awb uitkomst. De voorzieningenrechter kan bij

onverwilde spoed of wanneer partijen niet in hun belangen worden geschaad, uitspraak doen zonder zitting (CRvB 11 maart 2020, ECLI:NL:CRVB:2020:745⁵⁶ en ABRvS 25 maart 2020, ECLI:NL:RVS:2020:830).⁵⁷ Een rechter wraken omdat die telefonisch wil horen, heeft geen zin, ook al is telefonisch horen niet in de Awb geregeld. Dit is een procesbeslissing die niet door de wrakingskamer kan worden beoordeeld. En overigens doet de wrakingskamer uitspraak zonder zitting (ABRvS 30 maart 2020, ECLI:NL:RVS:2020:897).⁵⁸ Als de rechter en de griffier verhinderd zijn om de uitspraak te ondertekenen, moet hiervan melding worden gemaakt in de uitspraak. Dat de uitspraak niet is ondertekend, tast de

rechtsgeldigheid niet aan (ABRvS 17 maart 2020, ECLI:NL:RVS:2020:772).⁵⁹ Anders dan de Centrale Raad leek te suggereren in de uitspraak van 21 november 2019, is het niet noodzakelijk dat er alsnog (uiteindelijk) een getekend exemplaar van de uitspraak in het dossier wordt gevoegd (ECLI:NL:CRVB:2019:3846).⁶⁰

SLOT

Zo, dat was het voor dit jaar. Niet onvermeld willen we nog laten dat de Afdeling bestuursrechtspraak ook dit jaar weer wat overzichtsuitspraken heeft gedaan die voor de rechtspraak vaak van praktisch nut zijn. In ieder geval is voor het procesrecht de uitspraak over artikel 8:29 Awb (beperkte kennisneming en geheim-

houding) relevant: ECLI:NL:RVS:2020:1367.

Voorts zijn de uitspraken over de andere B's in het bestuursrecht (bestuursorgaan en besluitbegrip) natuurlijk altijd interessant (denk aan de kwalificatie van de waarschuwing), maar die laten we in het kader van deze Kroniek nou eenmaal buiten beschouwing. Een andere trend, die niet zozeer het bestuursprocesrecht *sec* raakt, maar daar wel mee samenhangt, is die van de indringender toetsende rechter in samenhang met de idee dat de overheid wat responsiever dient te zijn. De inmiddels talrijke uitspraken over het vertrouwensbeginsel zijn daar een voorbeeld van. Voer voor andere Kronieken!

NOTEN

- 1 AB 2020, 264.
- 2 JB 2020/155.
- 3 JB 2020, 130.
- 4 JB 2019, 115.
- 5 JB 2019, 153.
- 6 JB 2019, 135 en AB 2019, 378.
- 7 AB 2020, 52.
- 8 JB 2020, 50.
- 9 AB 2019, 323.
- 10 JB 2019, 206, AB 2020, 39.
- 11 AB 2019, 416.
- 12 AB 2019, 560.
- 13 AB 2019, 561.
- 14 JB 2019, 139, JB 2019, 140 en AB 2019, 381.
- 15 JB 2019, 215.
- 16 AB 2020, 174.
- 17 AB 2019, 352.
- 18 AB 2020, 112.
- 19 AB 2019, 428.
- 20 JB 2020, 6 en AB 2020, 4.
- 21 AB 2019, 326.
- 22 AB 2020, 137.
- 23 AB 2020, 172.
- 24 JB 2019, 182.
- 25 JB 2019, 138.
- 26 AB 2019, 482 en JB 2019, 182.
- 27 AB 2020, 291.
- 28 JB 2019, 184.
- 29 JB 2020, 75.
- 30 AB 2019, 441.
- 31 AB 2019, 439.
- 32 JB 2020, 139.
- 33 JB 2020, 112.
- 34 AB 2019, 505.
- 35 JB 2020, 35.
- 36 AB 2020, 133.
- 37 AB 2019, 467.
- 38 AB 2020, 135.
- 39 AB 2019, 470.
- 40 AB 2020, 126.
- 41 AB 2020, 128.
- 42 JB 2020, 87.
- 43 AB 2020, 270.
- 44 JB 2019, 200.
- 45 JB 2019, 130.
- 46 JB 2019, 133.
- 47 JB 2020, 3.
- 48 JB 2020, 126.
- 49 AB 2020, 130.
- 50 AB 2019, 445.
- 51 AB 2020, 195.
- 52 AB 2020, 131.
- 53 AB 2020, 262.
- 54 AB 2019, 444.
- 55 JB 2019, 202.
- 56 JB 2020, 98.
- 57 AB 2020, 163.
- 58 AB 2020, 171.
- 59 AB 2020, 153.
- 60 AB 2020, 154.

KRONIEK INSOLVENTIERECHT

Alle voor de rechtsontwikkeling belangrijke arresten uit de tweede helft van 2019 en de eerste helft van 2020 van de Hoge Raad en voor de praktijk relevante rechtspraak op het gebied van insolventierecht worden in deze Kroniek behandeld.¹ Thans bevinden wij ons vanwege het coronavirus in een totaal andere economische situatie. Hoewel op moment van schrijven van deze kroniek weinig faillissementen worden uitgesproken, is onze verwachting dat een nieuwe golf van faillissementen onvermijdelijk is.

DOOR / MATTHIEU BRINK, FLORIS DIX, JAAP VAN DER MEER, BASTIAAN ROLEVINK, MARK SCHOLLEN, BART SMINK, RENÉ SMINK, SANDRA TIJSSEN-DELLEMIJN & SUZAN WINKELS-KOERSELMAN.

PROCEDURES EN FAILLISSEMENT

Een schuldenaar blijft tijdens faillissement bevoegd om in rechte op te treden, ook wanneer het gaat om rechten of verplichtingen die tot de boedel behoren, aldus de Hoge Raad (HR 10 juli 2020, ECLI:NL:HR:2020:1243, *RI* 2020/77). De verweerder kan in dat geval tijdens faillissement een beroep doen op niet-ontvankelijkheid van de schuldenaar op grond van de artikelen 23 en 25 lid 1 Fw. Na faillissement komt hem dat beroep niet meer toe. Over een failliete oud-burgemeester die haar goede naam wilde redden oordeelde de Hoge Raad (ECLI:NL:HR:2020:416, *JOR* 2020/161) als volgt. Bij de overname van een rectificatievordering van failliet door de curator moet voorop worden gesteld dat de regeling van artikel 27 Fw op grond van artikel 25 lid 1 Fw niet geldt voor rechtsvorderingen die een niet tot de boedel behorend recht tot onderwerp hebben. Met betrekking tot die rechtsvorderingen is de curator dus niet bevoegd tot overneming. Indien de toe- of afwijzing van zodanige rechtsvordering indirect van belang is voor de boedel, kan de curator zo nodig voor de belangen van de boedel

opkomen door middel van voeging of tussenkomst in de door de gefailleerde gevoerde procedure.

Om te kunnen aannemen dat een rechtsvordering een tot de failliete boedel behorend recht tot onderwerp heeft als bedoeld in artikel 25 lid 1 Fw, is niet voldoende dat de boedel op de een of andere wijze wordt geraakt door de toe- of afwijzing van die vordering. Het moet gaan om vorderingen waarbij vermogensbelangen in geschil zijn. In de wetsgeschiedenis is in dit verband de vordering tot echtscheiding genoemd als voorbeeld van een vordering die, doordat zij de persoonlijke staat van de gefailleerde tot onderwerp heeft, onbetwistbaar tot de bevoegdheid van de gefailleerde blijft behoren, ook al zal toewijzing daarvan doorgaans financiële consequenties hebben voor de boedel.

Wanneer de gefailleerde verscheidene rechtsvorderingen heeft ingesteld, hangt het van de aard van iedere vordering afzonderlijk af of zij al dan niet onder het toepassingsbereik van de artikelen 25 en 27 Fw valt. Dat geldt ook als de rechtsvorderingen op dezelfde feitelijke grondslag berusten en de beoordeling daarvan in elkaars verlengde ligt.

Beantwoording van de vraag of een bepaalde vordering onder het bereik van de artikelen 25 en 27 Fw valt, kan mede een feitelijke beoordeling vergen, die verricht moet worden aan de maatstaf van artikel 25 Fw of de vordering een tot de failliete boedel behorend recht tot onderwerp heeft. Ten aanzien van de in het geding zijnde rectificatievordering is uitgangspunt dat deze ziet op de eer en goede naam van failliet. Dat brengt mee dat die vordering een hoogstpersoonlijk karakter heeft, en dat gefailleerde daarom zelf behoort te kunnen bepalen of en op welke wijze bescherming of herstel van haar eer en goede naam zal worden nagestreefd. De rectificatievordering van failliet heeft geen betrekking op rechten en verplichtingen van de boedel. Dat toewijzing van de rectificatievordering ook gevolgen zou kunnen hebben voor de boedel, is niet toereikend voor het oordeel dat de vordering door artikel 27 Fw wordt beheerst. Voorts is in dit verband niet beslissend dat rectificatie mede kan worden beschouwd als een vorm van schadevergoeding anders dan in geld. De curator heeft deze vordering ten onrechte overgenomen en failliet is ten onrechte buiten het geding gesteld.² De Hoge Raad (HR 12 april 2019,

ECLI:NL:HR:2019:589, *JOR* 2019/207) overwoog dat een gefailleerde belastingplichtige kan opkomen tegen een beschikking van de rechter-commissaris. Daarbij wordt aan de curator toestemming verleend om op de voet van artikel 8:22 lid 1 Algemene wet bestuursrecht (Awb) in verbinding met artikel 27 lid 3 Fw een door de belastingplichtige ingestelde bestuursrechtelijke procedure over een belastingaanslag over te nemen en nadien direct in te trekken. Een behoorlijke rechtsbescherming brengt mee dat die beschikking voor de gefailleerde belastingplichtige bij wijze van uitzondering op de voet van artikel 67 Fw voor hoger beroep vatbaar is.

Aan het stelsel van de artikelen 25, 27 en 28 Fw ligt volgens de Hoge Raad (HR 6 december 2019, ECLI:NL:HR:2019:1917, *JOR* 2020/75) de gedachte ten grondslag dat de wederpartij van de gefailleerde in het geval de curator ervoor kiest buiten de procedure te blijven, een zekere bescherming ter zake van het risico van onverhaalbare proceskosten behoeft. Anders dan artikel 27 Fw, voorziet artikel 28 Fw niet in de mogelijkheid om ontslag van de instantie te vragen. In de bescherming van de wederpartij van de gefailleerde tegen het onverhaalbaar zijn van de proceskosten, heeft de wetgever voor het in artikel 28 Fw geregelde geval voorzien door het buiten toepassing laten van artikel 25 lid 2 Fw. In dat geval levert een eventuele proceskostenveroordeling ten laste van de gefailleerde een boedelschuld op, voor zover de proceskosten gedurende het faillissement zijn gemaakt. Gelet op deze regeling die geldt in het geval van artikel 28 lid 4 Fw, is geen plaats voor analoge toepassing van artikel 27 lid 2 Fw op procedures ten aanzien van vorderingen die onder het bereik van artikel 28 Fw vallen. Dat in een concreet geval de boedel mogelijk geen verhaal biedt voor de proceskosten, maakt dat niet anders. In een andere zaak overwoog het

hof (Hof Arnhem-Leeuwarden 23 juli 2019, ECLI:NL:GHARL:2019:6050, *JOR* 2019/291) dat een curator die optreedt in het faillissement van een besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid het griffierecht is verschuldigd voor een niet-natuurlijk persoon. Het hof verwijst naar een beschikking van het Hof Amsterdam waarin het hof ten aanzien van artikel 2 lid 3 onder 3 Wet tarieven in burgerlijke zaken (Wtbz) had overwogen dat de curator in rechte niet voor zichzelf optreedt, maar in zijn hoedanigheid van curator.³ Daarbij is het financieel belang van de failliete boedel in het geding. Het is dan ook niet de staat van de curator die bij de toepasselijkheid van de Wtbz bepalend behoort te zijn voor de vaststelling van het vast recht, maar die van de rechthebbenden op de failliete boedel, die de curator vertegenwoordigt.

De rechtbank (Rb. Rotterdam 29 mei 2019, ECLI:NL:RBROT:2019:5213, *JOR* 2020/12) beoordeelt de ontvankelijkheid van een Peeters/Gatzen-vordering van de curator en overweegt in dat kader dat ter beoordeling staat of sprake is of kan zijn van benadeling van de gezamenlijke schuldeisers. Naar het oordeel van de rechtbank geldt voor de vordering van de curator als geheel gezien dat zij bij toewijzing zou kunnen leiden tot een toename van het actief van de failliete boedel. Die enkele mogelijkheid is voldoende voor het instellen van een Peeters/Gatzen-vordering. Met de *JOR*-annotator menen wij dat op deze overweging wat valt af te dingen nu elke vordering van de curator bij toewijzing kan leiden tot toename van het actief van de failliete boedel. Gekeken zal moeten worden of onzorgvuldig is gehandeld ten opzichte van de gezamenlijke schuldeisers en hen dientengevolge schade is toegebracht. Van belang is dat de rechtbank oordeelt dat de verjaringstermijn van de Peeters/Gatzen-vordering eerst gaat lopen vanaf datum faillissement en niet reeds daarvoor.

IPR

Peeters/Gatzen-vordering

Artikel 5, aanhef en onder 3, Verordening Brussel I verklaart het gerecht van de plaats waar het schadetoebrengende feit zich heeft voorgedaan of zich kan voordoen bevoegd voor kennisname van verbintenissen uit onrechtmatige daad (HR 3 maart 2020, ECLI:NL:HR:2020:1223, *JOR* 2020/222). Het begrip 'plaats waar het schadetoebrengende feit zich heeft voorgedaan' doelt zowel op de plaats waar de schade is ingetreden ('Erfolgsort') als op de plaats van de gebeurtenis die met de schade in oorzakelijk verband staat ('Handlungsort'). Dientengevolge kan de verweerder naar keuze van de eiser voor het gerecht van de ene dan wel van de andere plaats worden opgeroepen. Deze zaak kenmerkt zich hierdoor dat de curator in het belang van de gezamenlijke schuldeisers een Peeters/Gatzen-vordering heeft ingesteld. Het doel hiervan is om de verhaalsbenadeling te herstellen die is veroorzaakt door het gestelde onrechtmatig handelen van Fortis jegens de gezamenlijke schuldeisers. Fortis had meegewerkt aan opnames in contanten zonder te voldoen aan haar wettelijke verplichtingen. Het nadeel dat de gezamenlijke schuldeisers hebben geleden is dat het tegoed op de rekening als verhaalsobject is verdwenen. Daarmee is de plaats waar die rekening werd aangehouden de plaats waar de schade aanvankelijk is ingetreden. Uit de rechtspraak van het HvJ EU volgt volgens de Hoge Raad dat het 'Erfolgsort' is gelegen in België en niet in Nederland, ook al hebben de schuldeisers in Nederland financiële schade geleden. Die schade is immers een gevolg van de aanvankelijk in België ingetreden schade.

WERKNEMERS EN INSOLVENTIE

De Hoge Raad (17 april 2020, ECLI:NL:HR:2020:753, *JOR* 2020/162) komt tot het voorlopige oordeel

dat de *prepack* van Heiploeg moet worden aangemerkt als een procedure die de liquidatie van Heiploeg beoogde en dus onder het toepassingsbereik van de in artikel 5 lid 1 van Richtlijn 2001/23/EG bedoelde uitzondering valt. In vervolg op het Smallsteps-arrest formuleert de Hoge Raad nieuwe vragen aan het Hof van Justitie Europese Unie over de overgang van een onderneming die tijdens een *prepack* is voorbereid en plaatsvindt tijdens de daaropvolgende faillietverklaring.⁴ In vergelijking met de vragen uit het Smallsteps-arrest zijn de vragen nu meer toegespitst op het Nederlandse insolventierecht en het doel en de inrichting van de *prepack* in het algemeen, zodat het Hof van Justitie Europese Unie dit bij zijn oordeelsvorming kan betrekken. Op de vraag voorgelegd door een Belgisch gerecht aan het Hof van Justitie (16 mei 2019, ECLI:EU:C:2019:424, JOR 2019/210) of de richtlijn 2001/23/EG over de bescherming van werknemers bij overgang van onderneming zich verzet tegen een nationale wettelijke regeling, waarbij de verkrijger kan kiezen welke werknemers hij wenst over te nemen, wordt als volgt overwogen. Het gaat hier om de Belgische gerechtelijke reorganisatie door overdracht onder gerechtelijke toezicht. Het hof komt tot de conclusie dat de richtlijn zich verzet tegen een nationale wettelijke regeling waarbij geen verplichting rust op de verkrijger het ontslag van de werknemers die niet worden overgenomen te baseren op redenen van economische, technische of organisatorische aard.

VERREKENING

De rechter overwoog (Rechtbank Midden-Nederland 22 mei 2019, ECLI:NL:RBMNE:2019:2310, JOR 2019/211) over artikel 24 Invoeringswet 1990 (Iw 1990), waarin de verrekeningsbevoegdheid van de ontvanger is geregeld. De ontvanger had onrechtmatig jegens failliet

gehandeld door hangende een verzet procedure tegen opgelegde aanslagen over te gaan tot executieverkoop. De daaruit voortvloeiende verplichting tot vergoeding van de schade was daarom op grond van artikel 24 Iw 1990 niet uitgesloten van verrekening en deze was dan ook niet in strijd met het systeem van de Faillissementswet. Vast stond dat het verzet van failliet kansloos was en dat failliet daardoor misbruik van recht heeft gemaakt. Toch is naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar dat de ontvanger in dit geval een beroep doet op zijn bevoegdheid tot verrekening. Daarvoor is van belang dat uit de tekst van artikel 17 Iw 1990 (zoals die bepaling in 2010 luidde) duidelijk was dat het verzet de tenuitvoerlegging van een dwangbevel schorste. Uit rechtspraak van de Hoge Raad volgt dat aan het verzet tegen een dwangbevel een schorsende werking toekomt.⁵ In geval van misbruik van bevoegdheid

kan alleen door een rechterlijke beslissing de schorsende werking aan het verzet worden ontnomen. Daarvan was in dit geval geen sprake. Daarnaast had de ontvanger moeten begrijpen dat failliet als gevolg van de openbare executieverkoop vrijwel onmiddellijk failliet zou gaan. Daarom zou een verrekeningsbevoegdheid van de ontvanger ertoe leiden dat hij zichzelf zou bevoordelen en de overige schuldeisers van failliet zouden worden benadeeld. Als verrekeningsbevoegde, preferente schuldeiser zou de ontvanger immers zelfs voorgaan ten opzichte van de boedelcrediteuren en andere preferente schuldeisers. In deze situatie, waarin de overheid bewust in strijd met de wet heeft gehandeld en zich daarbij ook nog de opbrengst van haar onrechtmatig handelen heeft toegeëigend, is het onaanvaardbaar dat de ontvanger zijn verplichting tot schadevergoeding zou kunnen verrekenen met vorderingen op de failliet.

In het arrest-Houtman q.q./Rabobank (HR 21 juni 2019, ECLI:NL:HR:2019:995, *JOR* 2019/262) had Rabobank als pandhouder van roerende zaken gebruikgemaakt van een bodemverhuurconstructie. De Hoge Raad oordeelde dat de mogelijkheid voor de pandhouder om op grond van artikel 53 lid 1 Fw de uit de overeenkomst verschuldigde huur te verrekenen met zijn openstaande vordering waarvoor het pandrecht door hem is bedongen, geen onaanvaardbare doorbreking vormde van de gelijkheid van de schuldeisers als bedoeld in Tiethoff q.q./NMB.⁶ Het gaat om verhuur voor de in de regel slechts korte tijd die is gemoeid met het bereiken van het doel daarvan, die op korte termijn kan worden beëindigd. Het doel van de huur als onderdeel van de bodemverhuurconstructie is bovendien de uitoefening van het zekerheidsrecht mogelijk te maken, waarop de pandhouder jegens de schuldenaar en de andere schuldeisers aanspraak kan maken. Dit geval verschilt dan ook op meerdere punten wezenlijk van het geval waarop het arrest-Tiethoff q.q./NMB betrekking heeft.

De Hoge Raad overwoog in zijn arrest van (HR 15 november 2019, ECLI:NL:HR:2019:1789, *JOR* 2020/22) ten aanzien van artikel 53 Fw, dat die bepaling tot doel heeft dat een schuldeiser van de gefailleerde die tevens schuldenaar is van de gefailleerde, zeker kan zijn van voldoening van zijn vordering door zijn schuld in verrekening te brengen. Buiten faillissement kunnen partijen de in artikel 6:127 BW geregelde verrekeningsbevoegdheid rechtsgeldig uitbreiden door overeen te komen dat verrekening kan plaatsvinden ook indien zij niet over en weer elkaars schuldeiser en schuldenaar zijn. De Hoge Raad oordeelde dat geen grond bestaat om aan een dergelijke overeenkomst haar werking te ontnemen indien een van hen later in staat van faillissement wordt verklaard. Zodanige overeenkomst past bij de zekerheidsfunctie van verrekening en

strookt daarom met het zojuist vermelde doel van artikel 53 Fw. Het wederkerigheidsvereiste in artikel 53 Fw kan daarom niet worden aangemerkt als dwingend recht. Die contractuele uitbreiding kan inhouden dat de wederpartij bevoegd is haar schuld te verrekenen met een vordering die een andere partij heeft op een ander dan de failliet.

ZEKERHEDEN

Pand & hypotheek

De uitspraak van het Gerechtshof Amsterdam (11 september 2019, ECLI:NL:GHAMS:2018:3439, *JOR* 2019/197) maakt (opnieuw) duidelijk dat partijen, als zij een algemeen werkend verpandingsverbod beogen, dit concreet moeten vastleggen. Dat betekent dat duidelijk geformuleerd moet worden dat goederenrechtelijke werking ex artikel 3:83 lid 2 BW bedoeld is ter zake het verbod tot verpanden van de vordering die een derde partij heeft op betreffende schuldenaar. Uitgangspunt blijft anders dat een dergelijk 'algemeen' geformuleerd beding uitsluitend verbintenissenrechtelijke werking heeft. Daarbij speelt geen rol hoe derden, waaronder pandhouders, de gehanteerde verboden dienen op te vatten. Het geschil dat voorlag bij de Rechtbank Zeeland-West-Brabant (15 mei 2019 ECLI:NL:RBZWB:2019:2251, *JOR* 2019/286) had betrekking op een hypotheekrecht dat een bank had gevestigd tot zekerheid voor haar vordering op hypotheekgever uit welke hoofde dan ook. Het hypotheekrecht was gevestigd voor een maximum bedrag van € 145.000. Van de lening van de bank ad € 100.000 stond op het moment van overname van de vordering van de bank op hypotheekgever door een stichting nog € 61.000 open. Betreffende stichting had bij de uitwinning van het object een vordering op de hypotheekgever van circa € 358.000. De stichting meent dat zij door overname van de vordering van de bank en daarmee de hypotheek recht heeft op het maximum bedrag van € 145.000 van de executieop-

brengrst. Twee andere schuldeisers, een gemeente en de Belastingdienst, die beslag hadden gelegd op het object, meenden van niet en stelden zich op het standpunt dat de stichting zich tot een bedrag van maximaal € 61.000 mocht verhalen, zijnde de vordering die op het moment van opzegging van de bancaire relatie open stond en is overgenomen door de stichting. De rechtbank oordeelt dat verkrijger van de hypotheek ten gevolge van overgang door subrogatie van een door bankhypotheek gezeekerde vordering uitsluitend de overgenomen vordering van € 61.000 kan verhalen onder het verkregen hypotheekrecht.

Een assurantieportefeuille is geen goed in de zin van artikel 3.1 BW en derhalve niet vatbaar voor overdracht of verpanding, stelde de Hoge Raad vast (HR 6 december 2019, ECLI:NL:HR:2019:1909, *JOR* 2020/74). Een assurantieportefeuille is een samenstel van overeenkomsten, vorderingen en *goodwill*. Overeenkomsten en *goodwill* zijn geen goederen, vorderingen wel, maar het samenstel hiervan dat de assurantieportefeuille vormt, is volgens de Hoge Raad geen individueel vermogensrecht.

In het arrest van de Hoge Raad op 22 november 2019 (ECLI:NL:HR;2019:1841) laat de Hoge Raad het oordeel van het hof in stand. In deze zaak heeft een pandgever zich verplicht jegens pandnemer om al haar vorderingen op derden aan pandnemer te verpanden. In een ter uitvoering van die verplichting geregistreerde pandakte wordt verwezen naar een lijst waarop de te verpanden vorderingen zijn gespecificeerd. Een vordering op Heijmans stond daar echter niet op. Nu een generieke omschrijving van de te verpanden vorderingen ontbrak, heeft het hof terecht overwogen dat bij verpanding met behulp van een lijst waarop de te verpanden vorderingen expliciet zijn vermeld, die lijst leidend is. Had in de akte gestaan dat het pandrecht zich ook strekte tot vestiging van pandrechten op alle niet-gespecifi-

ceerde vorderingen, dan was er voor de pandhouder geen vuiltje aan de lucht geweest.

Het gerechtshof (Hof 's-Hertogenbosch 24 december 2019, ECLI:NL:GHSHE:2019:4663, *JOR* 2020/126) wees een arrest over het leerstuk van de selectieve betaling, maar dan in het licht van aansprakelijkheid ten opzichte van de pandhouder/bank. Het hof oordeelde dat de rechtstreekse (selectieve) betaling door de debiteur van de verpande vordering aan de 'voortgangscrediteuren' (de werknemers en nutsleveranciers) van de pandgever na opzegging van het krediet niet onrechtmatig was tegenover de bank/pandhouder. Het hof overwoog daarbij onder meer dat door de rechtstreekse betalingen geen gelden aan de pandgever werden onttrokken en de pandhouder/bank ervoor had kunnen kiezen om mededeling van de verpanding aan de debiteur te doen. Zolang dat niet was gebeurd, was de debiteur vrij om met instemming van de pandgever de betaling aan de voortgangscrediteuren te doen, zonder onrechtmatig jegens de bank te handelen. Begin dit jaar heeft de Hoge Raad (HR 3 april 2020, ECLI:NL:HR:2020:590, *JOR* 2020/187) zich uitgelaten over het bepaaldheidsvereiste ex. artikel 3:84 lid 2 jo. artikel 3:98 BW. Het gaat in casu om een sprongcassatie tegen een vonnis van de rechtbank waarin werd geoordeeld dat ING geen geldig pandrecht had op de door gefailleerde ontwikkelde software. De rechtbank stelde dat de omschrijving in de pandakte niet voldeed aan de vereiste bepaalbaarheid nu de categorie 'goederen' te algemeen is. Volgens vaste rechtspraak wordt aan het bepaaldheidsvereiste voldaan als de pandakte zodanige gegevens bevat dat, eventueel achteraf, aan de hand daarvan kan worden vastgesteld om welk goed het gaat.⁷ Anders dan de rechtbank heeft overwogen is volgens de Hoge Raad niet vereist dat het bestaan en de omvang van het auteursrecht uit de administratie kunnen worden afgeleid

of dat die op de balans zijn vermeld. Volgens de Hoge Raad kan dit ook aan de hand van andere objectieve gegevens dan de administratie en balans worden vastgesteld.

Nakoming en regres

De curator vordert een geldbedrag van de moedervennootschap primair op grond van een geldlening, die zou blijken uit een rekening-courant-overeenkomst en overboeking. De rechter (Rechtbank Den Haag 17 juli 2019, ECLI:NL:RBDHA:2019:7282, *JOR* 2019/290) oordeelde dat geen sprake was van een overeenkomst van geldlening omdat niet is komen vast te staan dat de moeder zich verbonden heeft het ontvangen bedrag aan de dochter terug te betalen. Of de curator een regresvordering heeft op de moeder voor zover de dochter ex artikel 6:10 BW is uitgewonnen boven het deel dat haar aanging, hangt af van het antwoord op de vraag hoe of waarvoor de moeder het bedrag heeft aangewend.

Borgtocht

De Hoge Raad (HR 20 maart 2020, ECLI:NL:HR:2020:483, *JOR* 2020/185) heeft zich uitgesproken over de vraag of de borgstelling van een directeur-groootaandeelhouder (DGA) om uitstel van betaling van zijn onderneming te verkrijgen en een faillissement te voorkomen, vernietigd kan worden door de echtgenoot

van de DGA ex artikel 1:88 lid 1 onder c BW en artikel 1:88 lid 5 BW. Volgens de Hoge Raad had het hof moeten onderzoeken of in dit geval de verstrekte zekerheid die strekte tot uitstel van betaling van de bestaande verplichtingen en die beoogde dat de schuldeiser niet zou overgaan tot aanvraag van het faillissement behoort tot de rechtshandelingen die ten behoeve van de normale uitoefening van het bedrijf van de verstrekker pleegden te worden verricht. Het hof had daarbij ook kenbaar moeten ingaan op de stelling dat tegenover de borgtocht niet een tegenprestatie stond die de verstrekker financiële of andere voordelen opleverde. De casus die zich afspeelde bij het Gerechtshof (hof 's-Hertogenbosch 26 februari 2019, ECLI:NL:GHSHE:2019:702, *JOR* 2019/180) betrof een familiebedrijf dat (indirect) geleid werd door twee bestuurders zijnde tevens echtelieden. Een leverancier eist zekerheid voor levering van goederen en de man verstrekt onder meer een persoonlijke garantstelling. De onderneming verkeerde op het moment van het verstrekken van de garantstelling al in financiële moeilijkheden en enige maanden later gaat zij failliet. De man biedt geen verhaal omdat het gehele vermogen op naam van de vrouw staat. De garantstelling was dus een lege huls. De man wordt persoonlijk aansprakelijk gehouden omdat hij namens de vennootschap een verplichting aangaat waarvan hij weet dat de vennootschap die niet nakomt en dat de vennootschap geen verhaal zal bieden. De vrouw wordt uiteindelijk ook aansprakelijk gehouden omdat de garantstelling van haar man een lege huls bleek. Als medebestuurder heeft zij namelijk toegelaten dat haar man namens de vennootschap heeft gehandeld zoals hij dat heeft gedaan en hem daarvan niet heeft weerhouden. De vraag of zij als medebestuurder al dan niet betrokken was bij de bedrijfsvoering is daarbij niet relevant. De Hoge Raad (HR 17 juli 2020, ECLI:NL:HR:2020:1310, *RI* 2020/76)

sprak zich in een arrest van 17 juli 2020 uit over de verjaring van een vordering op een rechtspersoon. Bij arrest⁸ van 30 juni 2017 had de Hoge Raad zich al uitgelaten over een rechtspersoon die was opgehouden te bestaan nadat het faillissement was opgeheven bij gebrek aan baten. Ook in een geval waarin een rechtspersoon na faillietverklaring en na vereenvoudigde afwikkeling door insolventie is ontbonden en opgehouden te bestaan, bestaat gedurende het tijdvak waarin de rechtspersoon is opgehouden te bestaan een verlengingsgrond als bedoeld in artikel 3:320 BW. Een borg kan zich daarom niet verweren met de stelling dat een borgtocht op grond van artikel 7:853 BW teniet is gegaan.

ONRECHTMATIGHEDEN

Faillissementspauliana

In een zaak bij het Hof Arnhem-Leeuwarden (Hof Arnhem-Leeuwarden 3 september 2019, ECLI:NL:GHARL:2019:7111, *JOR* 2019/294) speelde het volgende. In casu had Rabobank een krediet verstrekt aan Melkwinning waarbij de inventaris, voorraden en vorderingen zijn verpand. Gezien de financiële problemen heeft Melkwinning zijn bedrijfsactiviteiten overgedragen, waarvoor Rabobank toestemming heeft gegeven en afstand doet van haar pandrecht. Tussen partijen wordt een gewijzigde kredietovereenkomst aangegaan met daarin de verplichting tot versnelde aflossingen van het krediet uit de ontvangen

koopsomtermijnen. Melkwinning gaat na enkele betalingen failliet. Volgens het hof is de gewijzigde kredietovereenkomst niet paulianeus omdat het aangaan van de gewijzigde overeenkomst niet heeft geleid tot benadeling van de gezamenlijke schuldeisers en verwijst daarbij naar de rechtsregel uit het arrest-Diepstraten/Gilhuis.⁹ Het hof acht aannemelijk dat als geen gewijzigde kredietovereenkomst was aangegaan, Rabobank geen toestemming zou hebben gegeven voor de verkoop van de verpande activa en haar pandrechten niet zou hebben vrijgegeven. In deze hypothetische situatie was de verkoopopbrengst evenmin beschikbaar geweest voor de gezamenlijke schuldeisers.

Selectieve betaling

De Hoge Raad (HR 17 januari 2020, ECLI:NL:HR:2020:73, *JOR* 2020/55) heeft zich begin 2020 gebogen over de vraag of een bestuurder van een vennootschap onrechtmatig handelt ten aanzien van onbetaald gebleven schuldeisers als die bestuurder het faillissement van de vennootschap heeft aangevraagd en vervolgens selectieve betalingen verricht. De Hoge Raad verwijst in zijn oordeel naar het arrest-Ontvanger-Roelofsen en overweegt dat de enkele grond dat die bestuurder het faillissement heeft aangevraagd en daarna heeft bewerkstelligd of toegelaten dat de vennootschap een of meer schuldeisers met voorrang boven andere vennootschapsschuldeisers heeft betaald onvoldoende is om persoonlijke aansprakelijkheid van de bestuurder aan te nemen.¹⁰ De Hoge Raad overweegt dat het op grond van de onderliggende feiten en omstandigheden onvoldoende is om een persoonlijk belang bij de selectieve betalingen aan te nemen en de bestuurder geen ernstig verwijt treft.

Bestuurdersaansprakelijkheid

Onder omstandigheden kan de bestuurder van een vennootschap een persoonlijk ernstig verwijt worden gemaakt wanneer deze vennootschap een individuele verplichting jegens een ex-werknemer tot nabetaling van loon en een transitievergoeding niet nakomt. Het Hof Den Bosch (Hof Den Bosch 9 juli 2019, ECLI:NL:GHSHE:2019:2381, *RI* 2019/67) rekent in haar uitspraak van 9 juli 2019 de bestuurder aan dat hij door het nalaten van het treffen van daadwerkelijke financiële voorzieningen bij de herstructurering de voldoening van de vorderingen van de ex-werknemer heeft gefrustreerd, terwijl hij het in zijn macht had dat de vorderingen wel werden voldaan door de vennootschap.

RECHTEN EN PLICHTEN CURATOR

Het Hof Amsterdam (Hof Amsterdam 10 december 2019, ECLI:NL:GHAMS:2019:4414, *JOR* 2020/125) bepaalde dat de verplichting van de curator op grond van artikel 193 lid 3 Fw na beëindiging van het faillissement de administratie aan de schuldenaar af te geven zowel ziet op de natuurlijk persoon als de rechtspersoon. In het geval van een failliete rechtspersoon is bij gebreke van een aanwijzing door de kantonrechter van de curator als bewaarder, de bestuurder van de rechtspersoon ex artikel 2:24 lid BW de bewaarder. De curator moet dan ook na het einde van het faillissement de administratie van failliet aan de bestuurder afgeven en niet aan de crediteuren die voornemens zijn de bestuurder aan te spreken.

De voorzieningenrechter van de Rechtbank Limburg (12 februari 2020, rolnr. KG ZA 19-573, *JOR* 2020/131) oordeelde dat de curator van Alucast International de in zijn bezit zijnde e-mail bestanden die ook toebehoorden tot de administratie van het failliete Brabant Alucast aan de curator moest afgeven. Het bestuur van Alucast International had

de curator bij het overhandigen van die e-mailbestanden geïnstrueerd dat niet te doen op straffe van een aansprakelijkstelling. Een dergelijke instructie van het bestuur was strijdig met de op het bestuur rustende informatieplicht (artt. 92 en 105a Fw) en met de plicht van de curator zijn taak uit te oefenen zonder aan iemands bevelen of goedkeuring onderworpen te zijn.¹¹ De curator van Brabant Alucast moest van de voorzieningenrechter de e-mail bestanden van Alucast International die hij onder zich zou krijgen terzijde leggen. Hij oordeelde ook nog dat de verplichting voor derden in artikel 105b Fw om de onder zich bevindende administratie aan de curator te overhandigen niet alleen geldt voor commerciële partijen, maar ook voor de curator van Alucast International. De curator verzoekt om verlening van de inbewaringstelling nu gefailleerde niet aan zijn informatieverplichting van artikel 105 Fw voldoet. De rechtbank (Rb. Den Haag, ECLI:NL:RBDHA:2019:9931, *JOR* 2020/95) moet hierbij afwegen of voldoende gronden aanwezig zijn die de voortdurende van de inbewaringstelling en daarmee de inbreuk op de persoonlijke vrijheid van gefailleerde rechtvaardigen. Blijkens het arrest¹² van de Hoge Raad moet de rechtbank het recht op persoonlijke vrijheid van gefailleerde – waaraan naarmate de inbewaringstelling langer duurt een zwaarder gewicht toekomt – afwegen tegen de bij de voortdurende van de inbewaringstelling betrokken belangen. Doordat de gefailleerde in casu alle medewerking weigert wijst de rechtbank het verzoek van de curator toe. Een verpleeghuis gaat failliet. Er bestaat een geschil tussen de kinderen en hun stiefmoeder over de afwikkeling van de nalatenschap van een overleden bewoner van het verpleeghuis. De kinderen vorderen van de curator in kort geding ten behoeve van de procedure tegen stiefmoeder een kopie van het medisch dossier van de overledene dat

in het verpleeghuis is bijgehouden. De voorzieningenrechter veroordeelt de curator tot afgifte van het dossier aan een arts. De curator gaat in hoger beroep. Volgens het hof (Hof Arnhem-Leeuwarden 26 maart 2019, ECLI:NL:GHARL:2019:2644, *JOR* 2020/11) is de curator verplicht medische dossiers te bewaren en zonodig tot overdracht over te gaan aan een opvolgend hulpverlener. Het behoort ook tot de taak van een curator inzage en afschrift van deze bescheiden te verstrekken aan een derde, zoals erfgenamen van de patiënt, indien de inbreuk op de geheimhoudingsplicht gerechtvaardigd is. In casu is het hof van mening dat dit niet het geval is omdat geen sprake is van een zwaarwegend belang en er andere mogelijkheden waren om de verzochte informatie te vergaren. In een ander arrest heeft de Hoge Raad (HR 24 april 2020, ECLI:NL:HR:2020:801, *JOR* 2020/188) zich uitgelaten over de vraag of in een geval waarin de faillissementsboedel voldoende baten omvat om de geverifieerde schuldeisers en boedelkosten volledig te voldoen, het faillissement moet worden beëindigd, dan wel de curator mag doorgaan met het te gelde maken van activa ten behoeve van niet geverifieerde schuldeisers en aandeelhouders. Zodra de geverifieerde schuldeisers zijn voldaan, eindigt het faillissement en daarmee de beheers- en vereffeningstaak van de curator. Dit is de ratio van artikel 193 lid 1 Fw. Als de boedel toereikend is om de geverifieerde schuldeisers te voldoen, staat het de curator niet vrij de vereffening voort te zetten en overige activa te gelde te maken ten behoeve van andere niet geverifieerde schuldeisers en aandeelhouders. Halverwege 2020 heeft de Hoge Raad (HR 5 juni 2020, ECLI:NL:HR:2020:1016, *RI* 2020/66) zich uitgesproken over de vraag hoe artikel 16 lid 1 Fw, de opheffing wegens gebrek aan baten, moet worden uitgelegd. De schuldeiser die tegen deze opheffing ingevolge artikel 18 Fw opkomt, moet aannemelijk maken dat nog wel

voldoende baten in het faillissement aanwezig zijn voor de voldoening van de in artikel 16 Fw genoemde kosten en schulden. De curator heeft aangetoond dat hij geen aanwijzingen ziet om een vordering ex artikel 2:248 BW in te stellen en dat er ook geen verhaalsmogelijkheden zijn. Daarom ziet hij geen heil in een beroep op de garantstellingsregeling. Volgens de Hoge Raad bestond voor de curator geen reële mogelijkheid een beroep te doen op de GSRC 2012. Daarbij overwoog het hof dat de boedel leeg was en dus geen middelen aanwezig waren voor verder onderzoek en het instellen van rechtsvorderingen.

AANSPRAKELIJKHEID CURATOR EN ADVOCAAAT

De Hoge Raad liet zich uit over de maatstaf die gehanteerd moet worden ter beoordeling van de persoonlijke aansprakelijkheid van de beoogd curator (HR 4 oktober 2019, ECLI:NL:HR:2019:1494, *JOR* 2019/269). De beoordeling van de persoonlijke aansprakelijkheid van de beoogd curator dient steeds te geschieden aan de hand van de Maclou-norm en sluit hiermee aan bij de maatstaf die geldt voor de faillissementscurator.¹³ Dit betekent dat moet worden onderzocht of de beoogd curator heeft gehandeld zoals in redelijkheid mag worden verlangd van een over voldoende inzicht en ervaring beschikkende beoogd curator die zijn taak met nauwgezetheid en inzet verricht. Bij de toepassing van de Maclou-norm kan betekenis toekomen aan hetgeen de curator in de fase voorafgaand aan het faillissement als beoogd curator heeft gedaan en nagelaten en aan de kennis die hij in die hoedanigheid heeft verworven. Het hof (Hof 's-Hertogenbosch 13 augustus 2019, ECLI:NL:GHSHE:2019:3019, *JOR* 2019/293) boog zich over de vraag of een curator in privé aansprakelijk is als deze een betaling ten onrechte niet als onverschuldigd aanmerkt en daarna niet overgaat tot ongedaanmaking. Het hof beant-

woordt deze vraag aan de hand van de Maclou-norm en het arrest-Prakke/Gips en stelt vast dat het in onderhavig geval niet gaat om een handelen van de curator waarvoor hem een vrijheid van beleid toekwam. In casu gaat het om een bij vergissing aan de boedel gedane betaling waarvoor de Hoge Raad in het arrest-Ontvanger/Hamm q.q. duidelijk aanwijzing heeft gegeven voor de wijze waarop een curator in een dergelijke situatie dient te handelen.¹⁴ Nu de curator dit heeft nagelaten, heeft hij niet gehandeld zoals in redelijkheid mag worden verlangd van een curator die zijn taak met nauwgezetheid en inzet verricht en is daarom persoonlijk aansprakelijk voor de schade.

De Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (ABRvS 26 februari 2020, ECLI:NL:RVS:2020:598, *JOR* 2020/159) oordeelde dat de curator in zijn hoedanigheid verantwoordelijk is voor de naleving van milieuregeling en als zodanig kan worden aangemerkt als overtreder. Hij is echter niet *pro se* aansprakelijk voor die overtreding, waardoor de kosten van bestuursdwang niet op hem persoonlijk kunnen worden verhaald.

De Hoge Raad (HR 17 januari 2020, ECLI:NL:HR:2020:61, *JOR* 2020/152) overwoog dat een advocaat, in casu een insolventierechtsspecialist, geen rekening dient te houden met de belangen van derden bij voorgenoemen financiële transacties waarop zijn dienstverlening betrekking heeft, tenzij hij uit de door de cliënt verstrekte gegevens of andere omstandigheden van het geval redelijkerwijs moet afleiden dat zodanige, rechtvaardige, belangen door de van hem gevraagde dienstverlening op onaanvaardbare wijze kunnen worden geschaad. Of dat het geval is hangt af van alle omstandigheden van het geval, waaronder de inhoud en reikwijdte van de opdracht. Ook relevant, maar op zichzelf niet voldoende, is kennis omtrent de financiële positie van de cliënt.

WETTELIJKE RENTE EN BOEDELSCHULDEN

Het Gerechtshof Den Haag (Hof Den Haag 11 februari 2020, ECLI:NL:GHDHA:2020:153, *JOR* 2020/180) stelde zonder prejudiciële vragen aan de Hoge Raad te stellen vast dat de curator na opzegging van de huurovereenkomst ex artikel 39 Fw geen rente over de boedelschuld was verschuldigd omdat nog onzeker was of een positieve boedel zou resteren. Daarom kan de vertraging niet aan de curator worden toegerekend (art. 6:75 BW), is geen sprake is van verzuim (art. 6:81 BW) en is geen rente verschuldigd (art. 6:119 lid 1 BW).

AFSLUITING

De jurisprudentie op het gebied van het insolventierecht heeft zich ook afgelopen jaar op verschillende onderdelen verder ontwikkeld. De Hoge Raad lijkt de deur ten aanzien van de pre-pack iets open te stellen in weerwil van het Smallsteps-arrest van het Europese Hof van Justitie, een gebeurtenis die we met veel belangstelling volgen. Wij verwachten over dit onderwerp volgend jaar nieuwe rechtspraak. Daarnaast zal de Wet homologatie onderhands akkoord (WHOA), die het mogelijk maakt om via de rechter een onderhands akkoord over schuldsanering op te leggen, op 1 januari 2021 in werking treden. Of - en hoe - de wet het aantal door de coronacrisis te verwachten faillissementen zal beïnvloeden, is nog ongewis. Hoe dan ook ligt voor insolventieadvocaten een spannende tijd in het verschiet.

NOTEN

- 1 Deze Kroniek ziet op alle gepubliceerde uitspraken tot en met de editie 7/8, 2020 van de *Jurisprudentie Onderneming & Recht (JOR)* en de *Rechtspraak Insolventierecht (RI)*.
- 2 De Hoge Raad verwijst daarbij naar zijn eerdere arrest: HR 6 juli 2018, ECLI:NL:HR:2018:1100, *JOR* 2018/262.
- 3 Hof Amsterdam van 19 september 2002, ECLI:NL:GHAMS:2002:AP2098.
- 4 HvJ EU 22 juni 2017, ECLI:NL:EU:C:2017:489, *JOR* 2017/184.
- 5 HR 1 mei 2015, ECLI:NL:HR:2015:1188, *JOR* 2015/188.
- 6 HR 22 december 1989, ECLI:NL:HR:1989:AD0995, *NJ* 1990, 661 (*Tiethoff q.q./NMB*).
- 7 HR 14 oktober 1994, ECLI:NL:HR:1994:ZC1488 (*Spaarbank Rivierenland/Gispens q.q.*) en HR 22 november 2019, ECLI:NL:HR:2019:1841 (*X/Heijmans*).
- 8 (HR 30 juni 2017, ECLI:NL:HR:2020:1182, *JOR* 2017/222)
- 9 HR 19 oktober 2001, ECLI:NL:HR:2001:ZC3654.
- 10 HR 8 december 2006, ECLI:NL:HR:2006:AZ0758.
- 11 HR 16 december 2011, ECLI:NL:HR:2011:BU4204, *JOR* 2012/65 (*Prakke/Gips*).
- 12 HR 2 december 1983, ECLI:NL:HR:1983:AG4705, *NJ* 1984/306.
- 13 HR 19 april 1996, ECLI:NL:HR:1996:ZC2047, *NJ* 1996/727.
- 14 Hoge Raad 5 september 1997, ECLI:NL:HR:1997:ZC2419 (*Maclou*).

luister knul, je hoeft ook van de Hoge Raad met niks of niemand rekening te houden zolang je van niks weet. Zo oud als de wereld: geen vragen stellen, dan blijven de onwetenden zalig...

ADVOCaat- MEDEWERKER (40 UUR)

Voor ons advocatenkantoor in het centrum van Sittard zijn wij op zoek naar een ervaren advocaat-medewerker die op korte termijn ons team kan komen versterken. Heb jij ervaring binnen de personen- en familierechtpraktijk, of heb je de ambitie om deze ervaring op te doen? Lees dan zeker even verder.

WIE ZOEKEN WIJ?

Een ambitieuze, getalenteerde en collegiale advocaat-medewerker | Ervaring met het zelfstandig voeren van een praktijk | Ervaring binnen de personen- en familierecht praktijk is een absolute pré | Goede analytische en communicatieve vaardigheden | Proactief en meedenkend | Een groot verantwoordelijkheidsgevoel, een gezonde dosis humor, stressbestendig en integer | Je beheerst de Nederlandse taal uitstekend in zowel woord als geschrift, kennis van de Duitse en Engelse taal is een absolute pré.

ONS KANTOOR

Wij staan cliënten onder andere bij op het gebied van letselschade, personen- en familierecht, ondernemingsrecht, arbeidsrecht en bestuursrecht. Dit maakt dat wij een zeer brede praktijk voeren. Binnen ons kantoor heerst een informele doch professionele sfeer, waarbij kwaliteit hoog in het vaandel staat. Verder proberen wij innovatief te blijven in onze wijze van dienstverlening, zonder dat hierbij het persoonlijke cliëntcontact in het geding komt. Het is verder ons streven onze cliënten te voorzien van deskundig juridisch advies, in voor hen begrijpelijke taal.

CONTACT

Herken jij jezelf in bovenstaande omschrijving en denk jij dat jij de persoon bent naar wie wij op zoek zijn? Stuur dan jouw curriculum vitae en motivatiebrief naar: info@douffetheuts.nl.

L'S Cassatie-advocatuur

Deskundige bijstand
in civiele cassaties
en prejudiciële procedures

Lawyers' Specialist

Menno Bruning
06 - 48 71 67 42
bruning@lawyers-specialist.nl
www.lawyers-specialist.nl

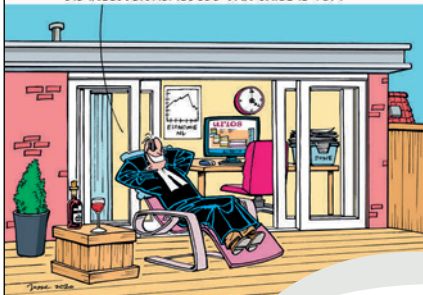

**WEISS
CAPITAL**

PROCESFINANCIERING VOOR ONDERNEMERS

www.weisscapital.nl

DIE INSOLVENTIEMODULE VAN URIOS IS TOP!

INSOLVENTIEMODULE VOLGENS RECOFA-RICHTLIJNEN

Werkt uw kantoor met faillissementen? Specificeer faillissementsdossiers en laat **Urios al het rekenwerk voor u doen**. Geheel volgens **actuele Recofa-richtlijnen**.

Probeer 30 dagen gratis via www.ursos.nl/proeflicentie.

www.ursos.nl
072 512 22 05
info@ursos.nl

URIOS STANDAARD | € 24,- p.m.
Relaties | Dossiers | Tijdschrijven | Verschotten |
Voorschotten | Meertalig declareren | Toevoegingen |
Insolventies | [Lees meer op www.ursos.nl](http://www.ursos.nl)

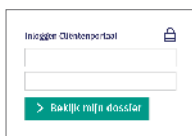
URIOS PLUS | € 38,- p.m.
Documentenbeheer | Outlook koppeling |
Elektronisch factureren | Koppeling of export
naar boekhouding | [Lees meer op www.ursos.nl](http://www.ursos.nl)

Realiseer meer declarabele uren als advocatenkantoor.

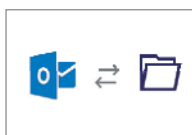
Ontdek de 3 redenen waarom al meer dan 20.000 advocaten & juristen in Europa werken met Kleos:

- **Alles-in-1 software voor uw advocatenkantoor.**
Dossierbeheer, tijdschrijven, facturatie en boekhouding in één.

- **Cliëntenportaal**
Communiceer sneller met cliënten via het online cliëntenportaal, beveiligd conform NOvA richtlijnen.

- **E-mailintegratie Outlook**
Sla mailcorrespondentie automatisch op in dossiers

Probeer Kleos nu 3 maanden gratis en vrijblijvend.

Ga naar www.wolterskluwer.nl/kleos om uw proefperiode aan te vragen.

VAN DE NOVA

Patroon op cursus:

‘Ik leer er zelf
ook veel van’

Corona
Betere
onderbouwing
nodig voor
coronaregelingen

Nieuw
Adviescommissie
Wwft en
klankbordgroep
inclusie & diversiteit

**Informatiepunt
NOVA**
Vraagbaak voor
de advocatuur

NOvA: betere onderbouwing nodig voor coronaregelingen

De conceptregelingen op basis van de tijdelijke coronawet kunnen ernstige en ingrijpende inbreuken maken op de leef- en werkomstandigheden van Nederlandse burgers. Juist daarom moeten de toelichting op de rechtvaardiging en de juridische basis ervan naar behoren zijn. Dat is op dit moment niet voor alle elementen het geval.

De legitimatie van de beperking van grondrechten, bijvoorbeeld op het eigendomsrecht (horeca), het recht op vereniging en het recht op lichamelijke integriteit (mondkapjes) is en blijft daardoor onvoldoende. Dat schrijft de NOvA in een wetgevingsadvies aan de regering met betrekking tot de voorgestelde Tijdelijke regeling maatregelen Covid-19 en de Regeling aanvullende mondkapjesverplichtingen Covid-19. Het kabinet wil deze regelingen op 1 december (of eerder als dat

kan) laten ingaan. De regelingen zijn gebaseerd op de Tijdelijke wet maatregelen COVID-19.

Routekaart verwerken in regelingen

De NOvA beveelt ook aan om de eerder door de regering gepresenteerde Routekaart in deze regelingen te verwerken. In deze Routekaart staan de maatregelen per dreigingsniveau. Dit geeft duidelijkheid aan de samenleving, onderbouwt de ingrepen, geeft perspectief aan de afschaling van de maatregelen en zorgt voor draagvlak.

Maximale boete mondkapjesplicht omlaag

De maximale boete voor overtreding van de mondkapjesplicht staat nu op € 435. Dat heeft verstrekken gevolgen. Boetes hoger dan € 100 zorgen namelijk voor een aantekening in het documentatieregister (ook wel strafblad) en leiden tot problemen bij de aanvraag van een verklaring omtrent het gedrag (vog). De NOvA doet daarom een dringend beroep op de regering om de maximale boete voor overtreding van de mondkapjesplicht voor publieke binnenruimten te stellen op € 95. Dit sluit aan bij de overtreding van het houden van een veilige afstand, waarvoor de maximale boete door de minister en wetgever eerder al is teruggebracht tot € 95, zoals ook geadviseerd door de NOvA.

Nederlandse orde van advocaten

Het *Advocatenblad* is het officiële orgaan van de Nederlandse orde van advocaten. Het katern 'Van de NOvA' wordt verzorgd door de afdeling communicatie van de NOvA.

Samenstelling algemene raad

Nederlandse orde van advocaten

- Frans Knüppe (algemeen deken)
- Bernard de Leest (waarnemend deken)
- Theda Boersema
- Petra van Kampen
- Susan Kaak

Bureau van de NOvA

Raffi van den Berg
(algemeen secretaris)

Redactie

Afdeling communicatie NOvA

Eindredacteur

Paul van Wijngaarden

Bezoekadres

Neuhuyskade 94
2596 XM Den Haag
Tel. 070 – 335 35 35
Fax 070 – 335 35 31
E-mail communicatie@advocatenorde.nl
Kvk-nummer: 27339260
BTW-nummer: NL002872833B01

Postadres

Postbus 30851
2500 GW Den Haag

Informatiepunt voor advocaten

informatiepunt@advocatenorde.nl
Tel. 070-335 35 54

Twitter

@Advocatenorde

LinkedIn

Nederlandse orde van advocaten

Facebook

Nederlandse orde van advocaten

Instagram

@Advocatenorde

Vacature

De Nederlandse orde van advocaten telt zestien wetgevingsadviescommissies die advies aan de algemene raad uitbrengen over wetsvoorstellen die ter consultatie aan de NOvA worden voorgelegd. In verband met ontwikkelingen op het gebied van wetgeving ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme heeft de algemene raad de nieuwe adviescommissie Wwft ingesteld.

De NOvA zoekt advocaten voor de adviescommissie Wwft

Lijkt het u interessant om naast uw advocatuurlijke werkzaamheden een bijdrage te leveren aan versterking van wetgevingskwaliteit en ontwikkelingen op het gebied van de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft) van dichtbij te volgen, dan wordt u van harte uitgenodigd uw interesse kenbaar te maken. De wetgevingsadviescommissie zal worden samengesteld uit maximaal zes Wwft-specialisten, werkzaam op uiteenlopende rechtsgebieden bij zowel grotere als kleinere advocatenkantoren. De commissie zal de algemene raad adviseren over (toekomstige) wetgeving op het gebied van de Wwft, alsmede inbreng leveren voor voorlichting hierover door de NOvA aan de balie, bijvoorbeeld via *best practices*. De werkwijze van de commissie wordt vastgesteld in overleg met de algemene raad.

Ondersteuning vindt zo veel mogelijk plaats door het landelijk bureau van de NOvA. Daarbij wordt ook afstemming gezocht met de wetgevingsadviescommissies strafrecht en belastingrecht. Gemiddeld wordt eenmaal per kwartaal vergaderd. Er staat geen vergoeding tegenover behalve vergoeding van de reiskosten. Eén keer per jaar wordt de vergadering afgesloten met een informeel diner. Voor meer informatie kunt u contact opnemen met Raffi van den Berg via secretariaat@advocatenorde.nl of +31 (0)70 335 35 35. Uw interesse kunt u uiterlijk 6 december 2020 kenbaar maken bij het secretariaat van de NOvA via secretariaat@advocatenorde.nl, onder vermelding van 'sollicitatie adviescommissie Wwft', voorzien van een beknopte motivatie en *curriculum vitae*.

Beroepsopleiding

Subsidie voor beroepsopleiding stagiairs sociale advocatuur

Sociaal advocatenkantoren kunnen vanaf december een subsidie aanvragen voor advocaat-stagiairs die in 2021 starten met de vernieuwde Beroepsopleiding Advocatuur van de Nederlandse orde van advocaten. Deze subsidie dekt de totale kosten van de beroepsopleiding. Ongeveer 175 stagiairs kunnen hier gebruik van maken. De subsidie kent een plafond van € 2 miljoen. Wanneer dit bedrag is uitgeput, wordt de regeling gesloten.

Op voorstel van de NOvA heeft de Raad voor Rechtsbijstand (RvR) een regeling opgesteld die voorziet in een tegemoetkoming in de kosten van de beroepsopleiding voor advocatenkantoren uit de toevoegingspraktijk. 'Dit geeft een belangrijke impuls aan de jonge aanwas onder sociaal advocaten,' aldus AR-lid Bernard de Leest (portefeuillehouder gefinancierde rechtsbijstand). 'Veel kantoren in de sociale advocatuur kunnen het zich niet meer veroorloven om nieuwe advocaten op te leiden. Dat brengt de continuïteit van de sociale advocatuur

in gevaar. Daarom heeft de NOvA deze regeling voorgesteld.'

Aanvragen vanaf december

Aanvragen van de subsidie wordt mogelijk rond 1 december 2020, na publicatie van de volledige regeling. Om kantoren tijd te geven zich in te stellen op deze regeling heeft de RvR de belangrijkste voorwaarden gepubliceerd om voor deze subsidie in aanmerking te komen. Deze vindt u op rvr.org.

► Digitalisering Rechtspraak

Groen licht voor digitaal procederen civiel en bestuursrecht

De plannen van de Raad voor de rechtspraak om digitaal procederen in civiel en bestuursrecht mogelijk te maken, zijn beoordeeld door het Bureau ICT-toetsing en hebben het vertrouwen van minister voor Rechtsbescherming Sander Dekker. De NOvA is blij dat er hiermee een nieuwe stap is gezet in het digitaal toegankelijk maken van de rechtspraak en overlegt verder met de Rvdr over de implementatie van de digitale werkwijze.

Na het stopzetten van KEI heeft de Rvdr een nieuwe aanpak voor digitaal procederen gekozen, het zogenaamde Basisplan digitalisering civiel recht en bestuursrecht. De bedoeling is dat het mogelijk wordt om zaken digitaal in te dienen en digitaal stukken uit te wisselen. Daarnaast gaat de correspondentie met de Rechtspraak en

het bekijken van het zaaksdossier digitaal verlopen. Het Basisplan gaat alleen over bestuursrecht en civiel recht. Voor de rechtsgebieden strafrecht en toezicht, waar al digitaal wordt gewerkt, gaat de huidige werkwijze verder. Ook in asiel- en bewaringszaken gaat de bestaande digitale werkwijze door.

► Inclusie en diversiteit

De NOvA onderstreept het belang van gelijke kansen, diversiteit en inclusie; vanuit een maatschappelijk oogpunt, maar ook omdat de inachtneming van deze principes tot een verrijking van de balie zelf leidt. Daarom heeft de NOvA in 2018 een diversiteits- en inclusieverklaring opgesteld. Wij willen hier nu graag met de balie verder invulling aan geven en een toegankelijke balie zo veel mogelijk bevorderen. In dat kader heeft de NOvA het initiatief genomen om een klankbordgroep inclusie en diversiteit in te stellen. De klankbordgroep zal concrete mogelijkheden onderzoeken en voorstellen aandragen voor sociale innovatie, dat wil zeggen het bevorderen van diversiteit binnen de advocatuur en het verhogen van het bewustzijn van de waarde van diversiteit en inclusie binnen de advocatuur en de maatschappij.

De NOvA zoekt advocaten voor de klankbordgroep inclusie en diversiteit

De klankbordgroep zal de discussie binnen de balie ten aanzien van dit thema stimuleren en de algemene raad adviseren teneinde diversiteit, inclusie en gelijkheid te bevorderen. Het is de bedoeling dat de klankbordgroep eerst een verkenning binnen de advocatuur uitvoert om in kaart te brengen wat er speelt op het gebied van diversiteit en inclusie. Kernvragen zijn daarbij: wat gaat er goed en waar is verbetering mogelijk? De klankbordgroep zal hierbij ook aandacht besteden aan maatschappelijke ontwikkelingen en de rol van de advocatuur in de maatschappij. De uitkomsten van dit onderzoek zullen worden meegenomen bij het bepalen van de gewenste aanpak. De klankbordgroep zal bestaan uit maximaal tien leden, bij voorkeur advocaten met uiteenlopende

achtergronden. Heeft u aantoonbare affiniteit met het thema diversiteit, inclusie en sociale innovatie binnen de balie, dan wordt u van harte uitgenodigd uw interesse kenbaar te maken.

Meer informatie

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met beleidsadviseur Megteld de Regt via m.deregt@advocatenorde.nl of +31 (0)6 57 93 67 81. Uw interesse kunt u uiterlijk 6 december 2020 kenbaar maken bij het secretariaat van de NOvA via secretariaat@advocatenorde.nl, onder vermelding van 'sollicitatie klankbordgroep Inclusie en diversiteit', voorzien van een beknopte motivatie en *curriculum vitae*.

► Beroepsopleiding

Patroon op cursus: 'Ik leer er zelf ook veel van'

Hendrik Hendrikse, medeoprichter van advocatenkantoor Hendrikse-Renes, begeleidt als patroon al geruime tijd stagiairs tijdens de Beroepsopleiding Advocaten. Ook zelf is hij nooit uitgeleerd, vindt hij. Dat Hendrikse vanaf volgend jaar verplicht een patroonscursus moet volgen, ziet hij dan ook als een meerwaarde. 'De interactie met andere patroons is voor mij de beste manier van leren.'

Hoe heeft u zelf de beroepsopleiding ervaren?

'Ik voelde me bij de start op Woudschoten meteen erg thuis omdat we met allemaal gelijkgestemden waren. Dat je met andere advocaten over werk praat, geeft een sterk gevoel van herkenning en veel energie. De behandeling van het begrip integriteit heeft destijds veel indruk op mij gemaakt. Ik vind de beroepsopleiding erg belangrijk als basis.'

Wat leren stagiairs van u?

'Wat ik hen wil meegeven, is het belang van integriteit en communicatie. Integriteit is alles in ons vak. Je bent in het weekend ook advocaat, zeg ik altijd. Het brengt veel verantwoordelijkheid met zich mee. Ik besteed veel aandacht aan communicatie: richting de cliënt, de advocaat van de wederpartij en gerechtelijke instanties. Je kunt alle zaken winnen, maar wat cliënten bovenal op prijs stellen, is dat je er voor ze bent. Zo bouw je een praktijk op. Dat er in de vernieuwde Beroepsopleiding Advocaten meer aandacht is voor vaardigheden, waaronder communicatie, ervaar ik als een grote meerwaarde.'

Wat vindt u van de verplichte patroonscursus in de vernieuwde beroepsopleiding?

'Als je net start als patroon is het goed om direct een cursus te volgen; daarna heb je het meest aan interview, vind ik. Zelf heb ik twee jaar geleden een patroonscursus gevolgd, en nog een specifieke cursus voor patroons van stagiair-ondernemers. De interactie met andere patroons is voor mij de beste manier van leren.'

Patroonscursus

In de vernieuwde Beroepsopleiding Advocaten wordt nog meer nadruk gelegd op de belangrijke rol van patroons bij de begeleiding van advocaat-stagiairs. Patroons volgen verplicht een patroonscursus van zes uur. Voor een patroon die in de drie jaar voorafgaand al een cursus heeft gevolgd, volstaat een cursus van drie uur, bijvoorbeeld in de vorm van interview. Elke drie jaar is er een herhaal-/opfriscursus. Voorgeschreven elementen in de patroonscursus zijn:

- Coachings- en begeleidingsvaardigheden en andere persoonlijke kwaliteiten van de patroon.
- Gespreksvaardigheden, feedback geven.
- Bewustwording van de belangrijke rol van patroon en erkenning van die rol.
- Inzicht in ontwikkelingspaden en -stappen van de stagiair.
- Timemanagement en coachen op stressbestendigheid.
- Begeleiding van jonge professionals, omgang met deze generatie stagiairs.
- Kennis van de vernieuwde beroepsopleiding en aansluiting op de kantoorpraktijk.

► Verschoningsrecht

Wetsvoorstel aanpassing ‘fiscaal’ verschoningsrecht is onnodig en onwenselijk

Het wetsvoorstel tot verduidelijking en aanpassing van het wettelijke ‘fiscale’ verschoningsrecht is overbodig en moet worden ingetrokken. Dat schrijft de NOvA in een advies aan staatssecretaris Vijlbrief van Financiën. Het wetsvoorstel creëert onduidelijkheid, lost geen problemen op en is onwenselijk.

Het wetsvoorstel zorgt ervoor dat de Belastingdienst inzage kan krijgen in de communicatie tussen (onder anderen) een advocaat en zijn cliënt. Het recht op vertrouwelijke communicatie met geheimhouders als advocaten komt hierdoor onder druk te staan. Daarmee wordt een belangrijk principe in onze samenleving geschaad. Iedereen moet zonder angst voor openbaarmaking juridisch advies en bijstand kunnen inwinnen bij de advocaat. Om die vertrouwelijkheid te kunnen garanderen, beschikken advocaten over een wettelijke geheimhoudingsplicht en verschoningsrecht. Aan dit belangrijke uitgangspunt mag geen afbreuk worden gedaan. Dat geldt ook in fiscale aangelegenheden.

Verstrekkende aantasting

De verstrekkende aantasting van het verschoningsrecht in het wetsvoorstel is bovendien overbodig. De wet bepaalt al dat de belastingplichtige verplicht is de stukken te geven als de Belastingdienst daarom vraagt. Het wetsvoorstel spreekt over ‘fiscaal verschoningsrecht’. Dit wekt de suggestie dat het verschoningsrecht zich laat onderscheiden naar rechtsgebied. Als algemeen rechtsbeginsel heeft het verschoningsrecht echter een algemene, in alle rechtsgebieden geldende werking.

Geen verduidelijking

Doel van het wetsvoorstel zou zijn om de werking van het verschoningsrecht te verduidelijken, maar niet wordt toegelicht op welke punten er behoefte aan verduidelijking bestaat. Die behoefte blijkt ook niet uit de rechtspraak van de afgelopen decennia. Voor welk probleem het wetsvoorstel een oplossing is, is dan ook niet duidelijk. Des te kwalijker is het daarom dat dit wetsvoorstel aan het verschoningsrecht zijn werking ontnemt en daarmee de belangen van de burger schaadt.

Overleg met staatssecretaris

De NOvA wil hierover in overleg met de staatssecretaris en stelt voor om eerst te inventariseren waar de mogelijke knelpunten zich bevinden. Voorkomen moet worden dat wetgeving tot stand komt die een belangrijk rechtsbeginsel uitholt en tot jarenlange procedures leidt.

► Corona

Evaluatie coronamaatregelen Rechtspraak: wat vindt u?

Sinds het begin van de coronacrisis overlegt de NOvA regelmatig met de Rechtspraak over maatregelen met betrekking tot de rechtspleging en de consequenties hiervan voor advocaten. Begin oktober heeft de NOvA het belang van een evaluatie van alle genomen maatregelen bij de Rechtspraak onder de aandacht gebracht, zeker met het oog op de ‘tweede golf’.

Als input voor die evaluatie zijn ervaringen van advocaten essentieel. Uw feedback is dan ook zeer welkom.

Waar liep u de afgelopen maanden tegenaan, wat ging goed en wat kan er beter? Denk daarbij onder andere aan verruimde openingstijden, toga-uitleen, veiligheid van gebouwen en communicatie. Wij stellen ook uw mening over de actuele gang van zaken bij de gerechten op prijs, zodat wij uw signalen direct onder de aandacht van de Rechtspraak kunnen blijven brengen.

Mail uw reactie a.u.b. uiterlijk 30 november naar communicatie@advocatenorde.nl.

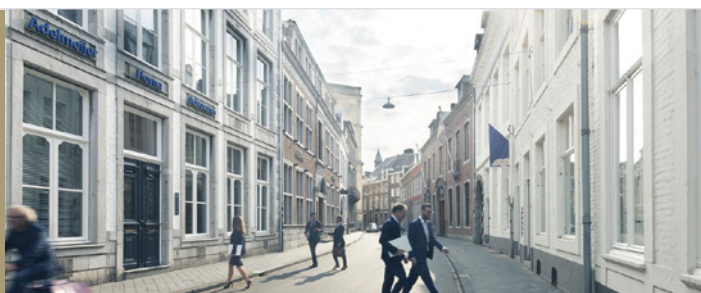
WIJ DRAAIEN NIET OM DE ZAAK HEEN!

Daarom vragen we het gewoon...

Ben jij de ervaren advocaat die wij zoeken?
De slagvaardige specialist die als betrokken
consultant gaat werken aan oplossingen voor
onze cliënten? De gedreven collega met een
eigen stem die kritisch durft te zijn?
Oprecht en recht door zee?

Ja?

Dan zijn wij benieuwd naar jouw verhaal en
kunnen we niet wachten om je te
ontmoeten!

Maastricht

40 uur

per direct

GEZOCHT

ADVOCAAT

ONDERNEMINGS- EN INSOLVENTIERECHT

Kijk op onze website voor meer informatie over
deze vacature: www.ahadvocaten.eu
of scan de QR-code.

Je kunt ook contact opnemen met Mr. D.A.J. Roomberg
(tel: 043-350 62 00 | e-mail: roomberg@ahadvocaten.eu).

Adelmeijer Hoyng **Advocaten**

Uw Zaak. Onze Missie.

RAADADVOCATEN

RAAD advocaten is een resultaatgericht kantoor dat snel en efficiënt werkt tegen redelijke tarieven. Ons team is vanuit Zwolle en Kampen werkzaam in het insolventierecht en ondernemingsrecht, arbeidsrecht, familierecht, verbintenissenrecht en strafrecht. Vanuit overtuiging is dat deels ook in de gefinancierde rechtshulp. Onze kernwaarden zijn: nuchterheid, eerlijkheid en betrouwbaarheid. Voor ons zijn de sfeer op kantoor en de balans tussen werk en privé belangrijk.

Omdat we groeien zijn we op zoek naar een

ADVOCAAT

die ons team kan versterken. Wij zoeken iemand die
zich vooral bezig zal gaan houden met het
insolventierecht en arbeidsrecht.

Is dit jouw nieuwe uitdaging?

E-mail dan je brief en CV naar Sybe de Vries
via devries@raadadvocaten.nl of bel voor meer
informatie naar 038-4238348.

We zoeken een advocaat ...

- ... die het liefst al enige werkervaring heeft
- ... met interesse in insolventierecht en arbeidsrecht
- ... met affiniteit voor cijfers
- ... die analytisch, integer, resultaatgericht, praktisch
en een teamplayer is
- ... met een stevige en stressbestendige
persoonlijkheid met relativeringsvermogen

www.raadadvocaten.nl

Boomjuridisch

Nu beschikbaar

**De weg naar het
civiele vonnis**

Margreet Ahsmann
ISBN: 9789462901681
2e druk, 2020, 429 pagina's
€ 45,00

**Bestel uw exemplaar vandaag
via www.boomjuridisch.nl**

Boomjuridisch

Vacature

De NOvA zoekt een commissielid voor de Geschillencommissie Advocatuur

De Geschillencommissie Advocatuur is gevestigd in Den Haag en ressorteert onder de Stichting Geschillencommissies voor Consumentenzaken (SGC) en de Stichting Geschillencommissies voor Beroep en Bedrijf (SGB). De commissie heeft tot taak geschillen tussen de cliënt en de advocaat te beslechten, voor zover deze betrekking hebben op de totstandkoming of de uitvoering van een door de cliënt aan de advocaat gegeven opdracht. De commissie is samengesteld uit een voorzitter, een lid voorgedragen door een consumentenorganisatie of een ondernemersorganisatie en een lid voorgedragen door de Nederlandse orde van advocaten. Alle leden zijn onafhankelijk en onpartijdig.

Profiel

Het commissielid heeft een civiel- of bestuursrechtelijke achtergrond en heeft ervaring met procedures op basis van arbitrage of bindend advies. Voorts heeft hij of zij belangstelling voor het beslechten van geschillen tussen cliënt en advocaat en is hij of zij in staat om de voorgelegde geschillen op volstrekt onafhankelijke en onpartijdige wijze te beoordelen.

Over de functie

Het commissielid is in beginsel beschikbaar voor één zitting per maand gedurende een dagdeel, waar-

op als regel vijf tot zeven zaken zijn geagendeerd. Naast vergoeding van reiskosten is voor deelname aan de zittingen van de geschillencommissie advocatuur vacatiegeld beschikbaar. Het vereiste van onafhankelijkheid en onpartijdigheid brengt met zich dat het commissielid geen nevenfuncties vervult die daarmee zouden kunnen conflicteren. Om die reden kan het lidmaatschap van de Geschillencommissie Advocatuur niet worden gecombineerd met onder meer het lidmaatschap van de algemene raad, raad van de orde, Raad van Discipline of het Hof van Discipline of een dienstverband bij het landelijk of een lokaal orbureau.

Procedure

Uw interesse, bestaande uit een cv en korte motivatie, kunt u tot uiterlijk 4 januari 2021 kenbaar maken bij het secretariaat van de NOvA via secretariaat@advocatenorde.nl o.v.v. 'sollicitatie geschillencommissie advocatuur'. Uiterlijk in maart kunt u bericht over uw sollicitatie verwachten.

Meer informatie

Kijk voor meer informatie op degeschillencommissie.nl/over-ons/commissies/advocatuur of neem contact op met Ingrid Tan van de NOvA via i.tan@advocatenorde.nl of (070) 335 35 22.

Regelgeving

Wijzigingen rechtsgebieden per 1 januari 2021

Met ingang van 1 januari 2021 worden enkele wijzigingen doorgevoerd in het rechtsgebiedenregister. De belangrijkste verandering is de toevoeging van twee nieuwe hoofdrechtsgebieden: Privacyrecht en Informatierecht. Het hoofdrechtsgebied ICT-recht komt hiermee te vervallen. Daarnaast komen er twee subrechtsgebieden bij: Penitentiair recht (onder het hoofdrechtsgebied Strafrecht) en Mensenhandel (onder het hoofdrechtsgebied Asiel- en vluchtelingenrecht).

Benoemingen

Adviescommissie arbeidsrecht

Benoemd als lid per 7 september 2020:

- Mw. mr. K.U.J. (Kerstin) Hopman

Voorlichting

Het Informatiepunt van de NOvA

Vraagbaak voor de advocatuur

‘Goedemorgen, u spreekt met het Informatiepunt voor advocaten’. Advocaten met een vraag aan de NOvA krijgen de altijd vriendelijke stem van Pauline van der Sman of Margot Holtus aan de lijn, of een panklaar antwoord per e-mail. Dagelijks verwerken beide hulpvaardige medewerkers van het Informatiepunt een stroom aan telefoontjes en mailtjes vanuit de advocatuur. Tijd voor een nadere kennismaking.

Wat doet het Informatiepunt precies?

Margot: ‘Wij geven allereerst voorlichting over de regelgeving voor de advocatuur. Dat varieert van het behalen van PO-punten tot de kwaliteitstoetsen. Daarnaast beantwoorden we vragen van advocaten over het gebruik van online-applicaties van de NOvA, zoals de advocatenpas. Naar aanleiding van de recente wijziging in Mijn Orde komen er de laatste tijd bijvoorbeeld regelmatig vragen binnen over geheimhoudernummers.’

Pauline: ‘Ook speelt het Informatiepunt een rol bij het signaleren van ontwikkelingen in de advocatuur. Klachten, tips en opmerkingen van advocaten spelen we door naar onze beleidscollega's die deze gebundeld in het wekelijks overleg met de Rechtspraak bespreken. Dat ging de afgelopen coronaperiode onder andere over ervaringen van advocaten met het al dan niet doorgaan van zittingen en de overschakeling naar online- en avondzittingen. Mede door deze concrete input heeft de Rechtspraak het beleid op dit punt aangepast. Vragen die vaak voorkomen, geven we bovendien door aan onze collega's van communicatie die de veelgestelde vragen op onze website bijhouden. Hier kunnen andere advocaten weer hun voordeel mee doen.’

Wat zijn de meest gestelde vragen?

Pauline: ‘Uiteraard staat de telefoon sinds maart roodgloeiend over coronagerelateerde zaken. In die eerste weken kregen we bijvoorbeeld vaak de vraag ‘valt het beroep van advocaat onder de kwalificatie van vitaal beroep’ in

verband met een plek bij de kinderopvang?’ Hierop was helaas geen eenduidig antwoord, maar in principe wel als een advocaat betrokken is bij een vitaal proces binnen de rechtshandhaving, zoals het verlenen van rechtsbijstand in urgente zaken. Ook kregen we toen veel vragen over de financiële ondersteuning voor de advocatuur om de coronacrisis op te kunnen vangen. Specifiek sociaal advocaten wilden weten hoe de Raad voor Rechtsbijstand de uitbetalingen kon versnellen.’

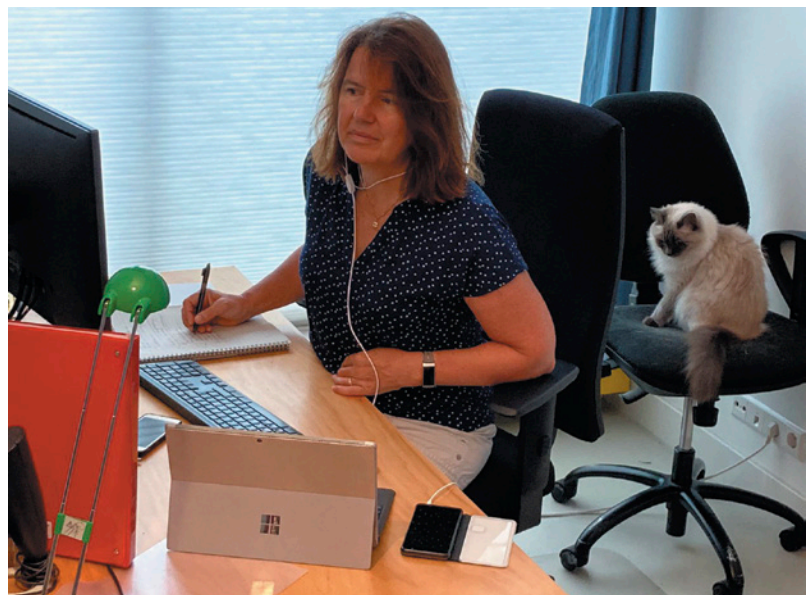
Margot: ‘Los van corona variëren de onderwerpen vaak per periode. Rond februari/maart zie je een stijging in het aantal vragen over de CCV. Nu, richting het einde van het jaar, gaan weer veel vragen over de halvering van de PO-punten en kwaliteitstoetsen. Verder krijgen we vragen over digitaal onderwijs, rechtsgebieden, privacy (AVG), praktijkstructuren, noem maar op. Ook krijgen we geregeld advocaten uit het buitenland – en nu vooral uit het VK in verband met de brexit – die in Nederland op het tableau willen, met de vraag wat ze daarvoor moeten doen.’

Hebben jullie altijd overal een antwoord op?

Margot: ‘Vaak wel, maar niet altijd. De eenvoudige vragen handelen we meteen diezelfde dag nog af.’

Wist u dat:

- het Informatiepunt dagelijks 30-40 telefoontjes en 30-40 mailtjes binnenkrijgt?
- het streven is om alle vragen binnen 2-3 werkdagen te beantwoorden, maar dat dat soms bij meer ingewikkelde vragen niet altijd lukt?
- het Informatiepunt geen juridisch advies geeft en niet kan ingaan op een individuele casus?
- u ook bij de veelgestelde vragen op advocatenorde.nl/faqs kunt kijken of uw vraag hierbij staat?

Pauline van der Sman

Pauline: 'De moeilijkere vraagstukken sturen we intern door naar een gespecialiseerde collega die over dat specifieke dossier gaat, bijvoorbeeld de beroepsopleiding of nummerherkenning. Maar ook dan is ons doel om de vragensteller binnen twee, maximaal drie dagen aan het juiste antwoord te helpen.'

Moet je ook weleens 'nee' verkopen?

Margot: 'Wij zijn er in principe alleen voor advocaten. Rechtzoekenden die op zoek zijn naar een advocaat verwijzen wij naar zoekenaadvocaat.nl. Mensen die een klacht hebben over een advocaat sturen we door naar de desbetreffende lokale orde. Ook geven wij geen inhoudelijk juridisch advies.'

Pauline: 'Daarnaast kunnen wij niet ingaan op een individuele situatie. Als het bijvoorbeeld gaat over PO-punten, kunnen wij wel uitleggen aan welke vereisten een advocaat moet voldoen, maar niet concreet aangeven hoeveel punten een gepubliceerd artikel X in een bepaald tijdschrift Y oplevert. Hiervoor moet men dan bij de lokale orde zijn.'

Hebben jullie weleens te maken met verbaal geweld?

Margot: 'Jazeker. Meestal door rechtzoekenden met juridische problemen die al van veel kastjes naar veel muren zijn gestuurd. Als wij ze dan moeten vertellen dat ook wij ze niet verder kunnen helpen, uiten ze hun frustratie soms naar ons. Dat zijn af en toe best lastige situaties.'

Pauline: 'Ook advocaten kunnen wel eens gefrustreerd raken, bijvoorbeeld door de vele verplichtingen die zij ervaren. Gelukkig geven zij meestal meteen aan dat die frustratie niet tegen ons persoonlijk gericht is, maar willen ze dit graag ergens kwijt. Ook hiervoor bieden wij een luisterend oor.'

Welke situatie is je het meest bijgebleven?

Margot: 'Zonder enige twijfel de dag van de aanslag op Derk Wiersum, waarover ik telefoontjes binnenkreeg. Een huiveringwekkende ervaring.'

Pauline: 'Voor mij geldt bijna hetzelfde. Al op mijn tweede werkdag kreeg ik een melding over een advocaat die was beschoten. Ik hoop dat we dit soort situaties in de toekomst nooit meer mee zullen maken.'

Het Informatiepunt voor advocaten

- geeft voorlichting aan advocaten over de regelgeving voor de advocatuur;
- beantwoordt vragen van advocaten over het gebruik van online-applicaties van de NOvA;
- signaleert ontwikkelingen in de advocatuur.

Het Informatiepunt voor advocaten is op werkdagen van 9.00 tot 17.30 uur bereikbaar via informatiepunt@advocatenorde.nl en (070) 335 35 54.

Margot Holtus

Ondertussen op het Binnenhof

Voor advocaten relevante Haagse debatten en wetten

De Tweede Kamer behandelt in de week van 24 november de begroting van Justitie en Veiligheid voor 2021. Veel onderwerpen komen daarbij aan bod, variërend van het gevangeniswezen tot het asielbeleid en uiteraard de coronacrisis. De NOvA zet bij de behandeling van de justitiebegroting onder andere in op achterstanden bij de IND en in de strafrechtketen, de strafbeschikking en de gefinancierde rechtsbijstand.

Achterstanden bij de IND en de dwangsomregeling

De NOvA maakt zich zorgen dat de achterstanden bij de IND niet per 1 januari zijn weggewerkt, terwijl de onzekerheid bij asielzoekers over de behandeling van hun zaak blijft bestaan. Vanwege de afschaffing van de dwangsomregeling bij niet tijdig beslissen hebben zij straks geen enkel middel meer om tijdig een beslissing te krijgen van de overheid. De stok achter de deur om de eigen organisatie van de overheid op orde te krijgen, ontbreekt. De NOvA wil dan ook dat de dwangsomregeling niet permanent wordt afgeschaft.

Achterstanden in de strafrechtketen

Veel rechtszaken gingen vanwege de coronacrisis niet door. De achterstanden die daardoor zijn ontstaan, tellen op bij de al bestaande werkvoorraden van het OM. In de begroting is 40 miljoen euro beschikbaar gesteld om de achterstanden in het strafrecht weg te werken. De achterstanden moeten eind 2021 zijn ingelopen. Het is niet duidelijk hoe dat geld wordt besteed en of rechtsbijstand daar een onderdeel van uitmaakt. De inzet van de NOvA is dat bij de aanpak van de achterstanden ook een investering in adequate rechtsbijstand hoort.

Rechtsbijstand bij strafbeschikking

Steeds meer en zwaardere strafzaken worden door het OM, zonder tussenkomst van een rechter, afgedaan via een strafbeschikking. De NOvA heeft grote zorgen over de kwaliteit van die beslissingen en vooral over de gebrekkige rechtsbescherming. Rechtsbijstand voor rechtzoekenden en een adequate vergoeding voor advocaten zijn onmisbaar. Politieke partijen dienden eind september dan ook een motie in die opriep alleen een OM-strafbeschikking aan te bieden als een vorm van rechtsbijstand heeft plaatsgevonden. Minister Dekker zegde toe om hierover met de NOvA in gesprek te gaan. De uitkomsten hiervan zijn ongetwijfeld onderdeel van het debat over de justitiebegroting.

Gefinancierde rechtsbijstand

In 2019 kwam na overleg tussen de NOvA en minister Dekker de overbruggingsregeling voor de sociale advocatuur tot stand. Voor 2020 en 2021 werd in totaal 73 miljoen euro beschikbaar gesteld voor hogere vergoedingen voor de sociaal advocatuur. Dit is een tijdelijke regeling, waardoor de onzekerheid voor de sociale advocatuur blijft bestaan. De NOvA wil dat na 2021 structureel meer geld voor de sociale advocatuur beschikbaar komt, zoals de commissie-Van der Meer ook heeft aanbevolen. Dit geldt des te meer nu de uitwerking van de plannen voor het nieuwe rechtsbijstandsstelsel langer op zich laat wachten. In deze plannen van minister Dekker wordt gesproken over de ontwikkeling van oplossingsroutes en rechtshulp pakketten. De ontwikkeling hiervan duurt te lang om de acute nood onder sociaal advocaten weg te nemen. Dit geldt met name voor het familierecht. Ook is het onzeker of in het nieuwe stelsel voldoende geld beschikbaar is voor een redelijke vergoeding, omdat wordt uitgegaan van budgetneutraliteit.

► Toezicht

College van toezicht publiceert handhavingskader

Op 15 oktober jl. heeft het college van toezicht advocatuur zijn handhavingskader gepubliceerd. Het handhavingskader draagt bij aan de verdere professionalisering van de taakuitoefening van het college door het gehele toezichtproces gestructureerd bijeen te brengen en te beschrijven.

Het handhavingskader, opgesteld in nauwe samenwerking met de dekens, dient een tweeledig doel. Het is een samenhangend raamwerk dat enerzijds zorgt voor een verdere professionalisering van de taakuitoefening van het college, en anderzijds de dekens helpt bij de uitoefening van het toezicht en de klachtbehandeling.

Meer informatie

Bekijk het handhavingskader op collegevantoezichtnova.nl/publicaties/beleidsregels.

Intervisiehuis

Intervisiehuis

Nog professioneler met intervisie!

Per maart 2020 is een vorm van gestructureerde feedback voor advocaten verplicht. Intervisie is zo'n vorm.

Intervisiehuis biedt:

- intervisies online, op locatie en inhouse
- intervisie per rechtsgebied
- NOvA geregistreeerde gespreksleiders

Wij organiseren bijeenkomsten op 6 rechtsgebieden:

ARBEIDSRECHT

BESTUURSRECHT

CONTRACTENRECHT

FAMILIERECHT

STRAFRECHT

VASTGOEDRECHT

Haal met slechts één bijeenkomst op locatie of twee online-sessies de verplichte 4 punten voor 2020.

Meer info en inschrijven: www.intervisiehuis.nl

slechts
€ 45,- per
PO-punt!

AantjesZevenberg
ADVOCATEN

CASSATIE
IN CIVIELE ZAKEN

Mr. K. Aantjes

aantjes@ aantjeszevenberg.nl

Mr. J.C. Zevenberg

zevenberg@ aantjeszevenberg.nl

Mr. F.I. van Dorsser

vandorsser@ aantjeszevenberg.nl

070-3906260 | www.aantjeszevenberg.nl

ADVOCaat ZOekt

OPVOLGER VOOR PRAKTIJK

- Regio Amsterdam
- Omzet per jaar € 400.000,-
- Algemene praktijk
- Voornamelijk betaalde zaken
- Interessant voor starter of voor extra omzet
- Geen personeel / overige verplichtingen

Contact:

advocatenpraktijkvoortzetten@gmail.com

Van de tuchtrechter

Deze uitspraken zijn geselecteerd en bewerkt door de Commissie Disciplinaire Rechtspraak, bestaande uit Tjitske Cieremans, Han Jahae, Maurice Mooibroek en Robert Sanders.

Belangenverstrengeling ondanks ontbreken advocaat-cliëntrelatie

- Hof van Discipline, 3 april 2020, zaak nr. 190296, ECLI:NL:TAHVD:2020:79.
- Artikel 10a, lid 1 sub d Advocatenwet, artikel 7 Gedragsregels (oud) en artikel 15 Gedragsregels (nieuw).
- Na overleg over vertrouwelijke informatie, waarbij gericht naar aanvullende informatie is gevraagd en mededelingen zijn gedaan die door de rechtzoekende als advisering konden worden opgevat, staat het een advocaat daarna niet meer vrij om later voor de wederpartij van de rechtzoekende te gaan optreden.

Mr. X heeft een notaris bijgestaan in een civielrechtelijke procedure. Die notaris was betrokken als wettelijk vertegenwoordiger van vier erfgenamen van de stiefmoeder van klager. Klager was verwickeld in een geschil over de verdeling van de nalatenschap van zijn stiefmoeder. De advocaat van klager heeft mr. X verzocht zich als advocaat terug te trekken wegens tegenstrijdige belangen, omdat klager hem eerder een uitvoerige beschrijving van het feitenrelaas had toegezonden en hem daarover ook uitvoerig inhoudelijk heeft gesproken. Mr. X heeft aan dit verzoek geen gehoor gegeven. Klager verwijt mr. X vervolgens onder meer belangenverstrengeling. De Raad van Discipline acht dit verwijt gegrond. De raad overweegt dat tussen mr. X en klager geen advocaat-cliëntrelatie heeft bestaan, zodat Gedragsregel 7 (oud) over het optreden tegen een voormalig cliënt niet van toepassing is. Desondanks kan een situatie zijn ontstaan waarbij het optreden van mr. X in strijd is met wat een behoorlijk handelend advocaat betaamt en daarmee alsnog tuchtrechtelijk verwijtbaar handelen opleveren. Het is dan aan klager om aannemelijk te maken dat het optreden van mr. X voor zijn wederpartij zo bezwaarlijk is geweest dat mr. X zich daarvan had moeten onthouden, aldus de raad. De raad is van oordeel dat klager voldoen-

de aannemelijk heeft gemaakt dat er een inhoudelijk telefoongesprek van een behoorlijke duur tussen klager en mr. X over het toegezonden feitenrelaas heeft plaatsgevonden. Nu mr. X kennis heeft genomen van een uitvoerige beschrijving van het feitenrelaas en hierover niet enkel in algemene zin maar ook inhoudelijk uitvoerig met klager heeft gesproken, stond het mr. X naar het oordeel van de raad niet langer vrij om in die zaak tegen klager op te treden. De raad waarschuwt mr. X.

Zowel klager als mr. X gaat in beroep, maar het Hof van Discipline wijst de grieven van beide partijen af. Met betrekking tot de belangenverstrengeling onderschrijft het hof dat als niet betwist vaststaat dat mr. X per e-mail ongevraagd een uitgebreid verslag van de casuspositie van klager heeft ontvangen. De enkele ontvangst van een dergelijke e-mail kan geen aanleiding zijn voor het oordeel dat de ontvanger niet meer zou mogen optreden voor de tegenpartij. Dat zou de advocaat immers onredelijk in de praktijkuitoefening kunnen treffen en belemmeren. Dat wordt niet zonder meer anders als de ontvangende advocaat kennisneemt van de ongevraagd toegezonden informatie en vervolgens degene die hem dit heeft toegezonden laat weten dat hij de zaak niet zal gaan doen. Mr. X heeft evenwel niet betwist dat hij in vervolg op de e-mail van klager telefonisch contact met hem heeft opgenomen en evenmin dat het telefoongesprek 45 minuten kan hebben geduurd. De transcriptie van het telefoongesprek, die door klager in de tuchtprocedure is overgelegd, bevat een concrete beschrijving van onder meer accurate vragen van mr. X naar testamenten, kindsdelen, boedelbeschrijving en verdeling, opmerkingen van mr. X over rente, een mogelijke verjaring en waardering van de claim alsmede de mededeling van mr. X dat hij mogelijkheden ziet om de zaak te behartigen en klager uitnodigt om met alle stukken naar zijn kantoor te komen. Mr. X heeft het transcript enkel in algemene zin betwist maar is in het geheel niet concreet ingegaan op de weergave in het transcript behoudens zijn stelling dat het gesprek niet

zo abrupt kan zijn geëindigd. Het hof meent dat mr. X de inhoud en duur van het telefoongesprek onvoldoende gemotiveerd heeft weersproken. Voor zover mr. X meent dat het anders is gegaan, had het op zijn weg gelegen te achterhalen wat er werkelijk gebeurd was en met een meer inhoudelijke weerlegging van de door klager geschetste gang van zaken te komen. Voor zover mr. X heeft bedoeld te betogen dat een reconstructie zo'n drie jaar na dato moeilijk is, overweegt het hof dat het enkele tijdsverloop zo'n onderzoek niet onmogelijk maakt. Nu ervan uitgegaan moet worden dat in het telefoongesprek overleg is geweest over vertrouwelijke informatie, dat mr. X gericht naar aanvullende informatie heeft gevraagd en mededelingen heeft gedaan die door klager als advisering konden worden opgevat, stond het mr. X daarna niet meer vrij om later voor de wederpartij van klager te gaan optreden, aldus het hof.

Advocaat dient de indruk van beïnvloeding te vermijden

- Raad van Discipline Arnhem-Leeuwarden 14 april 2020, zaak nr. 19-450, ECLI:NL:TADRARL:2020:94.
- Artikel 10a, lid 1 sub a; Gedragsregel 2 lid 1.
- Advocaat raakte persoonlijk betrokken bij het loyaliteitsconflict en de schoolkeuze van de dochter van haar cliënt.

Klager en mr. X staan respectievelijk de vrouw en de man bij in een echtscheidingsprocedure. Partijen wonen ieder met hun nieuwe partner aan een andere kant van het land, de vrouw in V en de man in A. De man en de vrouw zijn het er in eerste instantie over eens dat de minderjarige dochter zelf mag kiezen naar welke school ze wil gaan en waar dus ook verder haar hoofdverblijfplaats zal zijn. De vrouw komt gaandeweg terug op haar standpunt en meent vervolgens dat de dochter bij haar in V naar school dient te gaan. De man is het daar niet mee eens en

wil dat zijn dochter zich vrijelijk een eigen objectief beeld moet kunnen vormen van de scholen in zowel A als in V en uiteindelijk zelf moet kiezen in welke plaats ze naar school wil gaan en dus haar hoofdverblijf wil hebben. Mr. X is op de hoogte van dit geschil.

Nu zowel de proeflessen als de open dagen van de diverse scholen in A in de tijd vielen dat de cliënt niet in A was, leek het verweerster een goede oplossing als haar eigen minderjarige dochter de dochter van haar cliënt op vrijdagmiddag zou rondleiden op de school waar zij zelf op zit. Mr. X was niet aanwezig tijdens de rondleiding en heeft ook overigens geen contact gehad met de dochter van haar cliënt. Er waren geen andere mogelijkheden meer om naar open dagen en/of proeflessen van scholen in A te gaan.

De vrouw stelt zich op het standpunt dat het inzetten van de eigen dochter klachtwaardig is nu mr. X wist van het feit dat tussen partijen discussie bestond over de schoolkeuze en daarmee de hoofdverblijfplaats van de dochter. Mr. X vindt dat de oplossing die zij geboden heeft mischien te praktisch was en dat ze wellicht beter een ander kind had kunnen vragen de rondleiding te verzorgen maar dat het feit dat haar dochter dat heeft gedaan er niet toe heeft geleid dat de dochter de speelbal van de ouders is geworden. De dochter heeft uiteindelijk gekozen voor een school in V.

De raad oordeelt dat mr. X wist van de conflictueuze situatie en onder die omstandigheden haar eigen dochter heeft ingezet om de dochter van haar cliënt een school te laten bezoeken in A. Daardoor kon bij de vrouw de indruk van beïnvloeding ontstaan hetgeen mr. X had dienen te vermijden. Zij moet de belangen van haar cliënt behartigen maar zij moet vermijden daarbij persoonlijk betrokken te raken.

Nu mr. X inziet dat haar handelwijze ongelukkig is geweest en nu verder geen nadeel voor de dochter en haar moeder is ontstaan, kan volstaan worden met een waarschuwing.

Transfers

Wie, wat, waar?

Wie vertrok, wie stopte en wie begon voor zichzelf? Bent u onlangs van kantoor gewisseld of eigen baas geworden? Mail uw verhaal of meld u aan via redactie@advocatenblad.nl.

Naar ander kantoor

Ahsmann, mr. M.P.J.: Rutgers Posch Visée Endedijk te Amsterdam
Angelen, mr. J.A. van: CORP. advocaten te Amsterdam
Bakker, mw. mr. E.E.M.: LXA N.V. te 's-Hertogenbosch
Bavinck, mw. mr. E.A.: NautaDutilh N.V. te Amsterdam
Beijeren, mw. mr. J.M.Y. van: Loyens & Loeff N.V. te Amsterdam
Besouw, mr. D.L. van: Van Doorne N.V. te Amsterdam
Bodha, mr. T.M.: La Gro Geelkerken Advocaten B.V. te Alphen aan den Rijn
Boomen, mr. M.M. van den: QO advocaten te Herten

N.V. te Amsterdam
Daal, mr. M. van: Evers Soerjatin N.V. te Amsterdam
Dijk, mr. Y.J.M.L.: QO advocaten te Herten
Dolen, mw. mr. L. van: BarentsKrans Coöperatief U.A. te 's-Gravenhage
Ebels, mw. mr. M.L.: Walden Law te Amsterdam
Elst, mr. R.A. van: Bout Advocaten te Groningen
Fransen van de Putte, mr. A.S.: Loyens & Loeff te Zurich
Greuter, mw. mr. P.S.: CLINT lawyers & mediators te Amsterdam
Groen, mr. L.A.: Köster Advocaten N.V. te Haarlem
Groot, mw. mr. L.R. de:

Jong-van den Bogaard, mw. mr. P.J.S. de: Greenberg Traurig, LLP te Amsterdam
Klapwijk, mw. mr. C.L.: Van Doorne N.V. te Amsterdam
Klopper, mr. J.: Visser Schaap & Kreijger te Amsterdam
Kloppers, mw. mr. S.C.M.J.V.L.: Kennedy Van der Laan te Amsterdam
Klunder, mw. mr. B.: Keizer Ketwaru Nierop Van Megen Advocaten te Amsterdam
Koolen, mw. mr. B.M.: Van Hall Advocaten Arbeidsrecht te Utrecht
Kruijdenberg, mw. mr. A.I.: Houthoff te Rotterdam
Kuijjer, mr. J.S.J.: Schaap Advocaten Notarissen te

Amsterdam
Lienaerts, mr. M.M.A.F.C.: Van der Leeuw advocatuur te Roermond
Maas, mr. S.G.M.: Keistad Advocaten te Amersfoort
Nielen, mw. mr. A. van: Vereniging FME/FME Advocaten te Zoetermeer
Oertel, mr. N.W.: DSNS te Vlissingen
Orlic, mw. mr. N.: Loyens & Loeff N.V. te Amsterdam
Osnabrugge, mr. E.J.: Taylor Wessing N.V. te Eindhoven
Paul-van Velzen, mw. mr. I.: Holla Advocaten te 's-Hertogenbosch
Peek, mr. J.H.: Bruggink & Van der Velden Advocaten Belastingadviseurs BV

Amsterdam
Schoot, mw. mr. C. van der: HVG Law LLP te Rotterdam
Sixma, mw. mr. K.M.: Dentons Europe LLP te Amsterdam
Soekhai, mw. mr. P.W.M.: Farber Zwaanswijk Advocaten B.V. te 's-Gravenhage
Steenert, mr. A.M.: Marree en Dijkhoorn Advocaten te Amersfoort
Steenhuis, mw. mr. M.S.J.: Valegis Advocaten te Amsterdam
Storm, mw. mr. A.M.: Hemwood te Amsterdam
Tariki, mr. A.: Roethof Advocaten te Arnhem
Thuijs, mr. D.Th.G.: Advocatenkantoor UWV te Amsterdam

Samenwerken in boutique setting met ambitie

Maarten Ahsmann (31) stapte recent over van Van Doorne naar Rutgers & Posch in Amsterdam. 'Het is inspirerend om te werken in een boutique setting met een groep leuke collega's die allemaal de ambitie hebben hoge kwaliteit te leveren.' Hij is werkzaam in de financieringspraktijk. Als gevolg van COVID-19 werkt Ahsmann vanuit huis. 'Ik heb een mooie werkdag als ik iets nieuws heb geleerd en een interessante collega of cliënt heb gesproken en uiteraard als ik de dag ben doorgelopen zonder al te veel IT-problemen. Maar echt geslaagd is mijn dag als ik een mooie en relevante bijdrage heb kunnen leveren aan een advies of transactie.'

Bossenbroek, mw. mr. K.A.: Nysingh advocaten-notarissen N.V. te Arnhem
Brenders, mw. mr. E.J.M.: Pels Rijcken & Droogleevers Fortuijn N.V. te 's-Gravenhage
Breugem, mw. mr. M.K.: Trivium Packaging B.V. te Schiphol
Cuppen, mw. mr. M.C.J.: NautaDutilh

Stellicher Advocaten N.V. te Arnhem
Harmsen, mr. C.: MulderVanGeel advocaten & bedrijfsadviseurs te Almelo
Hashemi, mw. mr. M.: Loyens & Loeff N.V. te Amsterdam
Holtland, mw. mr. A.: NautaDutilh N.V. te Amsterdam

Rotterdam
Lanters, mw. mr. M.: BarentsKrans Coöperatief U.A. te 's-Gravenhage
Leemeijer, mr. L.: Brinkhof te Amsterdam
Leeuwen, mw. mr. E.L. van: Ploum te Rotterdam
Leferink, mw. mr. V.G.M.: Florent te

te Utrecht
Peters, mr. T.E.: De Brauw Blackstone Westbroek N.V. te Londen
Poorthuis, mr. O.B.J.: Watson Law te 's-Hertogenbosch
Reith, mw. mr. F.: Westhoff Advocaten te Amsterdam
Ribbink, mw. mr. K.J.: Stibbe N.V. te

Timman, mr. I.S.: De Brauw Blackstone Westbroek N.V. te Amsterdam
Ugur, mw. mr. N.: Elfi Letselschade Advocaat B.V. te Rotterdam
Vaalburg, mw. mr. K.: Advocaten van Oranje te Amsterdam
Verbaas, mw. mr. T.: HYS & Co. Advocaten te Utrecht

Vermeulen, mr.
K.C.J.: Boels Zanders
Advocaten te
Eindhoven
Verstraelen, mr.
J.E.A.H.: Tripels

Zaaijer, mw. mr. J.L.C.:
Loyens & Loeff N.V. te
Amsterdam
Zandbergen, mw.
mr. T.A.J.: Florent te
Amsterdam

(mr. M.B.M. Wijffels te
Amsterdam)
J. van der Valk,
Advocaat (mr. J. van der
Valk te Tilburg)
Mr. C. J. E. A. van Gorp

Ten Hove Advocatuur
(mw. mr. J.L. ten Hove
te Maastricht)
Thoreau Advocatuur
(mr. C.M. Kamminga te
's-Gravenhage)

Beek, mw. mr. R. van
de, Bennekom (10-10-
2020)
Bekke, mr. J.A.,
's-Hertogenbosch (10-
10-2020)

‘We procederen op het scherp van de snede’

Adil Tariki (26) maakte onlangs de overstap van Damsté advocaten-notarissen in Enschede naar Roethof Advocaten in Arnhem. Hij is werkzaam binnen een algemene civiele praktijk. ‘Ik werk in een team van jonge en energieke mensen, met de kennis en ervaring van een oud en beroemd familie kantoor. We procederen op het scherp van de snede. Van de meer standaard huur- en arbeidszaken tot hoogoplopende zakelijke claims en het rectificeren van publicaties.’ Het adviseren en begeleiden van ondernemers in hun bedrijfsvoering en particulieren in hun carrière geeft hem veel voldoening. Wanneer zijn werkdag geslaagd is? ‘Als een cliënt mij kan vertellen dat hij of zij is gerustgesteld.’

Advocaten te
Maastricht
Vieberink, mw. mr. J.:
Eversheds Sutherland
(Netherlands) B.V. te
Rotterdam
Visser-van de Peut,
mw. mr. A.: VBTM
Advocaten te Utrecht
Vliet, mw. mr. N.S.
van der: Timmer &
Hoesenie Advocatuur
te Rotterdam
Vos, mw. mr. M.L.G.:
Facebook Nederland
B.V. te Amsterdam
Waterbolk, mr. T.A.:
De Brauw Blackstone
Westbroek Brussel B.V.
te Brussel
Wegelin, mw. mr. B.:
Van der Woude De
Graaf Advocaten te
Amsterdam
Werven, mr. B.M.
van: Walden Law te
Amsterdam
Willms, mw. mr.
K.A.: Punt & Van
Hapert Advocaten te
Amsterdam
Wrede, mr. J. de:
Marxman Advocaten
B.V. te Amersfoort

Naar nieuw(e) kantoor of associatie

AZR Law Office (mw.
mr. A. Orhan te
's-Gravenhage)
Bogaarts Advocatuur
(mr. J.A.H. Bogaarts te
Deurne)
DUX advocaten (mr. D.
van Alst en mr. O.F.J.
Moorman van Kappen
te Nijmegen)
**Groeneveld en Knol
Advocaten** (mw. mr.
N. Groeneveld en
mw. mr. G.E. Knol te
Hoogezand)
HODB Advocatuur (mr.
H.O. de Boer te Rijen)
I.M. Zuidhoek (mw.
mr. I.M. Zuidhoek te
Gieten)
Kempens Legal (mr. M.
van Kempens te Tilburg)
LaFayette Advocaten
(mr. B.C. van Bekkum,
mw. mr. J.M. Caro en
mr. J.K.A. van Loo te
Amsterdam)
Lima Advocatuur (mw.
mr. S. Ouald Chaib te
Amsterdam)
M.E.L.B.A. Advocatuur

B.V. (mr. C.J.E.A. van
Gorp te Breda)
NB Advocaten h.o.d.n.
Forward Advocaten
(mr. N. Broeren te
Tilburg)
**Nicola van Vliet
Advocatuur** (mw. mr. N.
van Vliet te Breda)
Pallas Advocaten B.V.
(mw. mr. M. Maaijen te
Rotterdam)
QO advocaten (mr.
M.M. van den Boomen,
mr. Y.J.M.L. Dijk en
mw. mr. A. Schmidt te
Herten)
Raadhuis Sparreboom
(mw. mr. D.
Sparreboom te Den
helder)
**Reichenbach
Advocatuur** (mr. P.F.A.
Reichenbach te Zwolle)
**Siemens Gas and Power
Holding B.V.** (mw.
mr. S.E.A. Davina te
Zoeterwoude)
Sijmons Advocatuur
(mr. X.B. Siijmons te
Amersfoort)
Sodexo (mw. mr. C.
Heerink-van Hattem te
Rotterdam)

**Van Blitterswijk
Advocatuur** (mw. mr.
J.V. van Blitterswijk te
Rotterdam)
van der Meij advocatuur
(mw. mr. M.C. van der
Meij te Grave)
**Van Domselaar
Advocatuur** (mr. R. van
Domselaar te Utrecht)
**Verba
Advocatenkantoor** (mr.
P.A. Kerkhof te Breda)
Via Nova Familierecht
(mw. mr. E. van de
Kraats te Veenendaal)
**Vic advocatuur
t.h.o.d.n. Forward
Advocaten** (mr.
D.C.M.H. Vielvoye te
Tilburg)
VictimFirst Advocaten
(mr. S.V. Mewa en
mr. J.R. Wildeboer te
Hoofddorp)

Uit de praktijk

Akkus, mw. mr. B.,
Rotterdam (30-09-2020)
Aslan, mw. mr. Ü.G.,
Capelle aan den IJssel
(16-10-2020)
Bakker, mw. mr. A.E.,
Arnhem (01-10-2020)

Bergmans, mw. mr.
M.J.E.E., Roermond
(10-10-2020)
Bierenbroodspot, mw.
mr. R., Rotterdam (10-
10-2020)
Bird, mr. T.,
Amsterdam (02-10-
2020)
Boorder, mr. H. de,
Wassenaar (29-09-2020)
Boot, mr. C.A.M.,
Amsterdam (01-10-
2020)
Bouiga, mw. mr. M.,
Amsterdam (13-10-
2020)
Bouman, mr. W.H.,
Amsterdam (01-10-
2020)
Bruin, mr. J. de,
Maastricht (30-09-2020)
Buys-Zuurmond, mw.
mr. M.C., Leiden (09-
10-2020)
Cobussen, mw. mr.
M.W., Nijmegen (01-10-
2020)
Coenders, mw.
mr. A.E.M.,
's-Hertogenbosch (15-
10-2020)
Declercq, mr. P.J.M.,
Londen (23-10-2020)

Delescen , mw. mr. H.C.A., Amsterdam (01-10-2020)	(01-10-2020)	(13-10-2020)	Rotterdam (01-10-2020)	Rotterdam (01-10-2020)
Dijkman , mw. mr. J., Groningen (01-10-2020)	Jansen , mw. mr. K.M.C., Sittard (01-10-2020)	Kraker , mr. H.J. de, Amsterdam (30-09-2020)	Radstaak , mw. mr. M.A.L., Doetinchem (01-10-2020)	Tol , mw. mr. M. van, Breukelen ut (06-10-2020)
Dirven , mw. mr. S., Breda (12-10-2020)	Jong , mr. W. de, Amsterdam (30-9-2020)	La Croix Kaiser , mr. P.C., 's-Gravenhage (16-10-2020)	Ranzijn , mw. mr. A.G.M., Amsterdam (01-10-2020)	Vaal , mr. T.R., Rotterdam (19-10-2020)
Draaijers , mr. M., Tilburg (01-10-2020)	Kamerling , mr. R.Y., Rotterdam (01-10-2020)	Lucas , mr. T., 's-Gravenhage (01-10-2020)	Reinders , mr. A.P., Beers nb (30-09-2020)	Veerman , mr. A.E., Leiden (06-10-2020)
Duran , mw. mr. J.G., Nijmegen (01-10-2020)	Karperien , mw. mr. B.A.R.T., Amsterdam (01-10-2020)	Luiten , mr. J.W.E., Maastricht (30-09-2020)	Ridder , mw. mr. C.E. de, Amsterdam (01-10-2020)	Ven , mr. L.H. van de, Amsterdam (16-10-2020)
Fasseur , mr. E.T., Leusden (21-10-2020)	Kerpestein , mr. G.M., Amsterdam (19-10-	Marsbergen , mw. mr.	Riel , mr. I.A. van,	Visser , mr. E., Leeuwarden (20-10-

‘Doen waar je goed in bent’

‘Verandering van spijs doet eten,’ zegt **Toos Verbaas** (40). Na twaalf jaar als advocaat bij De Advocaten van Van Riet in Utrecht op de vastgoedsectie te hebben gewerkt, was het voor haar tijd voor een nieuwe stap. Sinds oktober werkt ze als vastgoedrechtadvocaat bij het Utrechtse HYS & Co. Advocaten. De samenstelling van haar nieuwe kantoor en ook de locatie, op het Stationsplein, in het hartje van Utrecht, spreken haar erg aan. Verbaas is met huurrecht bezig zo lang ze advocaat is. ‘Doen waar je goed in bent, geeft een comfortabel gevoel. Ook de diversiteit aan cliënten die je kunt bedienen in de vastgoedpraktijk maakt dat ik mijn werk nog steeds met veel plezier doe.’

Frentrop , mw. mr. M.O., Amsterdam (11-10-2020)	2020)	I. van, Rotterdam (01-10-2020)	Amsterdam (01-10-2020)	2020)
Gerrits , mw. mr. C., Arnhem (01-10-2020)	Kiela-Damen , mw. mr. C., Rotterdam (30-09-2020)	Mollema , mr. M.C., Grou (07-10-2020)	Ruigewaard , mr. J., Amsterdam (30-09-2020)	Vissers , mr. H.J., Amsterdam (01-10-2020)
Grave , mw. mr. R.D.G. de, Amsterdam (07-10-2020)	Kikkert , mr. M.S., Haarlem (01-10-2020)	Morssinkhof , mw. mr. T., Rotterdam (19-10-2020)	Scheeper , mw. mr. M., Amsterdam (01-10-2020)	Vos , mr. E.M., Putte (30-09-2020)
Groen , mr. S.D., Utrecht (01-10-2020)	Kim , mw. mr. M., Seoul (21-10-2020)	Moustaine , mr. I.E., Amsterdam (26-10-2020)	Schoonbeek , mw. mr. A.B., Amsterdam (01-10-2020)	Vreeman , mr. H.L., Wassenaar (29-09-2020)
Haafden , mr. H. van, Utrecht (01-10-2020)	Kleerebezem , mw. mr. S., Lelystad (01-10-2020)	Neij , mw. mr. N., Amsterdam (30-09-2020)	Schröder , mw. mr. C.A.P., Heerlen (30-09-2020)	Vries , mr. J. de, Amsterdam (01-10-2020)
Hartkamp , mw. mr. V.C., Utrecht (01-10-2020)	Kleijnen , mw. mr. M.M., 's-Hertogenbosch (23-10-2020)	Nieuwenhuis , mr. P.A.L., Amsterdam (29-09-2020)	Sgroot , mw. mr. J.L.W.M., Eindhoven (07-10-2020)	Weijden , mw. mr. A.G.C.B. van der, Heemstede (01-10-2020)
Heerde , mw. mr. B.C.J. van, Naarden (01-10-2020)	Klein Hofmeijer , mw. mr. E.A., Amersfoort (13-10-2020)	Nieuwkerk , mw. mr. S.H. van, Oisterwijk (01-10-2020)	Steijn , mw. mr. A.J. van, 's-Gravenhage (16-10-2020)	Weijers , mr. C.C.J.M., Nijmegen (01-10-2020)
Hendriks , mw. mr. G.A., Almelo (01-10-2020)	Klooster , mr. K.P.J. van 't, Amsterdam (08-10-2020)	Oijen , mw. mr. C.M.H.M. van, Venlo (01-10-2020)	Stein , mr. L.J.H., Maastricht (01-10-2020)	Wiertz , mw. mr. V.R.M.C., Amsterdam (01-10-2020)
Hiemstra , mr. P.J., Joure (09-10-2020)	Kok , mw. mr. A.J., Leeuwarden (09-10-2020)	Opraus , mw. mr. L.S., Amsterdam (01-10-2020)	Stiebner Bergman , mw. mr. M., Amsterdam (21-10-2020)	Zwarenstein , mw. mr. A., Zwolle (02-10-2020)
Hogewind , mw. mr. W.H.R., Amsterdam (01-10-2020)	Koning , mr. M.W. de, Amsterdam (01-10-2020)	Peters , mr. L.F., Londen (01-10-2020)	Stout , mw. mr. J.J.E., Rotterdam (30-09-2020)	
Hustings-Goes , mw. mr. I.J.M.A., Tilburg	Kraag , mw. mr. A., Wageningen	Poutsma , mw. mr. E.M.,	Tak , mr. F.H.,	

Overleden

Boomsma, mw. mr.
B.Th.H. Den Bosch,
23-07-2020
Roelink, mr. B.D.
Amsterdam, 21-08-2020

LegalMatch is een gespecialiseerde intermediair die zich uitsluitend richt op de bemiddeling van zeer ervaren juristen (inclusief general counsels) en advocaten (waaronder partners), zowel voor vaste als interim-posities.

LawyersforIT

Cordemeyer & Slager / Advocaten

Since 1985

C&S werkt al decennia als niche kantoor in de IT. Onder de cliënten bevinden zich zowel grote internationale ondernemingen als startups. Het kantoor is actief in nationale en internationale netwerken en samenwerkingsverbanden. Er wordt in een statig pand hard gewerkt maar in een ontspannen sfeer en met een gezonde "work - life balance".

SENIOR ADVOCaat IT-RECHT EN PRIVACY

Onze advocaten

De advocaten van Cordemeyer & Slager zijn gespecialiseerd op het gebied van IT recht, IE, Privacy, Arbeidsrecht, Mediation, Aanbestedingsrecht en Ondernemingsrecht.

C&S heeft de ambitie haar kantoor uit te breiden met een:

SENIOR ADVOCaat IT-RECHT EN PRIVACY

De ideale kandidaat heeft;

- 7-10 jaar werkervaring binnen een gerenommeerd kantoor
- Aantoonbare ervaring als IT-recht advocaat
- Gedegen kennis van IT recht, privacyrecht en het algemene verbintenissenrecht en ervaring met het opstellen, beoordelen en uitonderhandelen van (internationale) IT-contracten (voor grote klanten)
- Proceservaring
- Ervaring in aanbestedingsrecht is een pre
- Heeft een sterke ondernemingsgeest en is in staat om een eigen netwerk (op termijn) op te bouwen

WAT BIEDEN WIJ?

De mogelijkheid om op hoog niveau te werken bij een niche-IT advocatenkantoor met een zeer interessante IT- en privacy praktijk waar ruimte is voor initiatief, meebeslissen, persoonlijke ontwikkeling en (indien gewenst) om op termijn als partner toe te treden.

C&S heeft de werving & selectie voor deze positie uitbesteed aan LegalMatch. Wilt u meer informatie over de vacatures of reageren dan kunt u contact opnemen met mr Edmond Gevaerts op 06 - 15 88 22 18 of via e.gevaerts@legalmatch.nl

ADVOCATUUR IS TOPSPORT.

2020.... wat een jaar! Corona, rechtbanken dicht, thuiswerken. Ook voor de advocatuur is het een uitdagend jaar. Nog meer dan anders is ons vak topsport in 2020. Dus hoog tijd voor een steuntje in de rug: de Knock Out Deal. Een online cursus abonnement voor slechts 1 Euro in 2020!

KNOCK OUT DEAL ONBEPERKT PUNTEN HALEN VOOR 1 EURO IN 2020!

Het goedkoopste online cursusabonnement van Nederland met de meeste waarde! De beste deal voor 2020 én 2021: een abonnement voor slechts 1 euro in 2020 en 899 euro in 2021.

- SUPERVEEL WAARDE VOOR 2020 ÉN 2021
- VOOR DE EERSTE 200 AANMELDERS
- AANSPREKENDE TOPDOCENTEN
- PUNTEN HALEN WANNEER HET Ú UITKOMT

Voldoe aan de eisen voor het rechtsgebiedenregister en de Raad voor Rechtsbijstand:

Strafrecht - 2020: 6 PO en 2021: 12 PO

Ondernemingsrecht, Arbeidsrecht, Huurrecht, Vastgoedrecht, Burgerlijk Procesrecht, Verbintenissenrecht, Familierecht - 2020: 5 PO en 2021: 10 PO

Jeugdstrafrecht, Civiel Jeugdrecht - 2020: 4 PO en 2021: 8 PO

WWFT - 2020 en 2021: 2 PO

Actievoorwaarden

Hoe werkt het? U neemt een abonnement met een minimale looptijd tot en met 31 december 2021. Het abonnement wordt vervolgens per 1 januari van elk jaar verlengd met een jaar (voor het eerst per 1 januari 2022), tenzij u opzegt vóór 1 december van het daaraan voorafgaande jaar. Alle prijzen ex. BTW. Lees de voorwaarden op onze website. Deze aanbieding is enkel geldig voor de eerste 200 aanmelders.

TOGA
ACADEMIE

WWW.TOGA-ACADEMIE.NL